

SLOVENSKI TADRAN

LETO IV, ŠTEV. 12

Koper, petek 18. marec 1955

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

KOPRSKA KOMUNA PRED USTANOVITVIJO

Minulo soboto je Ljudski odbor mestne občine v Kopru izvolil pripravljalni odbor za ustanovitev koprške komune. Prav tako so izvolili predstavnike v ta odbor tudi ostali občinski odbor šestih občin, ki bodo po novi teritorialni razdelitvi prišle v območje koprške komune. Inicijativni odbor, ki šteje 23 članov, se je prvič sestel v ponedeljek. Po izvolitvi tov. Leopolda Caharije za predsednika, je odbor imenoval komisijo, ki bo izdelala statut bodoče koprške komune, komisijo za sistemizacijo delovnih mest in organizacijsko komisijo. Pripravljalni odbor in komisije so že začeli z delom. Proučili bodo vsa vprašanja, ki so v zvezi z ustanovitvijo komune. Predvidevajo da bodo vse priprave dokončali do konca tega meseca.

Ceprav vse priprave še niso končane in še ne moremo govoriti, da bo koprška komuna ustanovljena že jutri, je vendarle opravljeno tolikšno delo, da lahko že vidimo njene grobe obrise. Pisali smo že o gospodarskih in drugih pogojih piranske komune, ki narekujejo njenov ustanovitev in orisali njen perspektivni razvoj. Pravtako smo pisali tudi o preuranjenem predlogu za formiranje komun na področju sedanjega sežanskega okraja in prikazali možnosti sežanske in belpejske komune. Zdaj se je tema pridružila še komenski — vsekakor pa razprava o komunah še ni končana niti na Sežanskem in ne na Postojnskem, medtem ko je na Koprskem število komun menda definitivno, izvršene so gospodarske in druge analize, ki podrobneje obdelujejo vso problematiko treh komun. Mnoga vprašanja bo seveda potrebno še temeljito proučiti — posebno oblastveno- in družbeno-upravna, vlogo in sedež krajevnih pisarn in podobno. V glavnem pa je že na Koprskem formulirana teritorialna razdelitev, ugotovljeno število prebivalstva, gospodarski pogoji, socialno, zdravstveno, kulturno-prosvetno stanje in drugo.

Od vseh treh komun na ozemlju sedanjega koprškega okraja je prav koprška, po površini največja, najbolj razsežna, ima pa razmeroma na prebivalce najmanjši narodni dohodek, kar je naravna posledica njenega gospodarskega zaostajanja za piransko in izolsko komuno. Piranska ima okrog 81.000 din, izolska celo 119.000, koprška pa le 74.131 din narodnega dohodka na prebivalca. Vendar je ta v odnosu na dohodek na Sežanskem in Postojnskem še vedno visok.

Koprška komuna obsega 240 km² ozemlja ali 24.056 ha. Od tega je 21.819 ha rodovitne obdelovalne površine, 2.237 ha pa za kmetijstvo neuporabne. Ima skupaj 27.223 prebivalcev, pri katerih malenkostno prevladujejo ženske. Na en km² pride torej 113 prebivalcev, kar je precej nad splošnim jugoslovanskim povprečjem. Komuna ima 106 mest, vasi in naselij, obseženih v 41. katastrskih občinah.

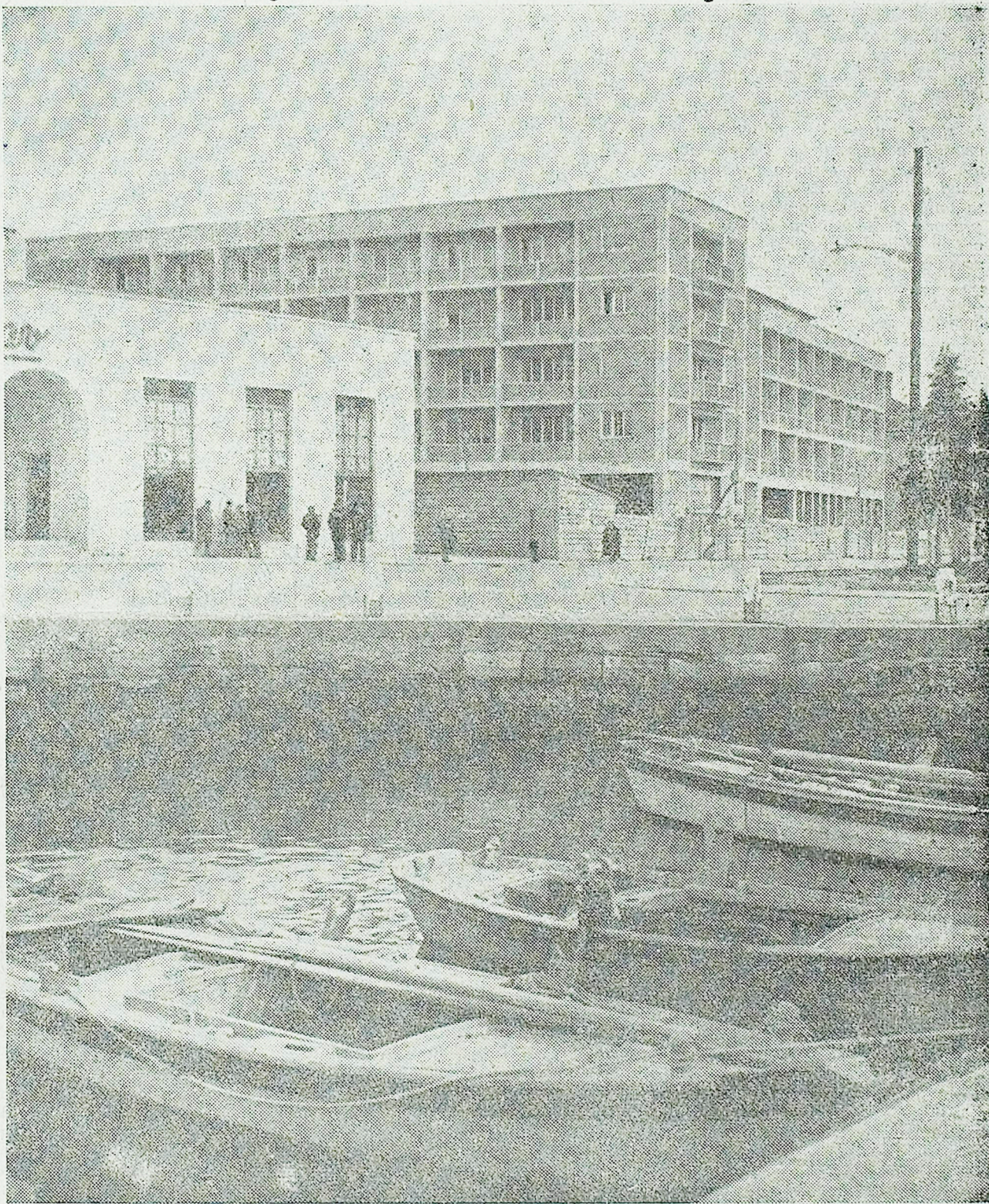
Največji kraj in sedež komune je mesto Koper. Čeprav ima več prebivalcev, kot mnoga druga okrajna središča, pa Koper ni mesto s samostojnimi pravicami, kar zdaj po novi upravni razdelitvi tudi ne bo več važno, ker bo itak vsa komuna imela kar najširše kompetence. Saj tudi druga podobna mesta kljub svojim pravicam nekako tiste niso mogla docela uveljaviti in je n. pr. Postojna komuna v lanskem letu prvič samostojno sprejemala in izvajala družbeni plan. Razen tega pa je bilo opaziti negativne pojave ozkega lokaliziranja zlasti pri investicijah, kar povzroča gospodarsko in politično škodo v

zapostavljenih vaseh in tudi na splošno. Vzrok je treba iskati v pomanjkanju zrelih kadrov, kar bo še tudi v prihodnje marsikje ovira za uspešno uveljavljanje novega načina dela in družbenega upravljanja po komunah.

Daleč najmočnejša gospodarska stroka koprške komune je kmetijstvo. V letu 1954 je k skupni vsoti 2.018.090.000 din narodnega dohodka samo ono prispevalo 815.313.000 din ali skoraj polovico. Od tega so 60.329.000 din ostvarile kmetijske zadruge, kmetijske delovne zadruge pa 16.423.000 din. Ta dohodek pa se bo lahko v prihodnje še zelo povečal, ker doslej še zdaleč niso izkoriščene vse možnosti. Kmetijska proizvodnja je zaradi pomanjkanja delovne sile in mehanizacije v kmetijstvu ter zaradi zastarelega načina obdelovanja zemlje občutno manjša, kot bi lahko bila. Prav komuna bo morala tej gospodarski stroki posvetiti veliko pozornosti in jo razviti do največjih možnosti. Posebno bo treba razviti tiste stroke, ki temu področju najbolj odgovarjajo — predvsem vinogradništvo, sadjarstvo in vrtnarstvo ter delno tudi živinorejo. Na področju nove komune je bilo lani 314 konj, 3.537 glav goveje živine in 6.252 prašičev. V vinogradih je posajeno 4.638.032 vinskih trt, v sadjarstvu pa so na prvem mestu češnje (54.726), dalje oljke (43.238), nato hruške (22.941), breskve (11.909), jabolka (8.349) in slive (6.895). To število pa se je že v letošnjem letu precej menjalo v korist oljčnih nasadov, ker so kmetijske zadruge ob aktivni pomoči in na pobudo OLO zasadile prav v teh dneh veliko število oljk. Razen tega pa v že navedenih številkah niso vštete ne vinske trte in ne oljke in druga drevesa na področju sedanjih občin Gračišče in Črni kal, ki bosta prišli v okvir koprške komune.

Na drugem mestu je po višini doseženega narodnega dohodka trgovina. V lanskem letu je ostvarila 532.286.000 din. Tudi trgovina se bo še razvila, ker je Koper glavno središče za vse področje. Seveda je tudi v trgovini še precej pomanjkljivosti, ki jih bo morala komuna počasi odpravljati. Splošen problem je občutno pomanjkanje kvalificiranega kadra in primernih poslovnih prostorov. Za izboljšanje stanja, zlasti glede vprašanja kadrov, se močno trudi okrajna trgovinska zbornica in je v tem pogledu dosegla že lepe uspehe.

Po doseženem narodnem dodatku je na tretjem mestu gradbeništvo — 188.538.000 din. To bo še tudi v prihodnje močna gospodarska panoga, posebno še v letošnjem letu, ko bodo začeli z gradnjo nekaterih večjih stanovanjskih in industrijskih objektov. Tudi v tej stroki je problem pomanjkanje kvalificirane delovne sile; (Nadaljevanje na 4. strani)

Koper dobiva lepšo zunanost

Dolga desetletja — lahko zapišemo stoletja — se v Kopru ni nič spremenilo. Življenje je teklo naprej svojo pot in ni puščalo za seboj nikakih sledov izboljšanja. Tistim, ki so tu imeli oblast, ni bilo do tega, da bi poskrbeli za popravilo razpadajočih hiš ter olepševanje ulic in trgov. Skrbno pa so čuvali velikanske trdnjavske zapore na Belvederu.

Po osvoboditvi pa se je marsikaj spremenilo tudi v tem pogledu. Najprej so obnovili opustošeno gledališče v Verdijevi ulici. Kmalu nato pa podrl zapore, kjer so potem zgradili slovensko-italijansko osnovno šolo. S tem je ljudska oblast potrdila borbeno geslo partizanov: Smrt fašizmu — svobodo narodu! Ne z zapiranjem ljudi za več metrov de-

bele trdnjavske zidove, marveč z izobrazbo se kaže moč oblasti, napredek posameznikov in narodov. Ko so šole izročali svojemu namenu, je eden izmed govornikov dejal: »Slovensko-italijanska osnovna šola je zgrajena na mestu, kjer so neštevilni borci doprinesli toliko žrtev in trpljenja. Ljudska oblast je z izgradnjo te šole uresničila pomembno načelo: Enakost narodov.«

Novi šoli je sledila gradnja velikega športnega stadiona, nato ureditev največjega trga Brolo in gradnja nove avtobusne postaje v pristanišču. Nujno je klicala po obnovi mestna kanalizacija, ki je spadala s svojo zanemarjenostjo nekam v srednji vek. Kmalu za tem so začeli graditi nov modern hotel, ki je bil nuj-

no potreben zaradi vedno večjega obiska tujcev. Zraven hotela je zrasla moderna stavba mestne tržnice. Nedaleč od nove šole na Belvederu so zgradili večstanovanjski delavski blok. Pod Belvederom je podjetje »Omnia« zgradilo velikanska skladišča. Sredi mesta ob vhodu v Santorijevo ulico so uredili prostore za moderno knjižarno. Zadnje dni se je hotelu pridružil še večnadstropni moderni stanovanjski blok.

Zadnji dve leti so poskrbeli tudi za olepšanje zunanjih sten hiš in uradnih poslopij. Ob vhodu pri starodavnih koprskih vratih so popolnoma preuredili nekdanjo ozko ulico, nasadili lep park in ob strani ceste zasadili dreved. Postopoma, toda gotovo dobiva stari Koper lepšo in kulturnejšo zunanost.

Sprehod PO SVETU

Senzacij nam pretekli teden ni prav nič prinesel. Toda kljub temu lahko rečemo, da diplomatska neroba ni prenehala niti v Evropi, še manj v Ameriki in Aziji, v Afriki pa še naprej vre, zlasti v Maroku.

V Londonu v največji tajnosti zaseda pododbor Organizacije združenih narodov za razorožitev. Kljub zajemni tajnosti pa se vendar najdejo takomenovani dobro obveščeni krogi, ki navadno do podrobnosti vedo, o čem razpravljajo za zeleno mizo Američani, Rusi, Angleži, Francozi in Kanadčani. Ti krogi trdijo, da so na zasedanju razpravljali o predlogu zapadnih držav, in sicer, da bi bilo potrebno najprej zagotoviti uspešno nadzorstvo nad razorožitvijo in šele potem bi prepovedali in uničili atomsko orožje. Rusi pa nasprotno zahtevajo, da se najprej uniči to orožje in obenem prepove izdelava tega orožja.

Ta zadeva je že stara in smo jo že slišali nešteto krat od voditeljev veselil. Za kulisami teh človekoljubnih izjav pa se skrivajo popolnoma drugi cilji. Če bi Rusom uspelo, da se uničijo atomsko orožja in da se prepove tudi njegova izdelava, bi v tem trenutku postala Sovjetska zveza največja vojaška sila na svetu, takorekoč gospodar položaja. Znano je namreč, da razpolaga Sovjetska zveza z največjo količino težkega klasičnega orožja, da je v tem pravzaprav težkeje njene moči. Nasprotno pa ima Amerika nadmoč v atomskem orožju in se v tej smeri vse bolj in bolj spopolnjuje. Prav v tem tednu je napravila nov poskus z atomsko bombo v Nevadi. Zaradi takšnega razmerja v oborožitvi je torej težko verjeti, da bi se v Londonu sporazumeli za zmanjšanje oborožitve in za prepoved atomskega orožja.

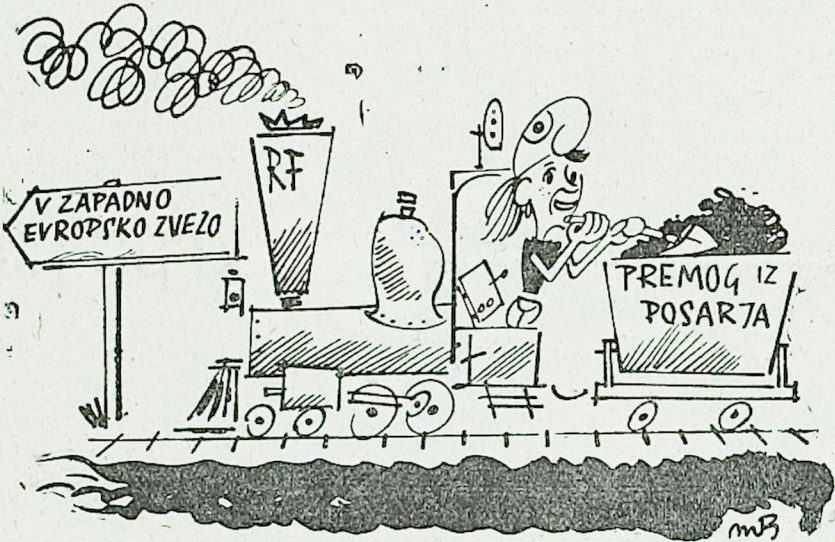
Mimogrede moramo povedati, da se v svetu vse bolj širi gibanje proti uporabi atomskega orožja, ker bi uporaba tega orožja pomenila katastrofo za vse človeštvo. Javili so se celo sami atomski strokovnjaki, ki so potrdili na temelju poskusov, da je že samo izžarevanje ob atomskih eksplozijah naravnost pogubno. Tako pravijo strokovnjaki; ameriški zunanji minister Dulles pa je v torek izjavil na tiskovni konferenci, da bodo Združene države Amerike uporabile taktično atomsko orožje, če bodo vmešane v kakšen večji vojaški spopad v katerikoli delu sveta. Poudaril je, da bi Amerika lahko intervenirala s pomorskimi in letalskimi silami, opremljenimi z atomskim orožjem, če bi Kitajska podzela »močnejše korake«, da bi osvojila Formozo.

Dulles je to izjavil prav v trenutku, ko v Londonu zaseda razorožitveni pododbor Združenih narodov in ko so Kitajci po vesteh iz Daljnega vzhoda poskušali osvoboditi otoka Kveмой in Macu, ki ležita le nekaj milj od kitajske obale in ki jih še vedno držijo v rokah Čangkajškove vojaške sile. V stvarnosti vidimo, da

se Dulles ne meni veliko za razorožitvene konference in da ne zbira sredstev, kadar hoče Amerika pokazati svojo moč in zaščititi svoje imperialistične interese na Daljnem vzhodu in v Aziji sploh. Ves svet ve, da imajo Kitajci pravico ne samo do otokov vzdolž svoje obale, temveč tudi do Formoze, ki je sestavni del kitajske države. Toda v Ameriki menijo, da so njihovi imperialistični apetiti bolj upravičeni kot pa kitajska pravica do lastne zemlje.

Ta miselnost pa ni doma samo v Ameriki, ampak jo zasledimo povsod, kjer se vesile borijo za nadoblast na račun malih ali pa nerazvitih držav. To se dogaja tudi v Afriki, od koder prihajajo dneвно vesti o atentatih, o uporih in celo borbah med domačini in kolonialisti.

Kakšno usodo je doživela Francija zaradi takšnega stališča v Indokini, je še vsem sveže v spominu. Doživela bi podobno tudi v Tuniziji, da se ni pravočasno začela pogajati s Tunizijci o njihovi samoupravi. Seveda ta pogajanja ne potekajo gladko in se vlečejo že mesece in mesece, ker bi določeni krogi v Parizu kljub autonomni Tuniziji hoteli obdržati svoje privilegije, ki niso ničesar drugega kot izkoriščanje tunizijskih bogastev na račun tamkajšnjega siromašnega ljudstva. Podoben položaj je tudi v Alžiru in Maroku, kjer že leta traja borba za osvoboditev izpod francoskega jarma.

— Ne, brez tega pa ne gre ...

Nabrežinsko pismo

Slovenska in ostala jugoslovanska javnost radovedno sledi novicam s Tržaškega, da izve o naši usodi iz za oktobra lanskega leta sem. Naj ostale zadevne vesti dopolnimo s temile z Nabrežinsčine:

Nismo nikoli pričakovali čudežev niti zmerno odrejenih dobrot, ker so te na splošno redke, na področju našega ponovnega gospodarja pa delovnim ljudem do sedaj neznane. V svojem pričakovanju nismo torej mogli pretiravati in v tem posnemati glasnike onih, ki so z londonskim sporazumom prevzeli nalogo odločati o življenju tržaškega ljudstva in še posebej usmerjati usodo slovenske narodnostne skupine. Navajeni smo od te strani besednih bomb in napihovanj, nismo se predali utvaram. Nasprotno! Povemo iskreno, da smo bili in smo še globoko neverni nasproti vsem izjavam in obljubam z najvišjih vrhov, ker ... no, izkušnje so pač najboljša šola. S takšnim razpoloženjem smo sprejeli napoved o visokem milijardnem znesku za tržaško gospodarstvo. Računali smo in računamo trezno, stvarno in v mejah one skromnosti, s katero smo se morali sprijazniti v trenutku, ko so postavili okrog nas nove državne meje.

Nedavno je našo občino obiskal ravnatelj urada za delo in se prepričal, kaj se je napravilo s fondi iz gospodarskih načrtov pod ZVV in kaj še manjka. Se marsikaj pogrešamo naše vasi, a bojimo se, da ta gospod ne bo mogel izpolniti dane obljube o pomoči, ki jo je predvidno objavil v »kolikor bo to v moji moči«. Res, mnogo pogrešamo, a malo verujemo in še manj upamo. Predvsem ne vi-

Te dni dokončujejo naša podjetja priprave za nov plačni sistem. Večina delovnih kolektivih se je že seznanila z novimi tarifnimi postavkami. Na splošno moremo reči, da je bilo največ razburjenja okrog razpona med posameznimi plačami, s tem v zvezi pa so se pojavile tudi neumestne parole, ki nimajo z našim razvojem prav ničesar skupnega. Razpon med plačami je potreben, saj bo vzpodbujal naše delovne ljudi k strokovnemu izpolnjevanju in k večanju storilnosti. Seveda ne sme biti ta razpon nerealen, to je previsok ali prenizek. Nobeden ne bo dobil visoke plače, če ima v žepu visoko kvalifikacijo, svoje delo pa opravlja slabo. Prav tako pa bi bilo nepravilno, če bi bile plače ljudi z različnimi kvalifikacijami, različno odgovornostjo in delovno storilnostjo izenačene, oziroma bi se le neznatno razlikovale. Tu mora pač veljati načelo, da je treba vsakogar plačati po vrednosti njegovega dela.

Prav zato se nam zdi, da so govorice o »nekem vračanju na staro« večkrat rezultat tudi namernega in ne samo slabega razumevanja novega plačnega sistema. Sicer je res, da so ponekod posvetili premalo pozornosti političnemu delu pri pojasnjevanju nove uredbe, vendar bi morala biti tudi redkim posameznikom jasna osnovna stvar, da smo velike predvojnne razlike med plačami odpravil pri nas že ljudsko revolucijo. Razpon plač v Sloveniji med nekvalificiranimi in visoko kvalificiranimi delavci se bo gibal v povprečju 1:4, medtem ko je znašal ta razpon pri nas pred vojno 1:10. Na-

pačna so tudi tolmačenja, da se hoče z novim načinom nagrajevanja prihraniti na plačnih fondih in s tem škodovati delavce. Plačne fondse je možno dvigati le vzporedno z dviganjem potrošnih fondov. Varčevati pa je treba drugje — pri materialu, ki predstavlja znatno višjo postavko v strukturi cene.

Oglejmo si zdaj nekoliko položaj v primorskih okrajih. Na Koprskem bo večina podjetij že ta teden sestavila osnutke novih tarifnih pravilnikov, o katerih bodo nato razpravljali delovni kolektivi in delavski sveti. Pri izdelavi tarifnih pravilnikov so podjetjem precej pomagale okrajna komisija za plače in podkomisija, pri pojasnjevanju novega plačnega sistema pa zlasti sindikalna organizacija. Največ težav je bilo pri sestavljanju realnih norm, zlasti v podjetjih, kjer jih doslej še niso imeli. Po podatkih, s katerimi doslej razpolagamo, so to vprašanje zelo dobro rešila prometna podjetja, ki bodo nagrajevala uslužbence po prevoženih kilometrih za avtobuse in po ton-kilometrih za tovorne avtomobile. Pri tem bodo upoštevali tudi razdalje avtobusnih prog in sorazmerne razdalje tovarnega prometa. Tudi v Piranskih solinah so morali temeljito proučiti sistem plačevanja po učinku, da bi dobili solinarji odgovarjajočo plačo glede na njihovo pretežno sezonsko delo. Tovarnam ribjih izdelkov pa je uspelo normirati skoraj vse vrste del, predvsem na osnovi dosedanjih bogatih izkušenj.

Precej težav pa je pri trgovskih podjetjih. Ponekod so se pojavile tendence za prekvalifikacijo delovnih mest z namenom, da bi na podlagi višje kvalifikacije delovnih mest dosegli višje obračunske plače. Ta tendenca je seveda nasprotna duhu novega plačnega sistema, ki predvideva večje plače samo za večji učinek dela, ne pa linearno povišanje plač glede na leto 1954. Pereče vprašanje v podjetjih koprškega okraja, o katerem bo treba v prihodnje še temeljiteje razpravljati, je tudi vprašanje nagrajevanja članov delovnih kolektivov za ustvarjanje prihranka materialu za boljšo organizacijo dela, za kvalitetnejšo produkcijo in za boljši delovni uspeh sploh. Marsikje se namreč niso mogli zediniti glede določitve primernega kriterija.

Tudi na Goriškem so imeli precej težav okrog določevanja norm. Nekatera podjetja so se hotela šablonsko posluževati norm sorodnih podjetij in so se premalo trudila, da bi pripravila tehnične normative na

podlagi svojih izkušenj o proučevanju delovnega procesa, organizacije dela in povečanja storilnosti. V mnogih podjetjih so se pojavile tendence za izenačenjem plač, čeprav je vse polno primerov nerealnih razponov. Naj omenimo samo Strojno livarno v Solkanu, kjer je znašala lani obračunska plača visoko kvalificiranega delavca 12.600 dinarjev, navadnega delavca pa 6.300 dinarjev.

Nekaj podobnih nepravilnosti in raznih drugih težav je bilo tudi po drugih primorskih okrajih, čeprav moremo reči, da je večina delovnih kolektivov le razumela bistvo novega plačnega sistema. Seveda je treba pri tem omeniti, da pri uvajanju novega plačnega sistema še ne gre za neko povsem dokončno obliko nagrajevanja. Gre predvsem za postavitev osnove, praksa pa bo pokazala, kje so potrebne še spremembe in izpopolnitve.

Na kratko

V Makedoniji bodo letos porabili nad milijardo dinarjev za raziskovanje rudnih bogastev. Raziskovanja novih ležišč železne rude v Kičevskem bazenu, kjer je že po sedanjih ugotovitvah okoli 20 milijard ton, od teh nad 100 milijonov železne rude, se nadaljujejo. Prav tako raziskujejo okolico Krive Palanke in Beočeva, kjer se nahajajo bogati sloji suvinčne rude. Nadaljevali bodo tudi iskanje premoga v Tikvešu in v okolici Skoplja, kjer so lanska raziskovanja potrdila, da so pri Negutinu ob Vardaru sloji rjavega premoga. Skupine geologov bodo raziskovale tudi ležišča mangana, antimona, kroma in drugih rud.

Tovarna »Radnik« v Zagrebu je začela izdelovati oknice iz aluminija. Doslej jih je izdelovala iz lesa po sistemu »Eslinger«, pokazale so se neodporne. Te oknice bodo cenejše od lesenih, mehanizem bolj enostaven in zanesljiv.

V ladjedelnici »J. L. Mosor« v Trogiru je začel obratovati sedemtonski električni žerjav, ki ga je izdelal sam kolektiv za svoje potrebe. Ta žerjav omogoča naglo montiranje železnih ladij. Trogirski ladjedelnica je dobila tudi plavajoči dok, v katerem lahko gradijo ladje do 1.800 ton.

Ladja »Žužemberg« je pripeljala na Reko prvo pošiljko banan iz Izraela. Pričakujejo, da bo dvakrat mesečno prispela pošiljka po 120 ton. Prodajali jih bodo po vsej državi. Cena bo od 360 do 390 dinarjev za kilogram. Poznejše pošiljke bodo verjetno cenejše.

V Beogradu so 11. t. m. podpisali sporazum z zastopniki Madžarske o medsebojni pomoči pri plovbi po Donavi. Doseženo je bilo tudi soglasje o nadaljnjem medsebojnem sodelovanju brodarstva.

Zaradi zadnjih padavin narasli Vardar je poškodoval most pri Djevdjeliji, ki je namenjen cestnemu prometu med Grčijo in Jugoslavijo. Voda je poplavlila tudi več kot pol kilometra proge, ki nas veže z Grčijo. Podzeli so že potrebne ukrepe, da bodo pravočasno popravili poškodovane prometne zveze.

Predsednik republike Tito je daroval ameriški pomorski institutu v New Yorku model dubrovniške ladje iz druge polovice 16. stoletja. Model je delo mojstra Stjepana Ozgijema in je velike umetniške in muzejske vrednosti. V imenu predsednika Tita je darilo izročil ravnatelj pomorskega instituta jugoslovanski generalni konzul v New Yorku.

STOCKHOLM. Švedska policija je aretirala štiri ljudi, ki so baje vohunili za SZ. Med aretiranimi je tudi neki podčastnik švedskega obalnega topništva.

Kakor poročajo, je v to vohunsko afero zapletenih več oseb v Stockholmu in so bili trije od aretiranih na pomembnih službenih mestih, kjer so imeli dostop do skrivnosti narodne obrambe.

V nekaj vrstah

JERUZALEM. Jordania se je pri- tožila pri komisiji OZN za premirje, ker je v nedeljo zjutraj skupina devetih izraelskih vojakov vdrla na jordansko stran v bližini mesta Akabe in streljala na jordansko obmejno stražo.

ALŽIR. V nedeljo je prišlo do spopada med bataljonom padalcev in skupino upornikov v Sidi Ali Bu Nabu. Na mestu je bilo šest upornikov ubitih, več ranjenih in 17 pa ujetih. Zaplenili so precejšnje količine orožja in streliva.

HANOJ. Mednarodna komisija za premirje v Vietnamu je ugotovila, da so oborožene sile Francoske unije kršile sporazum o premirju. Odgovorne so za incidente pri Vinh Ksauanu, Mo Keju in Binh Hanu v Vitnamu.

KARTUM. Stavka železničarjev v Sudanu je ohromila ves promet med Saidom in Kartumom.

NEW YORK. Generalni sekretar mednarodne konference za miroljubno uporabo atomske energije prof. Walter Whiltman, bo odpotoval v Evropo, kjer bo pripravil konferenco, ki bo avgusta v Zenevi.

deti, kako ju nameravajo spoštovati. Na to nas zlasti opozarjajo prizadevanja na erti Opčine — Prosek — Sv. Križ — Nabrežina — Sesljan — Devin — Štivan, to je oni raznarodovalni načrt, ki pove dovolj razločno, da se dejanja v temeljih ločijo od obljub in obvez iz 4. člena Posebnega statuta. V tem načrtu čutimo železno doslednost italijanskega raznarodovalnega podjetja, ki ima svoje podružnice v dolini d'Aosta, na južnem Tirolskem in pri nas, podjetja, ki mu kumujejo malone vse politične skupine, prednjačijo pa oni, ki se radi poslužujejo krilatice »per essere buoni Italiani bisogna essere buoni cattolici«. Njim gre dober del zasluge na razlastitvi že nad 53 ha slovenske zemlje samo za gradnjo raznarodovalnih žarišč.

Radi bi nas čimprej tudi številčno nadkrilili. V tem se jim mudi zlasti v naši občini. V Štivanu (ribiško naselje) so ezuli že dobro zastopani, sedaj se jim mudi v Sesljan. Združenje dalmatinskih in julijskih izbeglic je že lani kupilo — bolje rečeno dobilo — od devinskega grofa Turn-Taksis (sedaj Torre e Tassol) zemljišče za gradnjo ezulskega naselja (baje 75 ha). Občina noče izstaviti gradbenega dovoljenja, kar je povsem pravilno ter vsestransko utemeljeno. G. Palamara pa hoče, da se izstavi gradbeno dovoljenje.

K temu dostavimo še tole: Pred nekaj leti je bilo razmerje med Slovenci in Italijani v naši občini 4:1, kmalu pa bo 4:2. Računajte, kako bo čez nekaj let, če se bo izvajal statut s tako rafinirano jezuitsko metodol V Trstu pa čakajo parniki na izseljence ... —ou

ZDRAVKO SMREKAR:

SZDL je močan činitelj v življenju postojnske občine

Iz letnih poročil, ki so jih dostavili vaški in mestni odbor občinskega odbora SZDL Postojna, je razvidna živahna dejavnost, odgovornost, disciplina in kar je najvažnejše, samoiniciativa in samostojnost večine odborov. To dokazujejo pravčasno izvedeni občinski zbori v vseh 18 vaških in v mestni organizaciji SZDL. Vsi novo izvoljeni odbori so že prevzeli od prejšnjih odborov urejeno organizacijsko stanje. Clanašina za leto 1954 je bila pobrana 100%. Občinskemu in okrajnemu odboru SZDL je bilo odvedeno 157.584 din, 39.396 din pa je ostalo organizacijam za kritje stroškov bodočega poslovanja. Urejena je evidenca članstva, ki je v letu 1953 precej šepala. Vsi odbori so razdelili nove članske izkaznice, za katere je bilo odvedeno okrajnemu odboru SZDL 52.500 din. Odbori so sami pripravili in izvedli občne zbornice, ki se jih je udeležilo 70 do 80 odstotkov članstva. Izjema sta bila samo vaška odbora Studen in Strmeč, ki jima je priskočil na pomoč občinski odbor SZDL. S tem sicer še ni povedano, kakšna je bila druga dejavnost odborov in članstva, vendar pa je le dokaz njihove aktivnosti.

SZDL je bila organizator udeležbe na proslavi »Stajerska v borbi« na Ostrožnem pri Celju. Proslave se je udeležilo 500 Postojncanov. Druga velika akcija je bila organizacija sprejema predsednika prijateljske Turčije in tov. Tita v Postojni. Zazela je nad polovico prebivalstva občine. Dalje je SZDL priredila proslave državnih praznikov s solidnimi programi in to ne samo v Postojni kot središču, marveč tudi v Orehku, Prestranku in Podgori. Prirejela je tudi razna predavanja iz zdravstva, živinoreje, gozdarstva ter pregleda političnih dogodkov doma in v svetu. Prav tako je bila SZDL pobudnik živahne dejavnosti pri preurejanju, popravilu, kakor tudi novogradnjah raznih objektov vaškega značaja, kot so vodnjaki, poljske in gozdne poti, pokopališča, kanalizacije, napajališča; organizirala je čiščenje pašnikov, žganje apna, čiščenje sadnega drevja itd.

Delo ženskega društva je bilo posebno uspešno v mestu Postojni. Žene so organizirale in uspešno izvedle gospodinjski tečaj, ki so ga obiskovala tudi dekleta iz bližnjih vasi. Postavile so se tudi s proslavo 8. marca. Žene in mladina vasi Orehek so čvrsto stmrjeni v SZDL, kar se je

zlasti pokazalo ob proslavi 70. obletnice ustanovitve »Prosvetnega društva Orehek«, ki uspešno vrši svoje poslanstvo. Imajo pevski zbor in kulturno umetniški odsek. Veliko dela in časa žrtvuje za njegov razvoj učiteljica, ki se zaveda, da je dober prosvetni delavec na vaši lahko le oni, ki svoje delo v šoli dopolnjuje z delom med pošolsko mladino.

Večina vaških odborov se je zavedala svojih dolžnosti, zlasti pa so bili aktivni predsedniki in tajniki ter člani občinskega odbora SZDL. Med 18. odborniki se samo člana iz Studena in Strmeč nista udeleževala odborovih sej, ki jih je bilo 11. Vsi drugi pa so na seje redno prihajali in so sprejete sklepe prenašali na vaške odbore, s katerimi je bil občinski odbor skozi vse leto v tesni povezavi, zato so odbori delali tudi poleti, ko je bila košnja in žetev.

Naj navedemo še nekatere pomembnejše želje, predloge in sklepe občinskih zborov. V Zalogu in Gorenju se zanimajo za napeljava industrijskega toka, ki bi ga potrebovali za mehanizacijo kmetijstva. V Matenji vasi so sklenili dograditi nekdanji mladinski dom, gospodinjice pa želijo imeti v vasi trgovino z mešanim blagom, ker morajo zdaj po vse v Postojno in Prestranek. V Bukovju so izvolili odbor za pripravo in vodstvo gradnje Kulturnega do-

ma, ki bo služil tudi bližnjim vasi Predjami, Gorenjem in Belskem. V Hrašah so že pripravili gradbeni material in hočejo v letošnjem letu zgraditi avtobusno postajo. Člani SZDL v vasi Orehek so sklenili pogostiti 40 ha goličev. Na to bi morali misliti sedaj, ko se bliža čas pogostovanja, tudi drugi vaški odbori SZDL, saj je to povsod potrebno. V Prestranku želijo obnoviti kulturni dom in urediti kinodvorano, skrb pa jih še nabava kinoprojektorja. Na nekaterih občinskih zborih so zlasti poudarili, da bo treba začeti vključevati nove člane iz vrst mladine nad 18 let starosti. V občini je v SZDL organiziranih samo 60% volilnih upravičencev. Sledi Zalog (92%), Bukovje (87%), Predjama (83%), Gorenje (80%), Vel. Otok (53%), Postojna (51%) in Zagon (21 odstotkov). Člani SZDL so na občinskih zborih tudi grajali neaktivnost nekaterih odborov občinskega ljudskega odbora, v Prestranku pa delo stanovanjske popisne komisije.

Občinski zbori SZDL so nakazali nesheto važnih gospodarskih, kulturnih in organizacijskih vprašanj, ter pripravili predloge za zbornice volivcev. Občinski odbor SZDL se je temeljito pripravil za občinsko konferenco, ki bo takoj nato, ko bo rešeno teritorialno vprašanje bodoče komune, občine Postojna.

Na delu pri cepljenkah

Zavarovanje kmetijskih pridelkov

Z družbenim planom predvidevamo, da bomo izboljšali naše kmetijsko gospodarstvo. Kmetijski strokovnjaki in vsi, ki se ukvarjajo s kmetijsko proizvodnjo, so pred težko in odgovorno nalogo, da to uresničijo. Že na nekaj konferencah so razpravljali, kako naj to izvedejo, kakšne so pomanjkljivosti v kmetijstvu in kaj bi bilo treba storiti, da bi pospešili razvoj. Zelo pomembno je bilo v tem pogledu posvetovanje kmetijskih strokovnjakov v Paliču pri Subotici, na katerem so razpravljali o kmetijskem zavarovanju.

Zavarovanje je brez dvoma važno v vseh panogah gospodarske dejavnosti. Ali naj bo zavarovanje posevkov obvezno? Na to je težko odgovoriti. Če nekaj zavarujemo, moramo plačati tudi premije. Plačevanje premije pomeni dajatev. Ali ne bi zavarovanje posevkov pomenilo prevelikih dajatev za kmetijstvo? Verjetnost škode v kmetijstvu je ponpoko večja drugod manjša.

Toda pogledimo, kako je z zavarovanjem pri nas. V okraju Gorica in Sežana zavarujejo predvsem vinograde. Vsi vemo, da so vinogradi močno izpostavljeni poškodbam po toči, ki žal ne prizanaša. Vsi okraji v Sloveniji so razporejeni v nevarnostne razrede. V kateri nevarnostni razred spada ta ali oni kraj, je odvisno predvsem od verjetnosti padanja toče. Ta verjetnost je v vsakem okraju različna. Malo je namreč verjetno, da bo padala toča v okraju Kočevje, Radovljica in Trbovlje, zato so ti kraji razporejeni v drugi nevarnostni razred. Vsako leto pa pada toča v zelo močnem obsegu v okraju Krško, Ptuj in Sežana. Razumljivo je, da ti okraji spadajo v višji in sicer peti nevarnostni razred. Čim višji je ne-

varnostni razred, tem večja je premija, ki jo je treba plačati pri vsakem zavarovanju.

Naslednje številke naj nam povedo malo več o zavarovanih površinah pri nas. (Podatki se nanašajo na okraj Postojna in Sežana. Za lažje razumevanje moram poudariti, da pašniki in senožihi ne pridejo v poštev za zavarovanje.) V letu 1954 je državni sektor zavaroval 42% svojih površin, združni 44%, privatni pa le 0,4%. Tako velika razlika med državnim, oziroma združnim in privatnim sektorjem ima vsekakor svoje korenine, ki izvirajo predvsem iz podcenjevanja zavarovanja na eni in gospodarskih pogojev na drugi strani. Tudi ta razlika je izraz nekaterih objektivnih težav. V privatnem sektorju je le 0,7% kmečkih gospodarstev zavarovalo svoje posevke. Državni, združni in privatni sektor so zavarovali le 1,6% žita in podobnih kultur ter 21% vinogradov, to je vsega skupaj komaj 2% skupnih površin, ki pridejo v poštev za zavarovanje.

Te številke nam zelo zgovorno povedo, da bo treba to dejavnost razširiti in najti način, da se razmahne. Marsikdo poroča, češ kar je škoda napravila je napravila. To je res. Toda vprašanje je, ali imamo sredstva, da obnovimo, kar nam je toča uničila, in tako omogočimo normalen gospodarski razvoj. Oprekanje, da so premije visoke, ni povsem utemeljeno, kajti odškodnina se izplačuje le iz vplačanih premij. Čim večja je verjetnost škode, tem večja je tudi premija, ki jo je treba plačati. Mnogo je činiteljev, ki vplivajo na višino premije in izkušnje kažejo, da teh ne moremo kar tako znižati brez temeljite analize. Dvi-

ganje premije povzroča mnogokrat tudi nerealno ocenjevanje škode. Tu in tam slišimo tudi pripombe, da je bila škoda večja kot pa odškodnina, predvsem pri naših vinogradnikih na Krasu. To je mnogokrat res. Toda zakaj? Vinograd moramo zavarovati za stvarno vrednost. Če smo ga zavarovali n. pr. za 50.000 din, a vrednost letnega pridelka je 100.000 din, zavarovalni zavod izplača odškodnino le do vsote, za katero je nasad zavarovan, čeprav je toča uničila ves letni pridelok in je stvarna škoda 100.000 din. Taki primeri so zelo pogosti in mnogokrat vzrok sporov in nesporazumov. Tak primer imenujemo podzavarovanje.

Kakšni so izgledi za zavarovanje posevkov v letu 1955. Do sedaj še ni nobenih sprememb. Vse velja še vedno kot doslej. Vendar je vredno omeniti nekaj o predlogih, ki jih je nedavno dala zvezna kmetijska zbornica. Predlagala je namreč, da bi bilo zavarovanje obvezno za žita, vinograde in sadovnjake in sicer proti toči, slani, neurju in poplavi. Premije naj bi bile nižje, oziroma pavšalne. Predlog predvideva tudi, naj bi bil ustanovljen poseben zavod za to vrsto zavarovanja. To so povsem novi predlogi, ki jih ni podcenjevali, če pogledamo celotne napore za dvig našega kmetijstva. Vendar bodo ti predlogi še temeljito proučeni v pristojnih forumih. Upajmo, da bodo rodili sadove, ki bodo v prid našemu kmetijstvu.

Teh nekaj misli o zavarovanju v kmetijstvu je napisan h željo, da se tudi kmetijske zadruge malo zamislijo pred tem problemom, ki naj bi bil v bodoče sestavni del delovnega programa in dnevnega reda na bližnjih občinskih zborih. Kmetijske zadruge imajo vsekakor ugodno prednost, saj lahko sklenejo zavarovanje kolektivno za vse člane in premija je znatno nižja.

Vsa Primorska se pripravlja na proslavo 10-letnice osvoboditve

Osrednja proslava bo 5. maja v Ajdovščini, kjer je bila pred desetimi leti postavljena prva slovenska ljudska vlada

Po vseh primorskih okrajih se že nekaj tednov skrbno pripravljajo za proslavo desetletnice osvoboditve. Na vseh sestankih množičnih in drugih organizacij je govora o tem pomembnem dogodku, ki ima zlasti za Slovensko Primorje še posebno obsežje. V Ajdovščini, ki jo moramo smatrati za nekakšno zemljepisno središče Slovenskega Primorja, je bila namreč 5. maja pred desetimi leti postavljena prva slovenska ljudska vlada pod predsedstvom pok. narodnega heroja Borisa Kidriča. Za to bo proslava 5. maja v Ajdovščini na samo glavna proslava v okviru prahodnje goriške skupnosti komun, temveč bo dobila tudi širši značaj.

Razen v Ajdovščini pripravljajo prebivalci prihodnje goriške skupnosti komun večjo proslavo tudi v znanem parizanskem središču Cerknem. Ta proslava bo 12. junija. Večje in manjše prireditve bodo organizirali tudi v okviru prihodnjih komun. Na Goriškem si je zadala najbolj obsežen program za proslavo organizacija Zveze borcev. Med drugimi nameravajo organizirati več partijskih pohodov ter urediti in okrasiti vsa grobišča in grobove padlih borcev. Hkrati bodo letos pritegnili v organizacijo vse prebivalce, ki imajo za to pogoje, in posvetili večjo skrb izvenarmadni vzgoji ljudstva.

Po podatkih, s katerimi doslej razpolagamo, bo na Koprskem največji prireditev v okviru proslave desetletnice osvoboditve Pokrajinski zlet telesnovzgojnih društev Partizan. Zleto prireditve bodo trajale nekaj dni, glavni dogodki pa bodo 12. junija, ko bo v Kopru sprevid vseh teovadcev in tekmovalcev ter slavnostno zborovanje,

na katerega so povabili pokrovitelja zleta predsednika Izvršnega sveta Slovenije Borisa Kraigherja. Za Pokrajinski zlet se je prijavilo že okrog 9000 teovadcev in teovadk iz vseh krajev primorskih in nekaterih drugih okrajev Slovenije. Razen tega je Rad o Koper organiziral na čast deseti obletnici osvoboditve tekmovanje kulturno umetniških društev in delavske prosvetnih društev Svoboda iz vse Primorske. Za tekmovanje se je prijavilo 39 društev iz vseh petih primorskih okrajev. Prva tekmovalna oddaja je bila v Koprskem radiu pretekla nedeljo iz Zalega hriba. Te dni so v Kopru ustanovili tudi komisijo, ki bo sestavila predloge za odlikovanje zaslužnih borcev NOB, množične organizacije na terenu pa bodo sestavile podrobnejše programe za proslavo.

Načrt za proslavo sestavljajo tudi na Postojnskem. Notranjski muzej v Postojni namerava na primer organizirati deset razstav o delu, borbi in kulturnem življenju primorskega ljudstva med narodno osvobodilno borbo. V Muzeju samem pa bodo razširili in izpopolnili zgodovinski oddelček »Primorska v borbi«.

Slovensko proslavo desete obletnice osvoboditve pripravljajo tudi v Istri. Tako nameravajo organizirati 14. in 15. maja v Pulju zlet istrskih telesnovzgojnih društev Partizan. Prireditve bodo združili s sprejemom Titove štafete, pokroviteljskega, nad njo pa je sprejel komandant južnoslovenske vojne mornarice narodni heroj Mat. Jerkovič. Sredi aprila bo v Poreču in Rovinju nastop igralskih drušin, v Vodnjanu pa vaških pevskih zborov in folklornih skupin iz raznih krajev Istre.

Vrpoljski cepilci

Cepljenje trt v silnici je bilo okoli leta 1900 na zgornjem Vipavskem še zelo razširjeno, tako je n. pr. med drugimi bila v sedanjem Podnanosu podružnica Kmetijske družbe iz Ljubljane, ki je imela svojo trsnico (matičnjak) ter so vsako leto cepili več tisoč trtnih ključev. V poznejših letih je tak organiziran način cepljenja zamrl in se je v naših krajih ohranil do današnjih dni le v vipavski Vinarski zadrugi v bližnjem Vrpolju pri Vipavi. In čeravno današnje vrpoljske cepilce združuje le skromen naslov: Trsničarski odsek KZ, je njihova »obrt« vseeno vredna, da se z njo seznanijo tudi naši ljudje izven Vipavske doline.

V Vrpolju pri Vipavi segajo tradicije cepljenja v silnici v leto 1908, ko so se posamezniki s tem začeli ukvarjati v večjem obsegu. Med prvimi je bil pokojni Lavrenčič Alojz, ki je bil obenem tudi pionir načrtnega in sodobnega cepljenja. Morda bi takrat že dosegli današnjo stopnjo, če bi ne prišla na oblast Italija, ki je s svojo ogromno naravno in tovarniško vinsko zalogo spravila primorske vinograde na rob propada. S tem je seveda tudi padla voja po širši obnovi vinogradov in z njo tudi potrebe po novem trsnem materialu. V tem času so bili skoraj glavni odjemalci vrpoljskih cepilcev kmetje iz spodnje Vipavske doline, kajti v drugih krajih so pričeli cepiti kar doma.

Zaradi omenjene vinske krize in druge gospodarske škode, ki jo je prinesla druga svetovna vojna, vsi dobro vemo, v kakšnem stanju je bilo naše vinogradništvo. Po osvoboditvi pa se je dejavnost vrpoljskih cepilcev na široko razmahnila in je njihov trsn material zaradi izredne solidnosti in kakovosti prišel na glas po vsej Primorski in Sloveniji. Zaradi boljšega finančnega poslovanja in izboljšanja pogojev za nabavo sortirane podlage v inozemstvu, je leta 1953 vseh 49 cepilcev pristopilo h kmetijski zadrugi. Danes šteje trsničarski oddelek KZ že 91 članov. Trsn material pošiljajo celo v N.Š. Titograd, Dvor na Uni in druge oddaljene kraje. Glavni odjemalec v letu 1954 je bil Črni kal, kar je za

tamkajšnje vinogradništvo »revolucija« tudi razumljivo. V ta kraj so odposlali nad 78.000 trsnih cepilcev na podlagi Kober 566 in nad 37.000 na podlagi 420A. Te uspehe pripisujemo v glavnem dobremu strokovnemu vodstvu tovar. Alojza Lavrenčiča, ki je dostojen naslednik svojega očeta, tesni povezavi s Postajo za obnovo vinogradov in sadovnjakov iz Sempetra pri Gorici, nazadnje pa še dobremu in selekcioniranemu trsnemu materialu.

V letu 1954 so cepili na kvalitetno podlago, ki so jo uvozili iz Francije (420A in Kober 5BB), nad 420.000 trt.

V letošnjem letu imajo še večji načrt in predvidevajo cepljenje nad 600.000 trsov. Čeravno se k temu pripravljajo (preskrba kvalitativnih cepilcev, podlage, zabojev, ureditev silnice itd.), je vsa letošnja proizvodnja že oddana. Na podlagi sklenjenih pogojev bodo letošnji glavni odjemalci sledeči: 450.000 cepilcev za potrebe goriškega okraja, 150.000 za Labin v Istri, 30.000 za Dvor na Uni, 15.000 za N.Š. Največ cepijo: Malvazijo, Rebulo, L. Rizling, Pingulin, Sauvignon, Tokaj, Merlot. Od namiznih pa zavzema zaradi splošne priljubljenosti in kvalitete prvo mesto Regina Italia. V manjši meri pa so za potrebe goriškega okraja, predvsem gornje Vipavske doline, cepili Pinolo, Zelen in Poljsko. Ker pa zaenkrat te sorte niso preveč iskane, jih bodo v naprej cepili le po naročilu. V bodoče pa nameravajo razširiti belo in črno Plemenko, Šipon in Čabski biser, ki po njihovih izkušnjah še nadkrljujejo v naših krajih znane vinske sorte.

Kot povsod drugod, je pa tudi pri njih praksa pokazala, da je razdrobljenost v proizvodnji velika ovira za uspešen razvoj njihove dejavnosti. Zaradi tega so si zagotovili denarna sredstva za veliko moderno urejeno silnico. Tajnik odseka tovariš Mislje je trdno prepričan, da bodo začeli na jesen pripraviti za novo sezono že v novi stavbi. Vrpoljska silnica bo tako postala važen člen v načrtu in sodobni obnovi našega vinogradništva.

B. Z.

V Ilirski Bistrici so izvolili politično vodstvo bodoče komune

V nedeljo je bila v Il. Bistrici skupna konferenca vseh občinskih komitejev in delegatov občinskih odborov socialistične zveze bodoče ilirsko bistriške komune. Konferenci je prisostvoval tudi sekretar SZDL skupnosti komun Koper tovariš Martin Greif. Po referatu, ki ga je podal predsednik odbora SZDL Ilirska Bistrica, se je razvila plodna diskusija, v kateri je sodelovalo veliko število diskutantov.

Zastopniki iz občine Jelšane so se kritično dotaknili dela SZDL v minulnem letu in iznesli več perečih gospodarskih problemov svoje občine. Pasivna kraška zemlja je prisilila veliko število tamkajšnjih prebivalcev, da si poiščejo zaslужko po raznih podjetjih sosednje republike Hrvatske. Sedaj pa so ta podjetja odpuštila veliko število delavcev in je ljudski odbor pred problemom, kaj storiti. Nadalje so iznesli, da sta jim svoječasno okrajni odbor Ilirska Bistrica in sedaj Postojna veliko obljubljali, naredili pa doslej ničesar. Vasi nimajo zdrave pitne vode, do vasi Veliko Brdo sploh ni ceste, ki je bila trasirana še za časa Avstrije, pa še do danes ni bilo sredstev. V tej vasi je največ obolelih od tuberkuloze. Grajali so sklep okrajnega ljudskega odbora v zvezi z gradnjo hotela v Postojni, ki bo stal težke milijone in predlagali, da namesto hotela zgradijo prepotrebne zdravstvene domove v Ilirski Bistrici in Postojni in začnejo graditi opekarno v Ilirski Bistrici, kjer bi se zaposlilo večje število delavcev.

Podobni primeri so tudi v občini Jablanica pod Snežnikom, kjer 10 let po osvoboditvi stanujejo delavske družine v popolnoma razbitih bivših italijanskih kasarnah, ki niso sploh primerne za stanovanje.

V teh krajih je bila največja umrljivost dojenčkov v Sloveniji in tudi največ nalezljivih bolezni. Razne komisije so večkrat ugotavljale stanje v tej občini, tudi Centralni higijski zavod je proučeval zdravstveno stanje v nekaterih vaseh in nekoliko pomagal, da so se zdravstvene prilike nekoliko izboljšale. Delegati s Prema pa so postavili na dnevni red vprašanje obnove. Za

časa NOB je namreč okupator do tal požgal več vasi iz te občine in je še danes za obnoviti veliko število domov in gospodarskih poslopij. V ta namen bi potrebovali najmanj 20 milijonov dinarjev.

Med tem ko so vsi člani SZDL in Zveze komunistov skušali v kritični razpravi ugotoviti in odpraviti pomanjkljivosti, da bi bilo delo Socialistične zveze plodnejše, kot je bilo doslej, se je na koncu oglašil delegat iz občine Jablanica Pokler, ki je skušal razpravo v teh vprašanjih »postaviti« povsem na druge temelje. Nastopil je proti delu Socialistične zveze v celoti in z besedami »vi niste našli jedra, v Socialistični zvezi ni demokracije, vi niste, vi ne boste« in podobnimi »načelnimi ugotovitvami« napadal člane SZDL, ter s tem jasno pokazal, koliko se tudi sam čuti pripad-

mošli v njegovi osnovni organizaciji izvoliti prav njega kot delegata na tako važno posvetovanje, saj je na konferenci dovolj nazorno pokazal, kako razume delo SZDL in našo socialistično demokracijo.

Delegati so pred zaključkom posvetovanja izvolili novo politično vodstvo bodoče ilirsko bistriške komune. Za sekretarja komiteja ZKS so izvolili tov. Antona Gustinčiča, za predsednika SZDL pa tov. Josipa Znidaršiča.

Minuli teden je zasedal tudi Ljudski odbor mestne občine Ilirska Bistrica. Na tej seji so odborniki pregledali sklepe zadnje seje in sklepe zborov volivcev. Volilci v Kosezah so predlagali, naj ljudski odbor predvidi v proračunu za leto 1955 potrebna sredstva za popravilo in nadzidavo sedanjega šolskega poslopja, ker šola v sedanjih tesnih

Motiv iz Ilirske Bistrice

prostorih ne more uspešno delovati. Tudi z drugih zborov volivcev je prišlo več predlogov, ki jih je LOMO obravnaval in sprejel ustrezne sklepe.

Odborniki so kritizirali odpravo Državnih elektram Slovenije, da pri obnovitvi električne napeljave po vaseh ponovno uporabljajo staro žico in jo zaračunava kot novo. Razpravljali so tudi o mlinu v Kozleku, ki je pod upravo kmetijske zadruge in posluje sedaj z izgubo. Ker je mlin potreben in ga ne morejo enostavno zapreti, ostaja edina možnost popolna preureditev. Ljudski odbor je že pripravil načrte za stroje, ki bodo stali 2 milijona dinarjev ter predvidel za preureditvena dela 1 milijon dinarjev. S temi investicijami bo obratovanje mlina v prihodnosti zagotovljeno in rentabilno.

Na sejo so povabili tudi veterinarja, ki je poročal o pregledu in stanju živine. Primerov jalovosti je malo in tudi okužb je samo 1,4 odstotkov. Opaziti pa je pomanjkanje močnatih krmil. Po poročilu veterinarja so sprejeli predlog o ureditvi pregledovalnih centrov, kjer bodo veterinarji pregledovali mlado živino. Prav tako je OLO predlagal, da kaznujejo nekatere zakotne bikorejce. Veterinar je seznanil odbornike s pripravami na plemenitilni postaji v Kosezah, kjer bodo v kratkem pričeli z umetnim oplojevanjem živine.

Komisije, ki so na terenu pregledovale sadno drevje, so poročale o pojavih ameriškega kaparja na ilirsko-bistriškem področju. Ugotovile so, da se v mnogih krajih kmetje premalo zanimajo za čiščenje in škropljenje sadnega drevja, čeprav OLO nudi škropivo in plačuje posebno komisijo, ki bi jim v tem pogledu pomagala. Odbor je sprejel sklep, da bo nagradil najboljše kmetovalce za čiščenje in škropljenje sadnih dreves. V ta namen je določil skupni znesek 200.000 din.

Odborniki so se pohvalno izrazili o pobudi podjetja Javor, ki bo nabavilo 1000 orhovitih in več tisoč topolovih sadik ter jih brezplačno razdelilo kmetom. Podobno akcijo bo izvedla tudi tovarna lesovinskih plošč. Nato so odborniki izvolili nove svete za gospodarstvo, prosveto in kulturo, socialno skrbstvo in zdravstvo ter šolske odbore za živilsko, glasbeno, športarsko in vajeniško šolo.

R. B.

M. K.

TOLMINSKA IN NJENO GOSPODARSTVO

Ob industrializaciji ne smemo pozabiti na kmetijstvo

Tolminska je tipično alpsko proizvodnega dohodka iz kmetijstva. drožje izrazito hrbovitost značaja in ima zelo malo ravnin in planot. To daje tudi pečat tolminskemu gospodarstvu: velike površine obsegajo pašniki in travniki, malenkost njiv in obdelovane zemlje sploh, ostalo gozdovi in veliko nerodovitne zemlje.

Sedanji tolminski okraj meri 128.481 ha. Od te površine je le 3.785 ha njiv in vrhov. Travnikov je 6.413 ha, senoženj, 20.741 ha, pašnikov 26.244 ha in gozdov 52.299 ha. Nerodovite površine pa je kar 19.000 ha. Ni čudno torej, če je za tolminski okraj karakteristična redka naseljenost, več kot za polovico manjša od splošnega povprečja v Sloveniji, saj pride na 1 km² komaj 31 prebivalec. Če ti se sležka preživljajo in odhajajo v druge kraje za kruhom in zaslužkom. Podatki kažejo, da je v zadnjih 50 letih število prebivalstva padlo za 9 tisoč, kar je približno 20%.

Zaradi takšnih razmer so takoj po osvoboditvi začeli predvsem misliti na razvijanje industrije. Do danes so že dosegli lepe uspehe: Ustanovili so tovarno igel v Kobaridu, obrat za industrijsko pridobivanje krede v Srpenici, tovarno pohištva v Podmelcu, mizarstvo podjetje v Idriji, čevljarstvo zadružno v Tolminu, opekarno v Kobaridu in še druge manjše obrate. Tako je danes v tolminskem okraju že zaposlenih v industriji 4.213 delavcev in delavk. Seveda odpade skoraj četrtina na rudnik žvega srebra v Idriji.

Razumljivo je, da je področje s tako gospodarsko strukturo globoko izpod povprečja po ostvarjenem narodnem dohodku, ki znaša na enega prebivalca manj kot 60.000 din letno. Še večji problem pa je neenakost v tem pogledu med posameznimi kraji in občinami tolminskega okraja. Tako je narodni dohodek na prebivalca v Tribuših le 20.884 din, medtem ko je v Idriji 195.391 din. Podobno kot v Tribuših je tudi v občinah Breginj, Spodnja Idrija, Grahovo, Bovec, Cerklje. Za Idrijo ima največji narodni dohodek po prebivalcu Tolmin - 57.623 din, kar pa je v primeru z Idrijo komaj nekaj več kot četrtina.

Zadnja leta so dali za razširitev in modernizacijo podjetij znatna sredstva. Rudnik žvega srebra v Idriji je investiral do sedaj 150 milijonov dinarjev, »Kreda« v Srpenici 10 milijonov, tovarna igel v Kobaridu 10 milijonov, tovarna pohištva v Podmelcu 21 milijonov in mlin na Slapu 28 milijonov dinarjev itd.

Razen tega imajo v načrtu gradnjo tovarne vžigalnih svečk v Bovecu, kjer bo zaposlenih 240 delavcev, predelovalno lesno in industrijsko podjetje v Morini na Soči, tovarna lesne galanterije in lesno žago v Idriji, industrijsko žago pri Tolminu, obrat za proizvodnjo cementnih izdelkov v Tolminu, obrat za proizvodnjo živosrebrne soli v Idriji, in tovarno volnenih izdelkov v Podbrdu. Čeprav so te le manjši obrati in bo našlo v njih zaposlitev le okrog 1000 ljudi, so vendar za Tolminsko velikega pomena, ker bodo dali možnost zaposlitve ljudem iz tistih krajev, kjer se ne morejo preživljati s pičlimi dohodki iz kmetijstva.

V kmetijstvu je najmočnejša panoga živinoreja in daje 63,4% na-

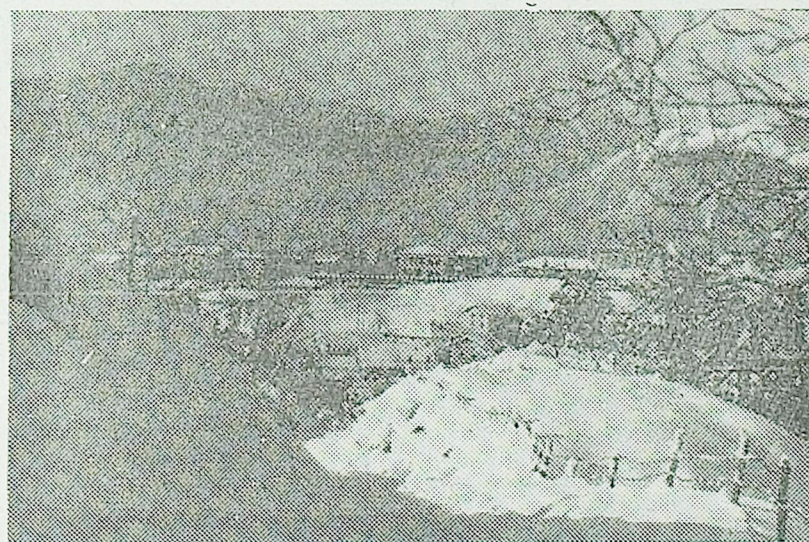
rodnega dohodka iz kmetijstva. Vrednost prirastka živine znaša letno okrog 250 milijonov dinarjev, drugih 200 milijonov pa znaša vrednost proizvodov, predvsem mleka in volne. Konservativnost, ki se izraža predvsem v težnji po drobnem lastništvu, je velika ovira k hitrejšemu razvoju živinoreje. Tudi mlekarstvo ima svoje težave. Nešteto malih mlekar, nekvalitetna izdelava in slab organiziran zbiralni sistem — to so vprašanja, ki jih bo treba korenito rešiti. Sicer so naredili že precej v tem pogledu. V Kobaridu so pred kratkim končali z gradnjo stavbe za modernemu mlekarstvu s kapaciteto 25.000 litrov dnevno. Drugo mlekarno gradnjo v Tolminu, kjer bodo prozvajali tudi mlečni sladkor,važno surovino za industrijo zdravil. Prav tako predvidevajo gradnjo podobnih obratov v drugih živinorejskih središčih, da bi lahko prešli na sodobno predelavo mleka v tip zirane kvalitetne mlečne proizvode.

Čeprav poljedelstvo zaradi omejenih obdelovalnih področij nima na Tolminskem posebnih perspektiv, lahko kljub temu s pravilno usmeritvijo zvišajo dohodek iz te gospodarske panoge. Znano je, da je vsa Tolminska izredno primerna za gojenje semenskega krompirja. V tem pogledu lahko z izboljšanjem semenske službe postane dobavitelj semenskega krompirja za mnogo večje področje kot je danes.

Več bi lahko dosegli v sadjarstvu. To dejavnost so na Tolminskem precej zanemarjali in proizvodnja je v primeru z dosegljivo izredno nizka. Zato je ena najnujnejših nalog obnova sadovnjakov in nasaditev novih površin s sadnimi drevesi. Dobri pogoji so predvsem za jabolane, hruške, češnje in slive, orehe in druga podobna sadna drevesa, ki dobro uspevajo v krajih z dolgi zimami in hladnim podnebjem.

Tudi stanje gozdov ni zadovoljivo. V minulosti, to je še za časa italijanske okupacije so tolminske gozdove čezmerno izkoriščali. K temu pa moramo dodati še nenormalno eksploatacijo v prvih letih po osvoboditvi. Tako so zaloge na hektar gozdne površine daleč izpod republiškega povprečja, kar posebej velja za privatne gozdove. Nekaj boljše je stanje v gozdovih splošno ljudskega premoženja. Računajo, da najmanj 10 do 15 let ne bodo smeli sekati več kot 75% letnega prirastka. Pereče vprašanje je tudi zavarovanje hudourniških strug na področjih, kjer je predvideno pogozdovanje. Če upoštevamo, da imajo komaj nekaj manj kot polovica Tolminske poraščena z gozdov in da prav ti pomenijo osnovno bazo za nastajajočo lesno industrijo, je še posebej važno pametno gospodarjenje in izkoriščanje prirastka do tiste mere, ki ne ogroža gozdnih površin.

Da bi se prebivalci Tolminskega okraja seznanili z gospodarskim stanjem, je mesni odbor SZDL organiziral vrsto predavanj, na katerih obravnavajo in proučujejo gospodarska vprašanja, da bi ob sodelovanju vsega prebivalstva pospešili razvoj posameznih gospodarskih panog, zvišali narodni dohodek ter dosegli ali se vsaj približali po svojem družbenem produktu drugim krajem Slovenije.

Tolmin v snegu

Koprška komuna pred ustanovitvijo

(Nadaljevanje s 1. strani)

razen tega pa tudi pomanjkanje nekaterih vrst gradbenega materiala ovira uspešno delo.

Promet je četrti po ostvarjenem dohodku — 177.614.000 din. Dosežen je bil predvsem z uslugami avtoprevoznika podjetja Slavnik iz Koprca. Ta stroka je tudi po vrednosti osnovnih sredstev med prvimi. Promet se lahko pohvali z nekaj najodobnejšimi vozili, zlasti avtobusi.

Šele na petem mestu je bila v lanskem letu po vrednosti doseženega narodnega dohodka industrija — 124.370.000 din. To stanje pa se bo že v bližnji prihodnosti občutno spremenilo, ko bodo začeli obratovati nekateri novi industrijski objekti — predvsem tovarna motornih koles, ki jo bodo začeli graditi letos. Tovarna pravzaprav že dela, vendar se za zdaj ukvarja le z uslužnostno dejavnostjo: iz uvoženih delov sestavlja motorna kolesa. So pa za našega človeka še nedosegljiva, ker jih je delno treba plačati v dolarjih in le delno v dinarjih (samo montažna dela). Ko pa bo nova tovarna začela obratovati in sama proizvajati motorna kolesa, bo to eden velikih industrijskih objektov celo v merilu Slovenije, na Primorskem pa največji. Podjetja, ki jih lahko prištejemo med industrijske obrate koprške komune, so za zdaj De Langlade (ribja industrija), hladilnica in tovarna ključavnic v Dekanih, tovarna ščetk v Kopru in prevozniško podjetje Slavnik. Lahko pa že računamo tudi na mlečno predelovalno (mlekarstvo v gradnji v Dekanih), na kartonazo, ki ji zdaj nabavljajo stroje, na »Začimbo«, ki se bo preselila iz Portoroža in že omenjeno tovarno motornih koles. Vsekeker se bo z izvedbo plana industrializacije koprške komune celotna gospodarska struktura področja menala ter bo industrija dosegla in presegla kmetijstvo, ki je zdaj glavna gospodarska panoga.

Na šestem mestu je obrtništvo:

86.099.000 din. Od tega odpade na zasebne obrtnike 53.100.000 din. V obrtništvu je problem pomanjkanje vajencev.

Komunalna dejavnost beleži le 38.109.000 din narodnega dohodka v lanskem letu, je pa na prvem mestu po vrednosti osnovnih sredstev, kar je razumljivo, če upoštevamo, da samo stanovanjske zgradbe. Ta fond pa se bo v prihodnje še zelo zvišal, ker je prav od števila primernih stanovanj tudi odvisen življenjski standard prebivalstva.

Še zelo nerazvita gospodarska panoga je turizem in gostinstvo. So pa pogoji, da se sedanji narodni dohodek (27.962.000 din v letu 1954) lanko občutno zviša. Popolnoma zamrla stroka pa je ribištvo, ki na tem področju skoraj ni omenljive vredno. Tudi to važno gospodarsko panogo bo morala nova komuna oživeti.

To so v kratkem gospodarski podatki za koprško komuno, razen tega pa čaka novi ljudski odbor komune mnogo dela še na drugih področjih družbene dejavnosti. Posebno važna je prosveta in kultura. V komuni je zdaj skupno 49 šol — 39 osnovnih, ena popolna in ena nižja gimnazija, ena nižja strokovna šola, učiteljska, glasbena šola in 5 osmolek. Na njih poučuje 185 učnih moči skupaj 2.820 učencev in dijakov. Kolikor je šolska mreža zadovoljiva, pa je na drugi strani veliko pomanjkanje splošnih ljudsko-prosvetnih ustanov, kot so ljudski odri in zlasti ljudske knjižnice, ki jih skoraj ni. V tej smeri čaka novo komuno izredno veliko dela — prav tako pa tudi na področju zdravstva in socialne politike. Predaleč bi nas zavedlo, če bi hoteli zdaj podrobneje obravnavati vso to problematiko, stvar osebnega članka pa bo tudi razpravljanje o notranji organizaciji ureditvi komune, o njenem samoupravljanju in vseh drugih nalogah, ki jo čakajo po njeni ustanovitvi, če naj pravilno funkcionira in izpolnjuje svojo družbeno vlogo.

R. B.

Ob prvi številki BOROV

BORI, revija za književnost in kulturo, letnik I., številka 1.

Bori pogumno rastejo naprej. Iz zbornika z istim imenom, ki je izšel v preteklem letu dvakrat, se je razvila revija, ki obljublja, da bo izhajala redno vsak drugi mesec. Lepo bo, če bo uredništvo svojo besedo držalo in poživilo naše nekdanje tako bogato revijalno življenje, ki so mu zadnji časi že stiskale grlo predsmrtne muke. Vse seveda ni odvisno od uredništva, v glavnem pa le, in če bo krepko zaviralo rokave (morda nekoliko odločneje kot doslej), mu bo to brez dvoma uspelo.

Brez težav ne gre nikoli in bi to tudi ne bilo koristno za mlado življenje. Da tudi Bori niso izjema, nam dokazuje uvodna beseda uredništva oziroma Ferrucciana Jakomina, ki sicer nosi naslov »S stališča imenom v novo dobo«, v bistvu pa le »pojasnjuje« stališče uredništva do nekaterih vprašanj. Pojasnjuje le tistemu, ki je posvečen v razprave, ki so se, kot kaže uvod, pojavile, nepoučenemu na le pove, da so. In da so hude, sodeč po tonu. Zato presenetli izjava »mi odklanjamo vsako še tako dobronamerno pomoč, kateri vemo, da bi hromila našo samostojnost« in pr., kajti, ko preberaš revijo, le dobiš vtis, da bi včasih rahla pomoč ne bila odveč, zlasti ne dobronamerna. Samostojnost je hvalje vredna vršina, čokar ne postane ekskluzivnost. Ne moremo trditi, da se je uredništvo postavilo na neko ekskluzivno stališče in odklonilo vsako sugestijo, ki je v naprotju s njim, toda izjava, ki smo jo citirali, in še nekaj sličnih kažejo na to. Če sem zgrešil, naj mi uredništvo ne zameri. Zapisali so namreč, da so te stvari tako preproste, da je človeka nekoliko sram, če jih mora razlagati. Priznati moram, da kljub temu nisem vsega razumel, kar je napisano, in da me tega celo sram ni in bi uredništvu svetoval, naj bi, če je stvar res tako pomembna, da spada na uvodno stran nove revije, še nekoliko premagalo sramežljivost in nam jo natančneje razložilo, ali pa, kar bi bilo še bolje, te stvari opusti, ali pa kvečjemu preneslo med polemiko na zadnjih straneh.

Naj mi ne zamerijo tako dolg uvod, saj je bil moj namen pisati o vsebini revije, ne o vsebini njene tretje strani. Toda prav tu se je zbralo vse tisto, kar me pri reviji moti.

Toda oglejmo si prispevke. Razveselilo nas je ime Borisa Pahorja, saj smo ga že kar pogrešali. »V luči karbidovk« je odlomek iz romana, v katerem nam pisatelj v svojem, za nas včasih celo nekoliko tujem stilu pripoveduje o notranjih bojih interniranca v nemškem taborišču. Po odlomku sodeč bo roman res izborna branja. Na žalost ne morem biti tako navdušen nad naslednjo prozo. »Oh večni uri« Saše Vuga bi morda kdaj prej krstili za dekadenco in bi bilo pisatelju to kar lepo priznanje. Žal tisti časi so minili in današnji nimajo izraza, ki bi bil primeren za to vrsto umetnosti. Morda bi temu lahko rekli larpularizem, če je naslajanje nad nemogočimi izrazi in metaforami umetnost. Na vsak način pa piscu ne gre odrekati fantazije, ki je tudi, sicer samo eden, a vendar pogoj za umetnino. Opis, kako diši pogled, je kar se tega tiče vsekakor biser in bo gotovo še poznim rodovom ljub citat, če ne v zgodovini literature, pa vsaj v slovnici. Presenečljiva je sestavek »Mikino spoznanje« po opombi uredništva sodeč precej m'ade Marice Močnik, čeprav ga morda le ne gre stavljati ravno za zgled nadobudnejšem mnenju stariši.

Manj je očiti pesnikom, čeprav nas tu in tam preseneča njihova vdanost v usodo, pesniškim, včasih celo obup. Med najboljšimi prispevke je vsekakor šteti Pribičovo pesem »Zdaj vsako leto«, Sonjino »Stunjo« in nadaljevanje Menartovih prevodov Byrona, a tudi ostalim gre priznanje. Jakomin se je tokrat predstavil v mnogo lepši luči, kot prej v zborniku. Z največ pesmi je zastopan Kančič, čeprav mu oblika včasih še ponagaja in se zateče k opisovanju, čeprav so nas v šoli učili, da je lirika izpovedovanje.

Tehten prispevek je tudi razprava o Franzu Kafki izpod peresa Ruggerija, le škoda, da za nas ni zanimiva, ker je Kafka — po krivici! — pri nas vse premalo znan. V beletristični del revije je zašla tudi Vilharjeva polemika z drh-om-čprav bi spadala bolj v drugi del revije. Vsekakor se umna svetli meči brusijo še vedno ob problemu, koliko vrst kulture je na svetu. Bojim se, da bosta oba postrelila precej vrabcev ob Jadranu, a upam, da bosta potem složno negovala kulturo, ki si je želimo kot žejni vode, zlasti še na tem koščku domovine.

Naj preidem ostale članke, poročila in polemike. Pohvaliti je treba na vsak način še tehnično plat revije, ki je zunaj okusna, znotraj pa jo prijetno poživljajo štiri umetniške reprodukcije. Naj bi uredništvo te navade ne opustilo! Korektore pa bo treba skrbneje opravljati. M.V.

Filmi, ki jih bomo gledali

Na prvem mestu moramo omeniti naš film »Ešalon dr. M.«, ki ga je posnelo filmsko podjetje UFUS iz Beograda. V razgovoru z novinarji je režiser »Ešalon dr. M.« Živorad Mitrović dejal, da je hotel ustvariti dober zabaven film v našem specifičnem filmskem žanru. To naj bi bil tudi novi jugoslovanski »western« film. S to izjavo se je režiser tudi v naprej zavaroval pred kritičnimi pripombami tistih, ki bi hoteli videti v »Ešalonu« kaj drugega. In res je režiserju uspelo ustvariti najboljši filmski jugoslovanski film, napet

Charles Laughton v vlogi Hobsona

in poln tempa ter akcij, kakršnega do zdaj nismo bili vajeni gledati.

Ešalon z ranjenci in bolniki se pomika iz malega mesteca Denice v Peč. Na tej poti ga napadejo in vzhemirajo ostanki obupanih balističnih fašističnih tolpe in partizani, spremljevalci ešalona, se z njimi borijo. Po mnogih pripetljajih in borbah pridejo srečno v Peč. Čeprav bo morda kdo ugovarjal, da je to western žanr, kjer so cow-boys zamenjali partizani na konjih in divje Indijance balistična grupa špijarske manjšine, bo moral vendarle priznati, da je vse to povedano po naše in nekeje v globini vzgojno in napredno.

Svojevrsen čar daje filmu tudi tipično špijarsko okolje Kosova in Metohije, tamošnje noše, folklor in fevdalni, konservativni način življenja. Krasno naravno kuliserijo daje filmu Rugovska soteska in sploh čudoviti pajsaji stare južne Srbije, ki na nenavaden način odkrivajo lepote naše domovine.

V »Ešalonu« je sodelovalo 17 naših znanih igralcev in skoraj 1000 stativov. Med najboljšimi kreacijami moramo omeniti Ilijo Džuvalekovskega v vlogi fevdalca in vodje balistov, Severina Bijelića v vlogi Romadama in Marijana Lovrića v vlogi zdravnika Ma-ka. V nekem smislu nas je razočarala Nadja Poderegin, nosilka glavne ženske vloge v tem filmu. Hatiča je ni povsem ležala, kot to pravijo v filmskem jeziku in zato je ni mogla rešiti niti njena prikupna pojava in ruina pred kamero. Nekateri posttranske vloge so tudi

Spoštovani tov. uredniki!

Zakaj toliko zavijati dejstva? Resnica, najsi bo tako neprijazna, vedno zmaga.

V zadnji številki »Slovenskega Jadrana« (4. III. 55) ste priobčili članek z naslovom »KRITIKA IN KOMPETENCA«. Članek, poln zlih namer in potvorjenih dejstev. Po tendenci in obliki enak anonimnemu pismu: škodujmo sovražniku in skrijmo se pred odgovornostjo Brez podpisa.

Toda — mar ne pade škoda ob objavljanju takega pisanja na list sam?

Poglejmo resnico.

Po naslovu članka bi človek pričakoval nadaljevanje polemike, ki smo jo načeli s pismom kulturnemu uredniku Ljudske pravice dne 24. II. 1955. in katerega temeljne ugotovitve so sledeče: (citirano po Ljudski pravici)

»Množica novoustanovljenih gle-

menavadno uspele in mnogo pripomogle k kvaliteti filma.

Gledalci so sprejeli »Ešalon dr. M.« z velikim navdušenjem in pravijo, da je prvi naš film, ki jih je ujel v magijo filmskega tempa in akcije. Tako smo si začeli krčiti nove poti v nadaljnjem in uspešnem razvoju jugoslovanske kinematografije. Ob desetletni jugoslovanskega filma je to prav gotovo lep obet za prihodnost.

Te dni bodo na platnih naših kinodvoran vrteli tudi angleški film »Hobson v škripci«. Glavno vlogo igra angleški karakterni igralec Charles Laughton, ki smo ga že občudovali v mnogih dobrih filmih. Vloga tirana Bobsona pa je ena njegovih najboljših. Težko, da je kdaj živel na platnu tako popolna podoba družinskega tirana. Najbolj zanimivo pa je, da nam je Hobson kljub svojemu trinoštvu simpatičen in skoraj z občalovanjem spremljamo njegovo zgrešeno pot, ki ga je privedla, vsaj po njegovem mnenju, do najhujšega ponižanja: moral je prositi pomoči tiste, ki jih je s svojim ravnanjem odgnal od sebe. Hobson postane tragična figura v tistem trenutku, ko se zave svoje nemoči in to tako zelo tragična, da se nam zasmili in da ne moremo drugega, kot z njim sočustvovati.

Razem Charlesa Laughtona sta odlično odigrala svoji vlogi še John Mills — čevljarja Mossopa in Brenda de Banzie — Hobsonovo hčerko Maggie. Čevljar, Mossop je podoba človeka, ki je vse svoje življenje presedel v kleti, da leč od sončne svetlobe in sključen na svojem čevljarskem stolcu. Hlapec je od glave do pete in se ne zaveda svojih sposobnosti. Sele Maggie mu jih začne buditi in zdaj doživlja Mossop čudovito spreminjanje. Njegovo notranja preobrazba se mu zrcali celo na zunanjo. Maggie pa se je zelo preselila s tem filmom, čeprav je to bila njena prva filmska vloga.

Trojica odličnih igralcev je pomagala režiserju Davidu Leanu, ki je znan kot režiser zgodbe angleških predmestij, da se tudi v tem filmu ni izneveril svojemu slovesu. Podal nam je čudovito atmosfero angleškega predmestja in njegovih ljudi v duhoviti komediji z množico tipov.

Nadja Poderegin in Marijan Lovrić v filmu »Ešalon dr. M.«

dališč po vsej državi je spravila na dan množico kritikov, ki so si utrli pot v ves naš tisk; v najzaketnejše obrobne liste in centralna glasila.

... Ce drži, da je gledališče kot izrecno zrelo svoje dobe družbeno najodgovornejša umetnost, mora tem bolj držati trditve, da je tudi kritika te umetniške dejavnosti družbeno najodgovornejša.

Naša formulacija želje po kompetentni kritiki je izražena s sledečimi načeli: »Naše gledališče... pričakuje... resno, odgovorno kritiko: kritiko, ki bi ga z idejno in estetsko trdno metodo navajala na napredno in družbeno učinkovito repertoarno prakso, ki bi mu z zanesljivo analizo delovne metode režiserjev in njihovih konceptov pomagala, da najde čimprej svoj stil; ki bi mu z analizo igralskega oživljanja likov kazala pot v pedagoško rast in dvig kvalitete. Skratka: kritika, ki bi bila strokovna in vzgojna.«

Toda teh načelnih ugotovitev se članek v Slovenskem Jadranu niti ne dotakne. In vendar jim postavlja nasproti pogumne zaključke, kjer beremo: »Polemika o tem, kdo in kako naj piše, sloni torej na majavih temeljih. Zšla je v slepo ulico, kamor jo je zavedlo ugotavljanje kompetenc.«

Trditve pa, ki jih postavlja vaš človek kot nekako protitezo našim, so sledeče:

1. Vsebina našega pisma v Ljudski pravici je »ofenziva proti gledališkim kritikom« in »obračun« s Slovenskim Jadranom, ker je kot »zakoten listič« zagrešil nezasišano predrznost, da je »vdril v naš posvečeni hram«.

2. Ozadje našega pisanja je »osebna prizadetost«, zato postavljamo kot »vzorec gledališke kritike« »pismo iz Kopra« v Naših razgledih dne 22. I. 55., kateremu daje legitimacijo merodajnosti »kopičenje superlativov«.

3. Naše sklicevanje na pisma s terena je potvarjanje resnice, zakaj ta pisma »niso tako ugodna, da o ogorčenih protestih niti ne govorimo...« dokaz: pismo iz Tolmina (po priznanju Slovenskega Jadrana edino, ki ga je redakcija po naših gostovanjih s »Krajskimi komedijant« prejela.)

Ad 1. Če bi bilo naše pismo v Ljudski pravici »ofenziva proti gledališkim kritikom« v celoti, bi se odgovor nanj nikakor ne mogel glasil »Kritika in kompetenca«. Anonimni pisec odgovora prav s tem naslovom tudi s celotnim člankom točno ugotavlja, da ne gre za kritiko v celoti, marveč za vprašanje kompetentne kritike. In vsakdo, ki prebere načelni citat uvodnega dela našega pisma, bo moral priznati, da zavzemamo pri tem vprašanju popolnoma jasno in nedvoumno stališče: borimo se proti nekompetentni kritiki, želimo si kompetentne.

Ne v pismu Ljudski pravici, ne kjerkoli drugod nismo imenovali Slovenskega Jadrana »zakoten listič«. Edinokrat uporabljeni izraz »najzakotnejši obrobni listič«, ki ga ponavljamo v današnjem citatu, velja, kakor vse načelne ugotovitve, za vso državo, kar je iz konteksta v pismu dovolj razvidno. (Naslednji odstavek pisma govori o vplivu njihovega pisanja na beograjska gledališča). Slovenskemu Jadranu nismo na nobenem mestu nikoli odrekli priobčevanja kritik o našem gledališču. Nasprotno: uredništvo kulturne rubrike lahko potrdi, da smo si do skrajnih mej prizadevali, gojiti z njim najtesnejše stike, ki bi mu olajšali pre-

sojo pri objavljanju kritik o našem delu.

Ad 2. Da bi »pismo iz Kopra« v Naših razgledih z dne 22. I. 55. navajali kjerkoli »kot vzorec gledališke kritike«, je izmišljotina, ki jo lahko napiše le anonimni pisec.

V pismu Ljudski pravici, kjer postavljamo načelne zahteve, kakšna naj bi kritika bila, ga sploh ne omenjamo, pač pa pravimo ob tem sledeče: »te kritike čakamo vse od ustanovitve zama.«

Toda, ker noče pisec članka nikakor videti naših načelnih zahtev po kompetentni kritiki v Ljudski pravici in ker mora, če hoče priti do svojih zaključkov, naše stališče, čeprav v še tako izkrivljeni obliki, vendar od nekdaj privleči, se zateče k svojem komentarnemu pismu v »Naših razgledih« čes: pismo, ki ga je tam objavil — drh dne 22. I. 55., naj bi nam bilo »vzorec kritike«, sicer ga ne bi dopolnili prav tam s ponovnim člankom, ki naj dokončno pokaže, »kako naj bi ta kritika izgledala.«

Kaj pravimo v resnici o vprašanju kritike o našem gledališču v Naših razgledih? Citat: »Zato ni čudno, da se je po obveznih čestitkah ob otvoritvi gledališč in nekaj foramlno-vzpodbudnih člankih po prvi premieri zanimanje zanj pri osrednjem časopisu, radiu in drugih širših glasilih — mimo poleglo.«

Torej zopet le ista trditev kakor v Ljudski pravici: na kompetentno kritiko čakamo zama. Zato se tembol čudimo anonimnemu piscu, ki pravi v zvezi z glasovi po prvi premieri sledeče: »Našim kritikam, ki so bile objavljene med prvimi, so bile v bistvu podobne tudi kritike Radia Koper, Radia Ljubljana, Primorskega dnevnika in Ljudske pravice.«

Če bi nam bilo merilo za merodajnost kritike res »kopičenje superlativov«, bi se pač le mi izražali o teh poročilih drugače in le mi bi jih izrabili kot »kritike«. Tako smo prišli do navideznega paradoksa vtem, ko smo prejeli že lepo število pohval in »superlativov«, poudarjamo, da še vedno nismo prišli do kritike našega dela in da si to kritiko želimo. Anonimni pisec pa, ki nas mimo naše jasne izjave, kaj naj bi kritika bila, dolži, da enačimo merodajnost s »kopičenjem superlativov« — imenuje prav te, po naše »formalno vzpodbudne članke« — »kritike«.

In to je njegov glavni dokaz, da je vprašanje kompetentnosti pisanja kritik »na majavih nogah!«

Ad 3) Ze po gornjem je dovolj jasno, kako umazano podtikanje je trditev, ki jo postavlja anonimni pisec: da zanikavamo kompetenco samo onemu, s čigar sodbo se ne strinjamo.

Ko smo govorili v Ljudski pravici o ogorčenih protestih s terena, smo se pač opirali na pisma, ki so bila poslana na upravo GSP — eno od teh smo priobčili v zadnji številki gledališkega lista. Zato naj za zaključek predolgovoznega razpravljanja o tem, koliko je vprašanje kompetentnosti važno in kaj sodi o njem teren, navedemo le ustno izjavo iz Ilirske Bistrice, ki nas je s kratkimi stavkom spomnila, da pogrevamo že dolgo izbojevano pravdo, o kateri je zapisal Prešeren v svojem »Apelu in čevljarju: »Le čevlje sodi naj klopitar.«

Djurdjica Flere

Opomba uredništva: Objavljamo odprto pismo tov. Flere-tove, ki naj bi bilo odgovor na naš članek »Kritika in kompetenca«. Polemike ne mislimo nadaljevati, zlasti še zato ne, ker tov. Fleretova razen nekaterih ostrejših besed ni povedala nič novega, tega pa, kar je napisala v Ljudski pravici, pač ne more zanikati niti spreminiti. Ker se naše uredništvo ne more strinjati s njenim načinom pisanja in odnosa do našega časopisa, ji je tudi odgovorilo. Članek »Kritika in kompetenca« torej ni nikakršno anonimno pismo, kakor bi ga tov. Fleretova rada prikazala, ampak mnenje in odgovor našega uredništva. Kdor je polemiko spremljal, ne potrebuje nobenih nadaljnjih pojasnil.

Ob desetletnici tragedije

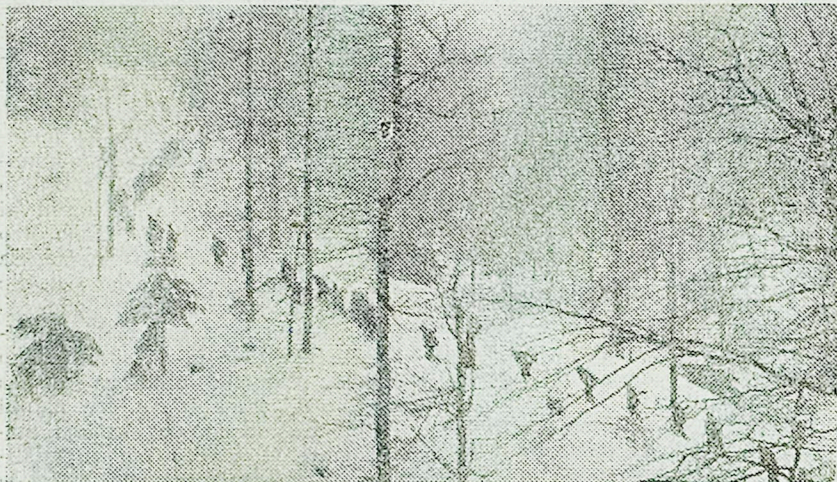
v Jesenici na Cerkljanskem

Pozdravljeni bratje in sestre na
Krasu,
v Vipaci in Brdih in v grapah
Tolminkih,
v Brkinih in v Istri, ki v sužnjem
ste času
uporno žiceli v verigah ločinskih;
zaplalo v svobodo vam zdaj je sree,
sopodni si stiskamo bratske roke.

(Igo Gruden: Pozdrav Primorcem)

S to pesmijo v srcih smo tudi v Podporezenskih vaseh v maju 1945 leta dočakali svobodo. Čeprav jo je nabrežinski pesnik Gruden napisal šele po osvoboditvi, smo jo vsi Primorci občutili že leta in leta prej. Skrivne poti so nas povezovala z ljudmi onstran meje v Jugoslaviji kljub temu, da so bili vsi prelodi zagrajeni z bodečimi žičnimi ovirami. Kdo more razdeliti ljudi iste misli in iste krvi, kdo more razdeliti zemljo na dva dela?!

Vse do leta 1918 je v naši Orehovski grapi mirno potekalo življenje. Zgodaj pomladi, ko je visoko na pobočjih Porezna in Otavnika poglala prva trava, smo tja gor odgledali živino na pašo. Doma smo pogledali senežiti, zorali njive, posejali jecmen in oves in nasadili krompir. Pri tem delu so nam kukavice od vseh strani pele svoj »Ku-ku«. V grmovju so se oglašali kosti, taščice, škinkavci. Včasih je sem čez Porezen priplaval orel in

Kolona partizanov v visokem snegu

se v velikem loku izgubil tja čez Idrijsko dolino nad Sebeljsko planoto. V poletni vročini smo kosili, sušili in spravljali sene na Rodinah in v vzhodnem opažu Kojce. Nato smo v juliju poželi skopce, jecmen in rž ter vsejali ajdo. Pod jesen so njive zabletele v prijetnem cvetenju dišeče ajde...

Zdivjali so,
požigali domove naše,
ubijali —
otroke, starce, žene —
hudiči črni...

Kot bi se jasno poletno nebo nenadoma pooblačilo in bi začela padati na bujno obetajoče prideleke debela toča, je nenadoma planilo v to naše mirno življenje. Skoro, da se nismo več smeli ganiti od doma. Povod žitne ovire, bunkerji, strojništva gnezda, trdnjave... Visoke senežiti so ostajale nepokošene. Nismo več smeli v njegove višine.

Takrat so ožvili gozdovi pod Otavnikom, nad Baško grapo, pod Blegošem. Kot pravljene junake smo jih gledali, ko so se prvič prikazali v vasi. Starim ljudem so ob pogledu na drzne junake orosile oči: »Soldati našega kralja Matjaža vstajajo,« so govorili.

Kmalu so partizani napadli karabinjersko postojanko v Zakrižu pri Cerknem. Fašistični oblastniki v Cerknem in v Idriji so se tresli od strahu. Spoznali so, da bodo zaman vse trdnjave, ki so jih zgradili na grebenih Črne prsti, Porezna, Blegoš, Jelenka... Ne bombardiranje Cerknega, ne napad na partijsko šolo in 47 padlih, in ne požig sedmih vasi niso mogli zlomiti upora ljudstva na Cerkljanskem. S še večjo odločnostjo so se ljudje borili na

prej, so se borili po vsej Jugoslaviji za svobodo.

Tako smo dočakali pomladne dni v marcu 1945. V zraku je že dišalo po svobodi. Iz osvobodjenih vseh krajev, začuden smo se vpraševali, kaj to pomeni. Zvedeli smo, da se bliža velika sovražna ofenziva. Upravičeno smo bili zaskrbljeni.

Kmalu smo zaslišali oddaljeno streljanje, ki se je vedno bolj bližalo. Del borcev Kosovelove brigade je v noči od 23. na 24. marca prišel na Porezen in se zatekel v kaverne. Tem borcem so se pridružili borci inženirskega bataljona, gorenskega odreda in aktivisti s terena. Bili so lačni in utrujeni. Komendant — izdajalec jih je poslal v smrt.

Drugi dan zjutraj je eden izmed borcev priletel v kaverno in zaklical: »Napadeni smo! Toda bilo je že prepozno. Nemci so bili že pred vzhodom in kaverno. Vrh Porezna je bil zavrt v gosto meglo, tako da borci niso videli bližajočega sovražnika. Izdajalski komendant je pripeljal Nemce in domobrance, da bi neopaženi in v kritju megle presenetili partizane v kavernah, kjer se ne bodo mogli braniti. Zločinski načrt mu je uspel. Le iz ene kaverne se je nekaterim borcem posrečilo prebiti. Ujete partizane so Nemci pripeljali v Jesenico in jih zaprli v hlev Ga-brijelev Feltrin. Nato so planili po hišah in zagospodarili v njih kot doma. Ko je bil krompir pripravl-

traj je zapokalo nad vasio. Prvi hip smo se celo razveselili, misleč, da so prišli partizani osvoboditi ujetnike. Kmalu smo spoznali, kaj se godi. Nemci so vodili ujete partizane v skupinah po deset skupaj na vse strani vasi na skrita mesta. Tam so jih postreli skupino za skupino. Ko so opravili delo podivjanih rabljev, so še ropali po vasi in ljudem ponujali na prodaj obute postreljenih partizanov. Seveda nismo hoteli ničesar kupiti od njih.

Popoldne so se Nemci unaknili proti Orehku in med potjo pobili še 20 ujetih partizanov. Druga skupina pa je odšla v smeri Bukovo in odpeljala s seboj skupino partizanov, ki so jih bili odbili že na večer pred streljanjem.

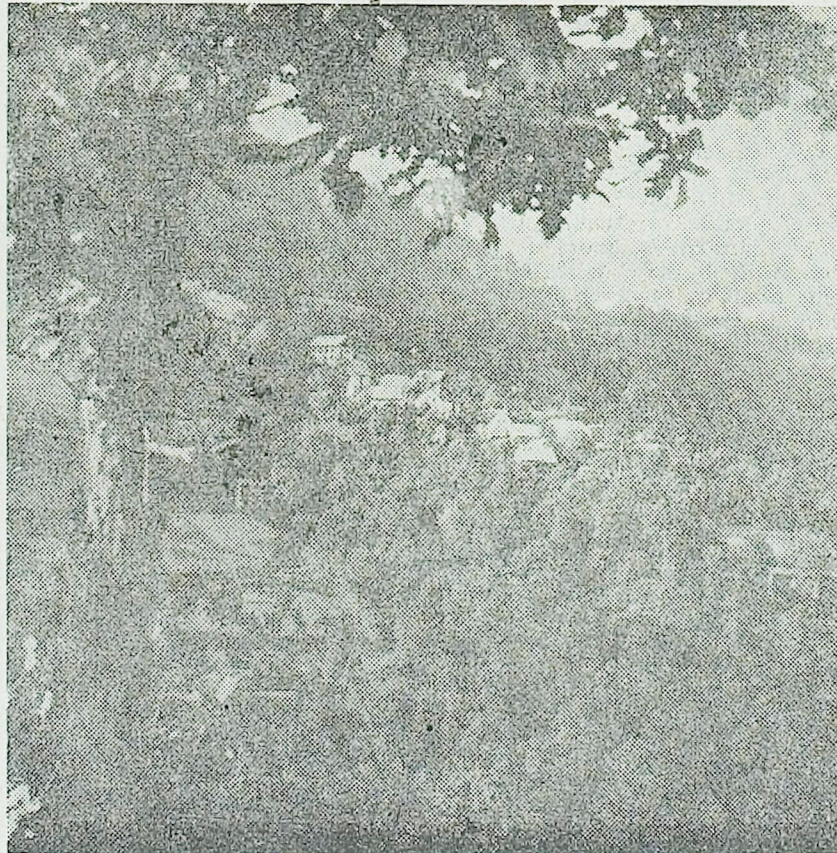
Po odhodu sovražnika so se takoj zbrale žene in odšle na kraj, kjer so ležali mrtvi borci. Pregledale so tudi hlev, kjer so bili zaprti. Našle so v gnoju zakopane partizane, ki se je edini od vseh rešil. Tovarišice iz Orehka pa so med postreljenimi našle še živega partizana. Hitro so ga zasilno obvezale, prinesle okrepčilo in ga nato spravile na varno, kjer je ozdravel. Bil je doma iz Vipavske doline.

Ljudje so hoteli čimprej pokopati mrtve, toda to so jim zabranili domobranci in postojanke na Grahovnem, ki so z bližnjega hriba takoj začeli streljati nanje. Ljudje so potem govorili: Res, to so »domo in verobranci...«

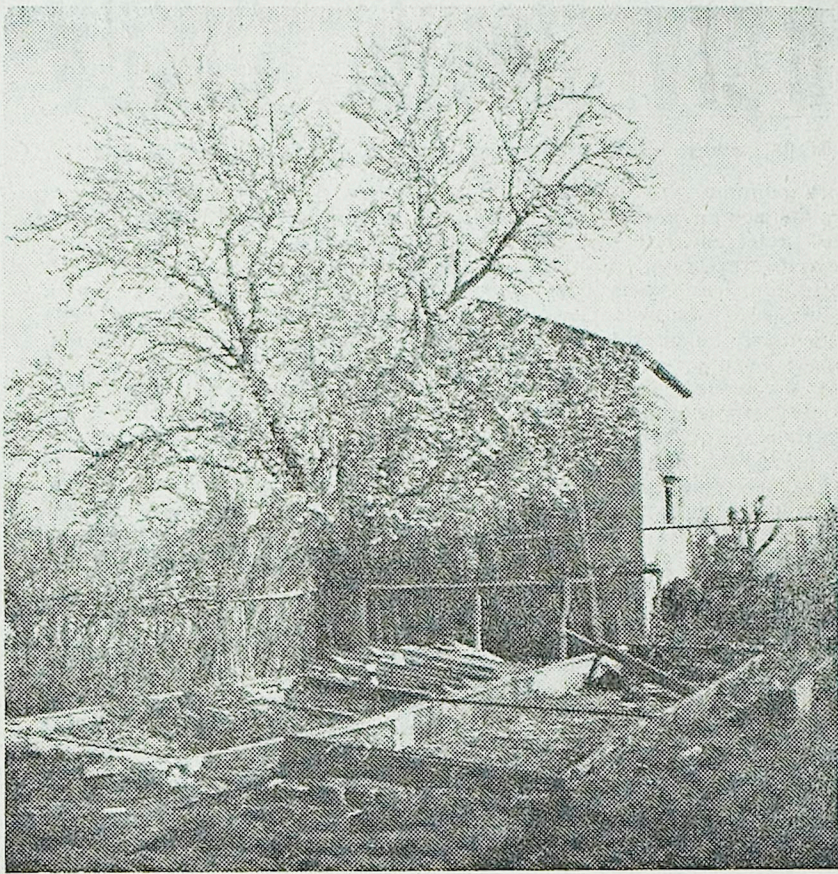
Šele po petih dneh so Nemci dovolili, da so ljudje lahko pokopali padle. Skoro vse so zakopali kar na krajih ustrelnih, le 27 so jih prepe-ljali na pokopališče v Orehek. Pogrebci so bili starčki, žene in otroci, ker so bili vsi moški in mladenci v partizanih, ali pa kot aktivisti na terenu. Zadnji so se morali skrivati pred sovražnikom.

Leta 1947 smo padlim partizanom zgradili na hričku pri cerkvi skupno grobnico, zbrali vse ostanke in jih prenesli v to grobnico. Na grobnici smo postavili lep spomin na štirih stebrih. V spomeniku je vzdihala velika marmornata plošča z imeni vseh poznanih, takrat padlih partizanov.

Prebivalci Orehka in Jesenice bomo počastili 10. obletnico osvoboditve in spomin 97 žrtev nemških zverí z lepo komemoracijo, ki bo pri spomeniku dne 27. marca 1955 ob 11. uri. Že sedaj vabimo vse preživele borce Kosovelove brigade, svoje padlih in ljudstvo cerkljanske občine, da se udeležijo te spominke komemoracije. Vabimo vse nekdajne aktiviste in terence, da pridejo tisti dan v našo tiho in mirno grapo, da bomo skupno počastili spomin padlih borcev za našo svobodo, ki so pomagali podirati mejo, ki je naše ozemlje sekala na dvoje.

Orehek na Cerkljanskem. Prebivalci te vasi so postavili dostojen spomenik 97 padlim žrtvam

Kljub zapozneli zimi in snegu, ki je nobelil celo kraje ob morju, je tu že tudi pomlad s cvetjem

Obisk v goriških Brdih

Če vas kdaj pot zanese iz Nove Gorice proti Mostu na Sodi, vidite iz Plavi prijazno vasico Vrhovlje. Za njimi se skriva Brda. Prelep razgled se vam od-krije čim prestopite vrh, ki jih loči od Soške doline. S tega vrha vidite vso Furlanijo od Gorice do Trsta, Tržiča in Vidma.

Brici si prizadevajo, da bi se rešili iz zagate, v katero jih je spravila povojna razmejitev. Vprašanje prometa je najbolj pereče. Po priključitvi k ELRS leta 1947 so bile Brice odvezte vse količ-ke pomembne poti, ki so jih ve-zale z notranjostjo. Ostala jim je samo slaba pot čez planine, mimo globokih prepadov. Ni nič kaj var-nej in še manj primerna za pro-met, ki ga gospodarstvo Brd za-hteva. S pomočjo OLO Gorice in prostovoljnimi delom so to pot, ki vodi čez Vrhovlje v Plave, razši-rili in popravili. Ker pa to ni do-volj, so začeli misliti na gradnjo železnice. Za Brda naj bi se od-cepila proga pri poslednjem ovinku pred Plavami. Od tod bi po mali strmini zavila na levo v približno 2 km dolg predor. Kmalu po iz-hodu bi bila prva postaja Vedri-jan. Nato bi tekla po reški dolini z malimi krivinami do Paternele. Paternele, znan iz NOB, ko so ga Nemci leta 1944 požgali, bi bil tu-di, končna postaja. Morda ne bo dolgo, ko bo vlak štirikrat dnev-no vozil iz »Briške republike« v bližnja mesta.

Velika pridobitev za Brda je zadnje čase napeljani vodovod. Vodo so napeljali iz studenca, ki izvira več metrov pod vodno gladino Soče. Na tem mestu so po-stavili dve močne črpalke, ki z velikim pritiskom polnijo rezervo-ar na Vrhovljah. Od tod tečejo cevi na vse strani. Brice sedaj ni, več treba nositi vode iz odda-ljenih studencev in varčevati z njo, kot so morali doslej.

Pred kratkim so v Dobrovem u-stanovili državno posestvo. Pose-sivo bo delovalo po že preizkuše-nem načinu državnega posestva Vipolže. Začeli so že graditi vin-ski klet in min velike zmogljivo-si. Prizadevajo si tudi, da bi pri-šli do trgovine z mešanim blagom, tako da jim ne bi bilo treba iska-ti vsakega klobuka ali obleke v Solkanu.

Še nekaj o kulturno-prosvetnem delu v Brdih. V bodočem središ-ču briške komunne Dobrovem ima-jo nižjo gimnazijo, ki jo obisku-je okoli 100 kmečkih otrok iz bližnjih in oddaljenih vasi. Tež-koče imajo, ker sta v istem poslop-ju osnovna šola in nižja gimna-zija. Vendar vse to ni občutiti, ko pogledamo učni uspeh, ki je nad-ve zadovoljiv.

Ljudsko šolo ima vsaka vas. Kjer je nad 200 prebivalcev. Te-žave pa so v pomanjkanju učnih

Dr. Jože Vilfan

moči. So primeri, da je v vasi pet razredov, pa samo dva učitelja. Nekateri prosvetni delavci so mne-rija, da bi v manjših vaseh uki-nili šole in jih spojili z večji mi. Vprašanje je, kako bi se to obne-slo, imeti moramo namreč v vidu, da so prav učitelji, čeprav so še tako zaposleni, nosilci kulture na vasi. V zimskem času, ko delo na polju počiva, zbirajo mladino in jo učijo recitacij, peva in iger. Pomagajo pri urejevanju knjižnic,

KRANJ - gorenjska prestolnica

(Nadaljevanje in konec)

V drugem oddelku je več velikih strojev, ki »predejo« bela vlakna v rahlo debelo vrvi ali steni. Drugi stroji razdelijo steni v tri tanjše mti, ki jih navijajo na vretena. Stroju s 500 vreteni streže ena sama delavka. Tako opravlja delo 500 nekdajnih predic.

Naslednja dva oddelka sta previjalnice in tkalnica. V tkalnici je tak ropot, da je nemogoče kaj vprašati. Tkalni stroji so sestavljeni natančno po nekdajnih primitivnih kmečkih statvah. Leseni čolnice šviga le-tem in tako hitrostjo, da mu ni mogo-če slediti z očmi. Naravno, saj ga poganja elektrika, medtem ko ga je pri nekdajnih statvah pogajal člo-več.

Zadnji oddelek zapusti obiskovalcu prijeten vtis. Tu so nakopičene ba-le že gotovega blaga, ki čakajo na odpravo. To je končni proizvod to-vame »Tiskanina«, ki opravlja da-nes važno gospodarsko nalogo. S pe-strostjo in kvaliteto izdelkov lahko zadovolji še tako razvjene in za-htevne kupce doma in v inozemstvu.

Tovarna ima lastno helinicino in barvalnico. V oddelku za pripravlja-nje barv se širi neprijeten duh po barvah in raznih kemikalijah. Pri-pravljanje barv je nezdravo delo. Če

bi ženske, ki se rade lepo oblečejo, (kdo naj bi jim to zameril), videlo pripravljanje barv in tiskanje blaga, bi le-tega z večjim spoštovanjem no-sile.

GOSPODARSTVO

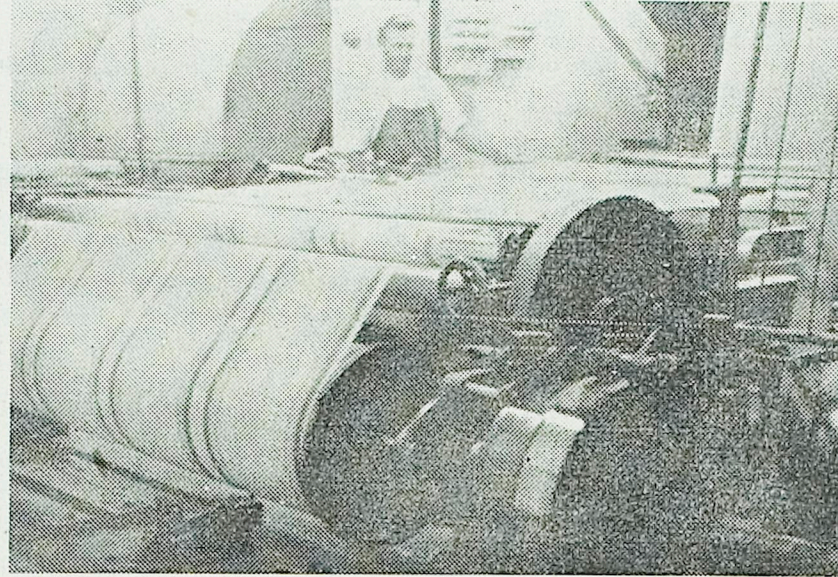
Mesto Kranj je eno največjih in-dustrijskih središč v Sloveniji. Pred narodnoosvobodilno borbo je štele 9000 prebivalcev, danes jih ima 18 tisoč. Malokatero mesto v Sloveniji se lahko ponaša s tako hitrim naraščanjem industrije. Še leta 1921 sta bili v Kranju samo Majdičeva elek-trarna in Pollakova usnjarna. Iz teh začetkov se je v komaj 34 letih raz-vila močna industrija, ki s svojimi kvalitetnimi izdelki utrjuje naše go-spodarstvo in pomaga širiti ugled nove Jugoslavije v svetu. Razen že opisanih »Iskre« in »Tiskanine« je v Kranju še več drugih industrijskih obratov, takor »Sava«, tovarna gum-istih izdelkov »Bla«, industrija bombažnih izdelkov »Standard« to-varna odpadlov in usnja itd. Tem se je pridružila še tovarna čevljev »Planika« in tovarna za lovsko pu-ške in naboje. Lani so v Kranju ustanovili tudi prvo puškarsko šolo.

Ob tako hitrem naraščanju prebi-valcev so nastale težave za stanova-nje. Mestni ljudski odbor in tovarne same so zgradile od sedaj 13 večjih stanovanjskih blokov. Sedaj gradijo še dva, šest pa jih bodo zgradili čim-prej. Na »Zlatem polju« je nastalo novo naselje s približno 800 prebi-valci.

Tržiški svet se ponaša z usnjarsko industrijo, ima bombažno predilnico in tkalnico (BPT), tovarno kos in sr-pov, tovarno finega pohištva in za-penke ter tovarno pil. Na južnem delu okraja je Škofja Loka, ki ima tovarno klobukov in prešitih odev, predilnico ter mlinsko in lesno in-dustrijo. V Hotavljah v Poljanski dolini je kamnolom dragocenega rdečkastega marmorja. Ziri so že od nekdaj poznane po izdelovanju dobre obutve, Jezerski del pa je izrazito

turistični. Tam kopljejo tudi lehnjak za gradnje in granoz v kamnolomu Kokra. V Selski dolini pod Ratitov-cem pa pridobivajo šknlice.

Kranjski okraj je v ostalem pre-težno kmetijski. Kmetije se še vedno preveč držijo tradicionalnih navad obdelovanja zemlje. Važno vlogo ima okrajna zadrzna zveza, ki si s svojimi odbori za pospeševanje kmetijstva prizadeva dvigniti stro-kovno izobrazbo članov in kmetov

Škobilni stroji v »Tiskanini« v Kranju

na splošno. Pri tem prizadevanju do-sega lepe uspehe. Poljedelski odbor se trudi, da bi pridobil Gorenjski sloves najboljšega pridelovalca le-menskega krompirja v Sloveniji. Za to ima Gorenjska vse pogoje. Polje-delski odbor računa, da bo že v prihodnjih letih zasajenih okoli 400 hektarjev njiv s semenskim krompir-jem. Že sedaj misli na gradnjo mo-dernega skladišča, ki ga bodo zgra-dili v Škofji Loki. Skladišče naj bi imelo moderne naprave za predkale-nje. V Poljanski dolini urejujejo se-lekcijsko postajo za semenski krom-pir, kjer bodo delali poskuse s šte-vilnimi sortami krompirja.

Za strokovno izobrazbo članov je poljedelski odbor organiziral strokov-ne tečaje v 26 zadrugah okraja.

V živinoreji so agronomi s preda-vanji, seminarji, razstavami in na-gradami dosegli vidne uspehe. Se-lekcijska živine je zajela 26 zadrug s

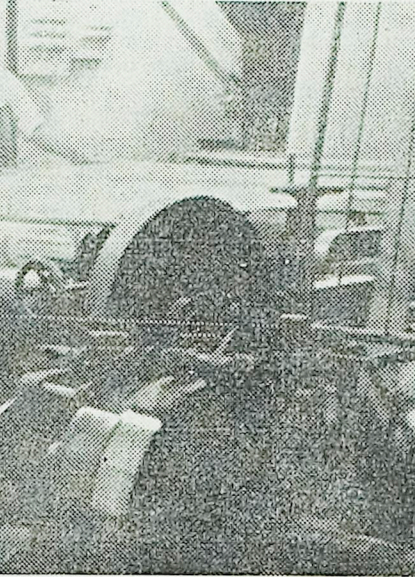
IZ NAŠIH MUZEJEV

Podobno kot se občutje našega kmetska za lepoto zrcali v slikanju panjskih končnic, v okraševanju rez-ljanih in slikanih skrinj, v ornamen-taciji vsakovrstnih predmetov, ki mu služijo v vsakdanji rabi, tako se to občutje še toliko bolj izraža v posa-menzih tipih narodnih noš, kjer pri-de do izraza ne samo oblika kroja, marveč tudi izbira barv. V okolici Trsta, na Krasu in v Slovenski Istri se je tekoma stopitji izoblikovalo ne-koliko tipov narodnih noš. Ogledimo si varianto ženske noše, ki je bila do nedavnega močno razširjena v okoliških vaseh Koprav vse do Kr-kavč na jugu in Ospa na severo-vzhodu.

Ženske so se oblečale v široke dol-ge bele srajce z dolgimi in širokimi rokavi, vzdolž katerih potekajo na-šite črne proge, ki obrobijajo precej širok čipkast pas, ki poteka od ra-men do konca rokava. Zaplestje samo obdaja prav tak, nekoliko ožji pas, obrobjen s črnimi programi. Čipkast s tankimi črnimi programi kombini-ran pas okvirja tudi odprtno ob vratu vse do poprsja, odkoder pada spredaj odprto krilo v gostih gobah do gležnjev. Preko tega spodnjega kamizota so si ženske nadele gornji kamizot (čemžot), ki je navadno napravljen iz črnega klota ali svile, odprt od vratu do gležnjev. Kot spodnji je tudi ta bogato nabujen, na hrbtini strani, preko ramen in prsja pa okrašen z ozkimi črnimi programi. Zgornji kamizot ima širo-ko krojne kratke rokave. Čez tega so si žene pripasale en predpasnik z rožastimi okraski v modri barvi. Preko njega so si okoli pasu zaveza-le širok trak vijoličaste barve, ki je v poudih nadal navzdol. Bele, lepo pletene nogavice so si tukajšnje Slo-venke pletele doma, na nogu pa so si natikale nizke čevlje. Bistveni sestavni noše izrške Slovenke sta gorin in spodnji »fečova«. Z zgornjim »feč-ovom« so si pokrivala glavo. Okra-

1003 kravami. Poznana je zadrzna mekarna, ki v vsej Sloveniji naj-čaraje plačuje mleko in ga najceneje oddaja potrošnikom.

Posebno vprašanje je sadjereja, ki je v kranjskem okraju že nekaj de-setletij bolj nazadovala kot napre-dovala. Sadjarski odbor pri OZZ je uvidel, da bo tu potrebno zaorati popolnoma nove brazde, če bo hotel doseči večji uspeh. Skupno z drugi-mi strokovnjaki je že pred dvema letoma organiziral načrtna strokov-na predavanja, kjer so sadjerejem pojasnjevali koristnost ureditve več-jih kompleksnih nasadov. Priporoča-

li so nadalje, naj sadijo le najbolj odporne sorte. Priznati je treba, da pri teh prizadevanjih niso naleteli na gluha ušesa. Že lanske pomladi so kmetje obnovili 10 hektarjev sadov-njakov, letošnjo pomlad pa bodo ob-novili že 40 hektarjev sadovnjakov. V Predvorju urejujejo 15 hektarjev velik plantažni nasad, v Podbrezjah pa drevesnico, ki bi lahko zalagala vso Gorenjsko s prvovrstnimi sadi-kami. Računajo, da bo dala okrog 15.000 sadik na leto.

Dva dni sem preživel med delov-nimi ljudmi Kranja. Pri bežnih sre-čanjih z delavci v tovarnah in izven tovarn sem spoznal, kako se trudijo, da bi si ustvarili boljše življenjske pogoje. V kratkem se bosta kranjski in radovljski okraj združila v skup-nost, ki bo povežala 10 komun. Ta-ko bosta tvorila zaokroženo gospo-darsko celoto, ki ima pred seboj le-po bodočnost. Ogarev.

Šen je bil z lepimi vezeninami in čipkami, zavezan pa je bil nad čelo-m v obliki roglja. Spodnji »fečova« — enako okrašen kot zgornji, ven-dar še z resicami na robovih — so si ognile okoli ramen in se prekri-žanega na prsih taknile za pas. V zimskem času so oblečile preko tega še rujav, ponekod tudi črno suljajo, okrašeno okoli vratu, na pr-ših in okrog zaplestij s spreminjajočo se svilo.

Se pred nekaj desetletji si ob vsa-kem večjem vaškem prazniku lahko srečeval skupine žena in deklet, ob-lečenih v opisani tip noše, danes pa komaj še kaka osivela ženska ljubo-sumno čuva kak posamezen kos.

Ženska noša iz Krkavč — Muzej v Kopru

François Rabelais:

PANURG na različju

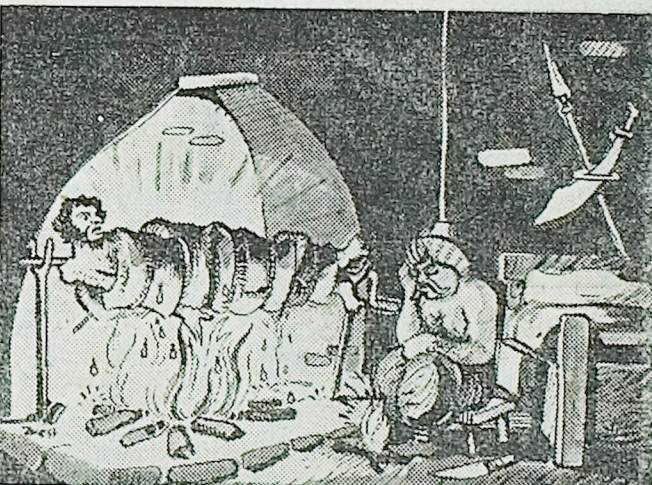
(Odlomek iz knjige »Gargantua in Pantagruel«)

François Rabelais je francoski pisatelj, ki je živel v šestnajstem stoletju in je oznanjal renesanco človeške nature. Bil je najprej duhovnik, potem zdravnik. Na-pisal je v grotesknih prozi kroniko treh kraljev orja-kov, ki so: Grandgousier, Gargantua in Pantagruel. Odlomek, ki ga priobčujemo, je iz »Pantagruela«, ki je bil Gargantuov sin in je prišel v Pariz, da bi se kaj naučil. Pridužil se mu je potepuh Panurge. S Pantagruelom sta potem popotovala po morju in po-stajala na otokih, ki predstavljajo razne človeške slabosti. Ko prideta do kraja, najdeta odgovor na žu-jlenjski nauk: »Pijte!« — pijte iz življenja sladke kupe, pa tudi pijte in tešite si željo po spoznanju!

»Turki so me ovili s slanim in me meni nič tebi nič nataknili na raženj ko zajca; bil sem pa res tako suh, da bi bilo moje meso brez tega dodatka preteto leseno. Tako so me lepo živega ocvrli. Ko pa je moj pečenkar kmalu potem zaspal, sem z zobmi zgrabil poleno iz žerjavice, kajpada, kjer se ogenj še ni prijel, in ga vrgel dobrčin v na-ročje; enako sem dobil drugo poleno in ga zapodil v vo-jazko posteljo, ki je stala blizu ognja in kjer je ležala slam-njasta najdražjega gospoda pečenkarja. Slama je v hipu za-gorela; z nje se je plamen razširil na posteljo, od tod pa na strop, ki je bil obložen s smrekovimi deskami.

Ogenj, ki sem mu ga poslal v naročje, je peka dolgo žgal, ne da bi se moč tega zavedel. Naposled je vendarle še ves omočen vstal, zdignil k oknu in zarjnil, kolikor so pljuča držala: »Dal barohi, dal barohi!«, kar je pomenilo »Ogenj, ogenj!«, potlej pa se je zapodil vame, da bi me celega vrgel v plamene. Vrvi, ki so mi vezale roke, so bile brz prerezane in možakar se je ravnoakr pripravljal, da mi odveže noge, kar ti prisopihla hišni gospodar. Z ne-katerimi drugimi pašami se je sprejalah po ulicah, in ko je zaslišal pekov vti in krik in tudi zaduhl dim, je pohitel na pomoč, da bi rešil svojo ropotijo iz ognja, če ga že po-gastiti ni mogel.

Komaj je pridrvel, že potegne raženj iz mene in z njim brez procesa zamori mojega pečenkarja. Res je sicer, da sem potem, ko je gospod povlekel raženj z mojega te-lesa, nekam trdo priletel na kuhinjska tla in se nekoliko pobil, vendar me je hujšega obvarovala slamina.

Paša je videl, da slabo kaže zanj; hiša mu je dogo-revala in z njo vred vse imetje. Zato se je zapisal vsem hudičem: Grilgitho, Astarotha, Rapalusa in Gribouillisa, je klical vsakega po devetkrat.

Takrat me je začela od strahu spreletavati kurja polt, za več kot pet grošev je je bilo, kajti rekel sem si: »Hu-diči bodo vsak čas tukaj, da pobesaže tega norca; kaj če bi jim zadisil še jaz?« Saj napol sem že ocvrt.

Toda prekršal sem se lepo po krščansko in hudičev ni bilo na spregled. Moj paša pa se je hotel natakniti na raženj in si z njim predreti srece. Rine, rine si ga v prsi, pa ne pride daleč, ker ni bil dovolj osilen. Rine, kolikor more, pa še vedno zamar. Tudi naj stopim k njemu rekoč: »Gospod, čas zapravljati in nič drugega, kajti tako si nikoli ne pomoreš na oni svet, le raniš se boš, tako da te bodo do smrti pacali in mučili brivci in padarji. Toda če hočeš, te jaz lepo in pošteno ubijem, ne da bi kaj veliko čutil. Lahko mi verjameš, da ne boš prvi, ki sem ga pokončal, in prejšnji se niso niti najmanj prišli pritožiti.

»Ah, prijatelji!« vzdihne paša, stori to, prosim te. Na, tu imaš možajo, šest sto cekinov in nekaj lepih diamantov in rubinov je še v njej.

»In kje so zdaj?« ga znati Epistemon. »Pri svetem Janezu,« pravi Panurg, »daleč so že, če sploh še kje so. Kdo pa se meni za lanske sneg?«

»No, nadaljuj!« veli Pantagruel, »da izvemo, kaj vse si počel s svojim pašo.« »Na besedo poštenjaka,« pravi Panurg, »vse do pike vam povem po pravici. Torej sem mu zvezal roke in noge s svojimi prejšnjimi vrvmi, tako da ni mogel ni več, potlej pa grem in mu porinem ra-ženj v život in ga spravim na dva kavalja, kamor so odla-gali hlebeburde. Spodaj pa vam zakurim lep ogenček, da se v njem začne cvrti milord dragi paša ko slank v dimniku. Zdaj pogrnih tisto možno in kratko kopje, ki je ležalo na kavljih, in jo v alopu popiham.

Na ulici se je nabrala sila ljudstva: hoteli so z vodo pogastiti ogenj. Ko so me zagledali tako grdo osmonega, sgu se jim vendarle zasmili, vrgli so vso tisto vodo po-meni in me tako prijetno ovvečili, da sem kar laže zadihal. Tudi nadalje mi niso nič hudega storili, le neki mali gr-davš, spredaj grbat, je kar naprej glodal petenčo z mene, dokler ga nisem s kopjem potipal, da je pozabil priti nazaj. Naj še omenim, da me je raženj čisto ozdravil išasa, ki sem ga imel v križu že več kot sedem let.

Medtem ko so se Turki gnetli krog mene, se je ogenj širil in širil, da je bilo že več ko dva tisoč sežig v plame-ni. (Nadaljevanje na 11. strani)

Vloga žene v družbenem življenju vedno bolj raste

v zvezi s celokupnim razvojem sistema našega družbenega samoupravljanja

Pri urejanju našega notranjega po-malo udeležuje strokovnih in eko-nomskih tečajev, ki jim prireajo raz-ne družbene organizacije, sindikati ali celo sama podjetja? Iz statistik posredovalnic za delo vidimo, da predstavljajo večino nezaposlene de-lovne sile ženske. To so predvsem ženske brez strokovnega znanja ali pa take, ki površno obvladajo stroko, za katero menijo, da so usposobljene, ali pa so se učile takih poklicev, ki jih je v našem gospodarstvu že tako preveč. Zato jih skratka ni kje za-poseliti. In če kljub uzakonjenemu načelu, za enako delo enako plačilo, žene manj zaslužijo kot moški, je vzrok ta, ker zaradi majhnega znanja prevzemajo samo najpreprostejša, pomožna dela, ki so ocenjena z naj-nižjo tarifno postavko. Toda če govo-rimo o enakopravnosti žene vzpored-no z družbeno skrbjo, ne smemo po-zabiti nalog in vloge tistih, ki imajo te pravice in jih lahko izkoriščajo. To so same žene. Vsaka pravica nuj-no potegne za seboj tudi dolžnosti in vsaka pravica bo toliko izkorišče-na, kolikor se bo za njo boril in uspo-sabljal tisti, ki jo lahko uživa.

Ugled v družbi, v podjetju, pa tu-di v sami družini, bodo dosegle žene s svojim znanjem in aktivnim udele-ževanjem. Zaposlene žene bi uživa-le veliko večje upoštevanje in spo-

število žensk, ki jim prireajo raz-ne družbene organizacije, sindikati ali celo sama podjetja? Iz statistik posredovalnic za delo vidimo, da predstavljajo večino nezaposlene de-lovne sile ženske. To so predvsem ženske brez strokovnega znanja ali pa take, ki površno obvladajo stroko, za katero menijo, da so usposobljene, ali pa so se učile takih poklicev, ki jih je v našem gospodarstvu že tako preveč. Zato jih skratka ni kje za-poseliti. In če kljub uzakonjenemu načelu, za enako delo enako plačilo, žene manj zaslužijo kot moški, je vzrok ta, ker zaradi majhnega znanja prevzemajo samo najpreprostejša, pomožna dela, ki so ocenjena z naj-nižjo tarifno postavko. Toda če govo-rimo o enakopravnosti žene vzpored-no z družbeno skrbjo, ne smemo po-zabiti nalog in vloge tistih, ki imajo te pravice in jih lahko izkoriščajo. To so same žene. Vsaka pravica nuj-no potegne za seboj tudi dolžnosti in vsaka pravica bo toliko izkorišče-na, kolikor se bo za njo boril in uspo-sabljal tisti, ki jo lahko uživa.

Ugled v družbi, v podjetju, pa tu-di v sami družini, bodo dosegle žene s svojim znanjem in aktivnim udele-ževanjem. Zaposlene žene bi uživa-le veliko večje upoštevanje in spo-

število žensk, ki jim prireajo raz-ne družbene organizacije, sindikati ali celo sama podjetja? Iz statistik posredovalnic za delo vidimo, da predstavljajo večino nezaposlene de-lovne sile ženske. To so predvsem ženske brez strokovnega znanja ali pa take, ki površno obvladajo stroko, za katero menijo, da so usposobljene, ali pa so se učile takih poklicev, ki jih je v našem gospodarstvu že tako preveč. Zato jih skratka ni kje za-poseliti. In če kljub uzakonjenemu načelu, za enako delo enako plačilo, žene manj zaslužijo kot moški, je vzrok ta, ker zaradi majhnega znanja prevzemajo samo najpreprostejša, pomožna dela, ki so ocenjena z naj-nižjo tarifno postavko. Toda če govo-rimo o enakopravnosti žene vzpored-no z družbeno skrbjo, ne smemo po-zabiti nalog in vloge tistih, ki imajo te pravice in jih lahko izkoriščajo. To so same žene. Vsaka pravica nuj-no potegne za seboj tudi dolžnosti in vsaka pravica bo toliko izkorišče-na, kolikor se bo za njo boril in uspo-sabljal tisti, ki jo lahko uživa.

Ugled v družbi, v podjetju, pa tu-di v sami družini, bodo dosegle žene s svojim znanjem in aktivnim udele-ževanjem. Zaposlene žene bi uživa-le veliko večje upoštevanje in spo-

Vsekakor je na tej poti še mnogo težav in zaprek. Predvsem otežko-ča ženi uveljavitev enakopravnosti in udeleževanje njena preobremenitev z gospodinjstvom delom. Na drugi strani pa je še vedno veliko žena, ki niso dovolj spoznale, da naša borba za nove, enakopravne odnose med ljudmi vključuje tudi borbo za ena-kopravnost žene v najširšem pomenu te besede ter da vsako ženo odte-govanje od družbenega življenja otež-koča naš proces razvoja. Ta občutek manjvrednosti pri ženi tudi umetno vzdržujejo nekateri, ki niso še obra-čunali s temi tradicionalnimi pojmo-vanji. Jasno je, da bo naš socialistič-ni razvoj sam izkrcil pot novim poj-movanjem o položaju žene v družbi in posebno same žene.

Dva sladka priboljška k vsaki jedi

Orehovi bonboni

Zmeljemo 14 dkg orehov, dodamo 18 dkg sladkorne sipe, 1 žlico ka-kaoa, 1 beljak, pol žlice ruma ali slivovke in dobro pregetemo. Obli-kujemo male kroglice, jih pomo-čimo v stopen beljak, povaljamo v drobnem kristalnem sladkorju in po-sušimo na zraku.

Mlečni šodó

Mešaj v skodelici četrte ure eno celo jajce z 2 žlicama stolčnega sladkorja. Ko je jajce naraslo v sko-delici čez polovico, ga zalij z vre-lim mlekom in dobro zmešaj. Tež-ko bolnim primešaj v mlečni šodó še žlico konjaka.

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

Oslovski kašelj

Oslovski kašelj je otroška bole-zen, in sicer zelo nalezljiva, nevar-na in mučna. Z oslovskim kašljem se lahko otroci okužijo že v prvem mesecu življenja, po štirinajstem letu pa se bolezen navadno ne po-javlja več. Čim mlajši je bolnik, tem težja je bolezen. Posebno v prvem letu starosti pomeni oslovski kašelj zelo resno obolenje, ki terja med našimi najmlajšimi celo smrtno žrtve. Pozneje je nevarnost ved-no manjša, tako da postane bole-zen za otroke po četrtem letu sta-rosti bolj nadležna kot nevarna.

Oslovski kašelj je zelo kužna bo-lezen. Prenaša se s kapljicami. Bol-nik je najbolj okužen v samem za-četku bolezni, to je v času, ko se bolezen še ni tako razvila, da bi jo lahko ločili od navadnega prehlada. Prav zato tudi otroke tako težko obvarujemo pred okužitvijo.

Bolezen je dolgotrajna in zelo mučna za bolnika in njegovo oko-lico. Po okuženju je kakih 14 dni mir, nakar začne otrok kašljati. Ta začetni kašelj se prav nič ne razli-kuje od navadnega kašlja. Toda takrat ko bi se moral ta »navadni« kašelj že popraviti, opazimo, da otroku ni bolje, temveč da kašlja vedno bolj. To traja zopet kakih 14 dni, potem pa se način kaš-

ljanja izpremeni. Otrok začne med izkašljevanjem rigati, postane ves zaripel, včasih kar moder, in ga hoče zadušiti. Ne kašlja več veno-mer, ampak v napadih, ki jih je posebno veliko ponoči. Ti napadi se ponavljajo skozi mesec dni, lah-ko celo več, potem pa postopoma pojenjajo.

Zdravljenje oslovskega kašlja je še vedno zelo težavno, čeprav so nekatera nova zdravila (kloromicetin, aueromicin) precej uspešna. Ker oslovski kašelj sam ne povzroča vročine, pomeni vročina v času bo-lezni komplikacijo, in sicer po na-vadi pljučnico, ki je v zvezi z oslov-skim kašljem zelo nevarna. V tak-em primeru mora otrok takoj v bolnico.

Otroka, ki ima oslovski kašelj, imamo čim več na zraku. Pri na-padu kašlja otrok navadno tudi bruha, zato ga moramo takoj po napadu nahraniti, da ne bi izgubil preveč teže. V sobi, kjer je otrok, ne pometamo, ampak prah samo brišemo z mokro krpo, kajti prah, ki ga dvigamo pri suhem pometan-ju, draži otroka h kašljanju. Hra-na, ki jo dajemo otroku, naj bo ka-šasta, čim bolj gosta in brez drob-tin, ki dražijo na kašelj.

Magda Morgano

Po vročem poletnem dnevu, ko je zašlo sonce, sta stari zdravnik Oto-repec in njegova žena Vera odšla na prostoren vrt ter sedla na udobno klop ob stari leseni uti. Prevzeta nad prijetnim večernim hladom, sta tiho opazovala okolišne hribe, ki so se potapljali v prvi večerni mrak. Čudovit mir je prišel ob oddaljenem regljanju žab še bolj do izraza.

Med nizkimi kronami prilikavega sadnega drevja je stopala tiho in nekam negotovo mlada ženska po-stava in z nenadnim pozdravom pre-stašila stara zakonca. Še preden sta jo spoznala, je ohrabreno zaklicala: — Jaz sem, Irena! Smem bližje?

Irena je bila njih dobra znanka, saj sta bili z zdravnikovo hčerko, sedaj poročeno nekje v inozemstvu, že izza otroških let najboljši prijateljci, zato bi ne bil ta obisk sam po sebi še nič nenavadnega. Ven-dar —? Stara žena se je zamislila... Irena naj bi ostala pri njih za dva dni.

— Kako to, da nisi pripeljala mo-ža s seboj? se je med pogovorom pozanimal zdravnik.

Irena je oklevajoče odgovorila, da je odšel poslovno z doma, izostal bo najbrž ves teden.

— Torej, slamnata vdova, se je pošalila stara žena. — To pa za človeka, ki je poročen komaj eno le-to, res ni prijetna zadeva.

— Hm... uide Ireni, tih, skoraj vzdihu podoben glas, da v zadregi upre oči v temno, zvezdno nebo. Fino uho stare žene pa je v tem glasu ušlo izdajalsko disonanco, kar je potrdilo njen sum, da tiči za tem obiskom nekaj čisto drugega. Zato je brž naveljala pogovor na drugo stvar in kmalu zatem so odšli vsi skupaj k počitku.

Irena, ki je ležala v udobni po-stelji svoje prijateljice ni in ni mogla zaspati. Čudovit vonj cvetja in jasmína, ki je skozi odprto okno polnil sobo, šumenje listja in reglja-nje žabjega zbora so ji tako ugajali,

Kako popravimo plesnivo marmelado

Včasih opazimo, da so se nam v marmeladi začele delati glivice plesni, ki so prišle iz zraka, ali pa smo jih zanesli v shrambo s kakim okuženim živlom. Tako marmela-do moramo prekuhati. Z vrha prav pazljivo odstranimo plesen in tudi vso plast okužene marmelade. Še dobro marmelado denemo v čisto kozico in ji primešamo nekaj slad-korja. Vse skupaj naj vre približno četrte ure. Marmelade, ki je kisl-a, ni vredno prekuhati.

Ko je marmelada kuhana, je naj-bolje, da jo damo v drug kozarec, kot je bila prej. Kozarec dobro po-mijemo in razgrejemo v pečici. Mar-melado damo v kozarec, ko je še vroča. Da nam steklena posoda ne bi počila, jo postavimo na desko ali na večkrat zganjen suh prtič. Dalje ravnamo kot pri vsaki prvot-no kuhani marmeladi.

da si je zaželela ostati za vedno v tem čudovitem kraju izven mesta. Nenadoma jo je zaskrbelo, če prija-teljčina mama le ne ve, da Igor ni odšel z doma. Sedaj se je gotovo že vrnil iz pisarne, pogrel večerjo in v skrbeh čaka nanjo. Nenadoma ji je postalo težko pri srcu, čeprav je še nedavno tega sklenila, da bo za-pustila Igorja in njegovo enolično življenje ter zoprnno sivo zidovje me-sta za vedno. Le odkod med njima to nesoglasje, je vprašujoče iskala odgovora v svoji mladi glavi. Ali ni vsakdanjost, ta enolična vsakdanjost

Dva lepa predpasnika za naše gospodinje

zastupila njenega srca? se ji je po-svetilo iz teme.

Mlada žena zasliši pred vrati tihe korake in rahlo trkanje.

— Irena, si še budna? vpraša z nežnim glasom Otorepčeva mama skozi zaprte duri.

— Prosim, pridite k meni! prosi Irena vesela, da se bo rešila nad-ležnih misli.

Obe ženi sta nekaj časa molčali.

— Recite mi, Otorepčeva mama, vpraša nenadoma Irena. — kako to, da ste po tolikih letih še vedno srečni z doktorjem... z očetom!

— Izdala ti bom majhno skriv-nost mojega življenja, jo šepetaje na-govori stara žena. — Imenuje se Magda Morgano! Tudi jaz sem bila nekoč mlada kot ti in tudi jaz sem hotela včasih kaj storiti, kar mojemu možu ni bilo po godu, čeprav sem ga vedno zelo ljubila in bila celo ljubosumna. A vedno sem se trudila, da bi mu bila naimpolnejša in naj-boljša spremljevalka. Ko je šel moj mož na sprehod, sem šla vedno z njim, čeprav se mi čisto ni ljubilo.

Ko pa sem videla v duhu pred seboj prijazno in leno oblečeno mlado že-no — Maedo Morgano — ki gre pod roko z mojim možem, sem se vedno brez obotavljanja oblekla in odšla vedra in nasmejana z njim v naravo.

Mojemu možu nekatere jedi poseb-no ugajajo. Vedno ko oklevam ali ne bo s kosilom preveč dela, vidim v duhu svojo vedno konkurentko, ka-ko z ukusnimi jedili streže možu. da mu lahko z nasmejanega obraza he-rem zadovoljstvo. Da, prav ta moj dvojniki — lik popolne žene — mi je pomagal, da sva z možem tako sre-čna in navezana eden na drugega.

Hud bo sem imela s to Maedo Mor-gano, kot sem jo zaradi večje nazor-nosti imenovala. Sicer na ne vem, zakaj ti to pripovedujem, draga punčka! je zašepetala tiho, srečna, stara žena. — Ti si in tudi boš brez Maedo Morgane svojemu Igorju na-boljša žena.

— Kaj praviš k temu? reče zlu-trai stari doktor svoji ženi in položi pred njo na mizo ključ vežnih vrat in droben niserce.

— Kaj je to? se je mirno pozani-mala žena.

— Ključ je vrgla v poštni nabi-ralnik in tudi to pismo — naslov-ljeno nate — je najbrž nje. Lahko s-plošam, da sva se ji s čim zame-rijala?

Otorepčeva mama je nestrno od-prla oval niserce in tiho brala.

— Dragi Otorepčeva mama! Mo-ram takoj razjati, ker pride Igor ma-gače proti domu. Hvala za lep spre-jem, tudi gospodu doktorju.

Magda Morgano

Doktor Otorepec je vprašujoče gledal svojo ženo.

— Ne delaj si skrbi, vse je v naj-boljšem redu! je vneto zaskrbe-ljenega moža in hitro odšla iz ku-pinje, ker ni vedela, da bi mož ona-zil nje globoke ginjenosti in solz-ne oči.

Boro B.

vanje za čim večje vključevanje žene v družbeno življenje mora usmeriti prav na vključevanje v te temeljne enice družbenega samoupravljanja. Tam bodo lahko neposredno sodelo-vale in odločale pri bistvenih vprašanjih, ki jih posebno pereče občuti-jo ženske. Med temi vprašanji je za ženo bistvene važnosti, razen speci-fičnih internih problemov in našega celokupnega gospodarskega življenja, tudi celotno vprašanje dejanske žens-ke enakopravnosti, z drugimi besedami njene ekonomske neodvisnosti, vprašanje njene zaposlitve in kvalifi-kacije ter razbremenitve v gospo-dinjstvu in pri materinstvu. Zato se bodo žene na svojih delovnih mestih zavzemale, da pridejo v delavske sve-te in v upravne odbore najsposob-nejše in najdelavnejše med njimi.

Cetudi smo v naši družbi zakonit-am popolno žensko enakopravnost, nam razni ostanki stare miselnosti včasih onemogočajo, da bi jo povsod dejansko uresničili. V zadnjih letih smo celo tu pa tam med delavskimi kolektivi naleteli na mnenje, naj žens-ke, posebno poročene, ostanejo do-ma. To so ostanki predsodkov stare družbe, ko je žena gradila svojo eksis-tenco samo na možu, od katerega je bila odvisna. Za resnično žensko ena-kopravnost pa je potrebna predvsem ekonomska neodvisnost, pogoj za le-to pa je strokovna usposobljenost.

Tako smo prišli do prav posebnega problema — strokovne usposobljeno-sti naših delavk. Pravica, da je za enako delo enako plačilo, predpo-stavlja tudi zahtevo po isti kvalifika-ciji, sposobnosti in prizadevanju pri delu in to pomeni, da se morajo žene strokovno izobraževati. Udeležba v organih družbenega in delavskega samoupravljanja pa zahteva poleg stro-kovnega znanja tudi ekonomsko in politično izobrazbo, poznavanje pro-blemov svojega podjetja, kakor tudi komune in vsega našega gospodar-stva. Ali smo lahko zadovoljni s stan-jem, če vemo, da je večina žensk zaposlenih pri polkvalificiranih in ne-kvalificiranih delih in da se jih zelo

Če niste prijateljice športnega plašča ali pa če ga že imate, vam bo morda všeč tale model. Rame so zelo pou-darjene, široke, hrbet nabran, tudi rokava široka, vendar v zapestju oprijeta

Občni zbor KZ Ankaran-Škofije

V soboto zvečer so imeli člani kmetijske zadruge Ankaran - Škofije redni letni občni zbor. Zbralo se je nad 300 članov iz Ankaranu Škofij in vasi novopriključenih krajev. Zadrugniki so poslušali poročilo upravnega odbora zadruge, iz katerega je bilo razvidno delo in uspehi zadruge v letu 1954.

Pospeševalni odbori, ki bi morali biti nosilci obnove in napredka v kmetijstvu, niso pokazali posebne delavnosti, razen živinorejskega odbora. V tekočem letu bo treba posvetiti več pozornosti in dela obnovi zanemarjenega kmetijstva na vsem področju zadruge. To zanemarjanje obdelovanja zemlje sega še v predvojne čase. Kmečka delovna sila je v veliki večini zaposlena v drugih panogah gospodarstva. Celotno ankaransko področje kaže vidne znake propadanja kmetijstva, medtem ko ima prvovrstno zemljo in lego za pridelovanje zgodnje zelenjave, sadja in drugega. Pasivne so vasi Tinjan, Škofije in druge. V tem letu bo osnovna naloga zadruge pričeti z obnavljanjem zanemarenih parcel in urejevanjem večjih kompleksov. Zadruga bo poskrbela za nabavo potrebnih strojev, ki bodo članom olajšali delo obnove. Treba bo sestaviti načrt dela in začeti s sistematičnim obnavljanjem. Novo posvetilo, ki nastala na Debelem rtiču, bo imelo veliko vlogo v razvoju kmetijstva na območju zadruge.

Zelo važno je vprašanje živinoreje za vse vasi na območju zadruge. Število živine v teh krajih pada iz leta v leto. Samo v Tinjanu in Urbancih se je število živine v zadnjih petih letih znižalo od 250 na 150 glav. Kakšna škoda nastaja pri tem, si lahko vsak sam predstavlja, saj je kraj skoro stoodstotno kmetijski. Posebno važno je to vprašanje za Tinjan in novopriključene vasi v Miljskih hribih. Brez gnoja ne bo dobrih in obilnih pridelkov! Pred nekaj desetletji so samo iz Ankaranu odpeljali v največji se-

zoni obiranja graha in pobiranja zelenjave do 400 stotov graha in druge zelenjave. Danes je ta kraj zelo daleč od takratnih pridelkov. Dobro sliko nam pokaže lanski odkup, ko je zadruga na vsem območju Ankaranu - Škofije odkupila le 695 stotov graha, 67 stotov fižola v stročju, 120 stotov raznega sadja, 159 stotov razne druge zelenjave, 464 stotov češenj in 780 stotov krompirja. Res je, da je odkupila tudi 3372 stotov trznega in industrijskega paradižnika, kar presega za nad 500 stotov ves ostali odkup, toda to nikakor ne opravičuje zanemarjanja drugih kultur.

Zadruga bo letos poskrbela za ustanovitev kmetijskih posvetovalnih odborov po vseh vaseh in zaselkih svojega obsežnega območja. Ti odbori bodo imeli nalogo proučiti vso kmetijsko problematiko v vasi in zaselku. Zadruga bo odbore oskrbela s potrebnimi mapami, s pomočjo katerih bodo ugotovili lastništvo posameznih parcel. Nadalje bo poskrbela za sestavo načrta za obnovo zapuščenih in tistih zemljišč, ki niso izkoriščena z donosnimi pridelki. Pripragirala bo združevanje zemljišč, obnovo vinogradov in sadovnjakov, ustanovila bo kreditno-hramilni odsek, ki bo članom s poso-

Nov 20 ha velik nasad mandeljev KZ Dekani

Ze pred več meseci je kmetijska zadruga Dekani začela s čiščenjem zapuščenega pustega pašnika na Rižanskem hribu pod Tinjanom. Ker je kraj izpostavljen burji, je odločila, da bo vso površino, okoli 20 hektarjev zasadila z mandelji. Za očiščenje te površine je bilo treba precej časa. Deset voznikov je 15 dni odvažalo kamenje, ki so ga delavci nakopili pri čiščenju. Te dni bodo vso površino pobrali s težko travniško brano, pognojili z umetnimi gnojili in nato posejali s travno mešanico. Če bo vreme ugodno in ne bo manjkalo dežja, bodo že letos dobili prvi pridelek dobrega sena.

Nov nasad bo zadruga uredila po vseh pravilih modernega sadjarstva. Kot podlago bodo nasadili sadike grenkega mandelja, ki se globoko ukoreninijo in se jih škodljivci izogibljejo zaradi grenkega okusa. Kasneje bodo sadike pocepili s ce-

SV. LUCIJA

Med tistimi, ki so se odločili, da se preselijo v Trst, je tudi pek Fragiaco Pietro. Dne 5. marca je naložil svojo robo in se pripravil, da odpotuje. Do tu vse prav in v redu, če...

S pomočjo Alda Busdana iz Pirana in Tulia Floredana iz Belega križa je Fragiaco hotel na skrivaj odpeljati radiosprejemnik, ki ga je »pozabil« vnesti v seznam. V ovojni skatliji so službojuči organi našli zvrnen radiosprejemnik še samokres znamke »Browning« kalibra 6,35 mm. Pomagača Aldo Busdan in Tulio Floredan sta istočasno skušala na skrivaj odpeljati še 20 l. olja, 6 l. žganja, 20 kg. sladkorja in 20 kg. litega bronu. Vsekakor lepa podjetnost!

Sodnik za prekrške je Fragiaco obsodil na 20 dni zapore zaradi nedovoljene posesti orožja. Že prej pa je bil kaznovan zaradi spekulacije.

Vredno je omeniti, da je Fragiaco brat predsednika CLN za Istro Fragiaco dr. Rinalda.

Naročilnica za nove naročnike

Naročam tednik »Slovenski Jadran« na naslov:

Ime in priimek _____

Bivališče _____

Pošta _____

Naročnino bom plačal, ko prejmem vašo položnico!

Dne _____

(Lastnoročni podpis)

jili pomagal do izboljšanja gospodarstva. Za obdelovanje in obrezovanje vinogradov tistih posestnikov, ki so se izselili v Trst, bo zadruga organizirala posebne delovne skupine. Letos bo zadruga poskrbela za izboljšanje odkupa ter za boljše kvaliteto in izbiro blaga, nabavila bo traktor in motokultivator, da bo članom olajšala pravočasno obdelavo zemlje. Upravni odbor bo poskrbel za kmetijske večerne seminarje in organiziral nekaj poučnih izletov k naprednim gospodarskim posestvom.

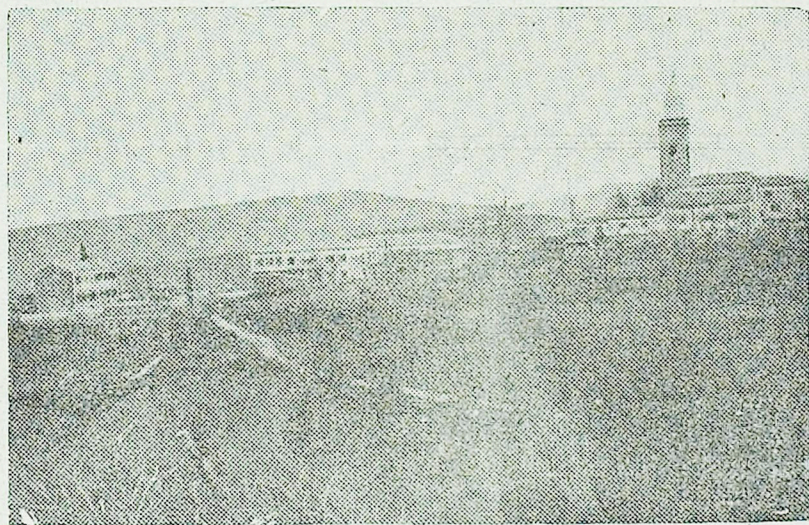
Zadruga je lani pri prodajnem prometu ustvarila 2 milijona čistega dobička. Tega so na občnem zboru tako-le razdelili: 250.000 din v sklad za pospeševanje kmetijstva, 50.000 din za kulturo in prosveto, 400.000 din za odplačevanje investicijskih kreditov, ostalo pa za investicijski sklad.

*

V novopriključenih vaseh, v Škofijah in v Ankaranu pripravljajo ustanovitev prosvetnega društva in pevskega zbora. Pevska društva so pred štirideset in več leti uspešno razvijala pevsko kulturo skoro po vseh priključenih vaseh. Prihod fašizma v te kraje in vojni dogodki so uničili toliko obetajočo kulturno rast. Mladina teh krajev želi, da bi čimprej ustanovili društvo »Partizan«, avtomotoklub in druge mladinske primernosti.

L. A.

piči sladkega mandelja. Del površine bodo zasadili s sadikami sladkega mandelja zaradi primerjave, katere sorta se bo bolje obnesla. Sadikam bodo dali v jame dovolj gnojja. Za ureditev nasada je zadruga najela 2.300.000 din kredita. Ta denar bo dobro naložen, saj je po mandeljih vedno veliko povpraševanje tudi iz inozemstva. Po mnenju in računih strokovnjakov, bo nasad

Pogled na Sv. Anton

začel dajati prve sadove že po šestih letih saditve.

S tem nasadom bo kmetijska zadruga dala pobudo in zgled, kako se lahko uredi večje strnjene nasade sadnega drevja. Na drugi strani pa bo pokazala članom, da dobro opravila nalogo pospeševalke kmetijstva.

BRANIK

Pretekli teden je bilo v občini Branik zelo živahno. Po vseh vaseh so bili zbori volilcev, na katerih so razpravljali o novi teritorialni razdelitvi občine Branik v bodoče komune. Ta razdelitev predvideva, da bi se vasi Gaberje, Šmarje in Brje priključile komuni Ajdovščina, za kar so se tudi izrekli volilci teh vasi. Prebivalcem vasi Gaberje je bilo dano na izbiro, da se lahko priključijo h komuni Vipava, pa so se odločili za Ajdovščino. Volilci v Spodnji Branici so se odločili za komuno Šempeter pri Gorici. V Braniku naj bi bila krajevna pisarna z matičnim uradom. Brančani sami so se na zboru volilcev tudi izrekli za priključitev h komuni Šempeter pri Gorici. Na vseh zborih volilcev so razpravljali še o raznih gospodarskih vprašanjih. V nekaterih vaseh so na pobudo občinskega LO popravili vaške poti, ki so bile v slabem stanju.

V petek je v Braniku gostovalo Gledališče za Slovensko Primorje iz Kopra z igr. »Štirje za volanoma«. Gledalci so z velikim zanimanjem sledili in so igralce ob vsakem dejanju nagradili z aplavzom. Brančani si še želijo takih kvalitetnih predstav. T. I.

TEKMOVANJE RADIA KOPER OB 10. OBLETNICI OSVOBODITVE

V sredo dopoldne se je na koprskem Radiu sestala komisija za izvedbo tekmovanja Delavskih prosvetnih društev Svobode in Prosvetnih društev ter šolskih aktivov. Komisija, v kateri so bili zastopani predstavniki Glavnega odbora Ljudske prave Slovenije, CK mladine, primorskih okrajev ter Radia Koper, je do podrobnosti proučila vsa vprašanja za čim boljše izvedbo in uspeh razpisane tekmovanja. Komisija je najprej točno določila trajanje tekmovanj in vrstni red nastopajočih društev. Glede na veliko število prijavljenih društev, je komisija sklenila podaljšati tekmovanje do 22. julija, dneva vstaje slovenskega naroda, in sicer tako, da bodo do 1. maja tekmovala vsa DPD Svobode, po razporedu, ki je objavljen spodaj; od 8. maja do 22. junija pa bodo nastopila Prosvetna društva po razporedu, ki bo objavljen naknadno in ga bodo prejela vsa prijavljena društva. Vsa društva pa se morajo držati določenih datumov za snemanje tekmovanj oddaj. Tekmovanje junija, ko bodo razdeljene nagrade mladinskih aktivov, je bilo prav tako podaljšano in sicer do 12. zmagovalcem ob zaključku Pokrjanskega zleta Zveze telesno vzgojnih društev Partizana v Kopru.

Glede na zgoraj omenjene spremembe je komisija odločila, povišati fond nagrad tako, da bodo 5. maja v Ajdovščini nagrajena 3 najboljša Delavsko-prosvetna društva Svoboda z naslednjimi nagradami:

- 1 nagrada — 60.000 din
- 2 nagrada — 40.000 din
- 3 nagrada — 20.000 din

Enake nagrade bodo razdeljene

tudi med tri najboljše Prosvetna društva in to na centralni prireditvi Primorske, ki bo 22. julija v Cerknem.

Nagrade za najboljše mladinske aktivne ostanejo v taki višini, kot so bile določene:

- 1 nagrada — 20.000 din
- 2 nagrada — 15.000 din
- 3 nagrada — 10.000 din

Komisija je dalj časa pretresala vprašanje ocenjevanja tekmovalnih oddaj in končno potrdila prvotni sklep naše radijske postaje, da bo po oddajah ocenjevala celotno delovanje društva ali mladinskega aktivna. Končno oceno pa bo dala komisija predstavnikov Sveta za prosveto vsakega okraja. Komisija bo upoštevala mnenje odnosno oceno, ki jo bodo izrazili posamezni poslušalci po vsaki oddaji z dopisnico, naslovljeno na Radio Koper.

S tem zasedanjem komisije so tudi zaključene prijave za tekmovanje posameznih društev in aktivov. Skupno se je prijavilo za tekmovanje: 13 Delavsko-prosvetnih društev Svobode, 28 Prosvetnih društev in 23 mladinskih aktivov.

Za tekmovanje italijanskih prosvetnih društev Istre, ki bo od 3. aprila do 22. maja, se je prijavilo 9 italijanskih prosvetnih društev. Razpored oddaj Delavsko-prosvetnih društev »Svoboda«:

- 27. marec Svoboda, Šempeter pri Gorici,
- 3. april Svoboda, Nova Gorica in Svoboda, Ajdovščina,
- 10. april Svoboda Idrija,
- 17. april Svoboda Sežana,
- 24. april Svoboda Divača in Svoboda Hrpelje-Kozina,
- 1. maj Svoboda Koper in Svoboda Miren pri Gorici,
- 2. maj Svoboda Izola in Svoboda Anton.

Tekmovalne oddaje Delavsko prosvetnih društev Svoboda bodo na sporedu vsako nedeljo ob 15.00 do 16.00 ure. Snemanje omenjenih Svobod pa bodo na terenu najmanj sedem dni pred oddajo.

IDRIJA

Naši požrtvovalni gasilci se pripravljajo na proslavo 65-letnice ustanovitve svojega društva. Organizirali bodo zanimivo gasilsko razstavo, kjer bodo prikazali razvoj gasilstva v Idriji. Kot posebnost bo na razstavi nad 200 let stara lesena črpalka.

Radio klub je organiziral tečaj, ki se ga je udeležilo 20 članov. Uredil je delavnico za praktično usposabljanje članov. Mestna podjetja so klub podprla z materialnimi sredstvi, za kar jim gre vse priznanje. Radio klub namerava v kratkem ustanoviti sprejemno-predajno sekcijo. Da je klub v preteklem letu dosegel precejšnje uspehe, je zasloga požrtvovalnih članov Ivana Turka in Antona Erjavca. —do—

V Kopru so pokrili še eno novo poslopje

SAMO DO 10. APRILA JE SE ČAS, DA SE VPIŠETE V ČLANSTVO PREŠERNOVE DRUŽBE IN SI ZAGOTOVITE ZA ČLANARINO 300 DIN 5 KNJIG (ZA DOPLAČILO 50 DIN PA CELO 6) IN UDELEŽBO PRI VELIKEM NAGRADNEM ŽREBANJU. V KATEREM BO IZZREBANIH VEČ STO DOBITKOV MILIJONSKE VREDNOSTI

KOPRSKE VESTI

Prijavljali odbor za pokrajinski zlet »Partizana«, ki bo v Kopru v dneh 11. in 12. junija, ima polje roke dela. Poleg drugega pripravljajo izdajo posebne brošure z različnimi informativnimi podatki in kratkim prikazom zgodovinskega in kulturnega razvoja Istre. Postavljeni odbori in komisije, ki delujejo v okviru pripravljalnega odbora, pripravljajo vse potrebno za čimboljšo organizacijo zleta. Gradbeno tehnična komisija je že izdelala osnutek načrta za ureditev stadiona, kjer bo nastopilo okrog 8000 telovadcev. Stadion bo lahko sprejel okrog 14.000 gledalcev. Ob ograji stadiona bo še 120 metrov dolg nasip, kjer bodo lahko dobili prostora tisti gledalci, ki ne bodo dobili prostora na stadionu. Gospodarska komisija je pregledala vse prostore, kjer bodo prenočevali udeleženci zleta. Ugotovila je, da bo lahko po zletu v Kopru, Izoli, Bertokih, Dekanih in na Škofjajci lahko prenočevalo okrog 5000 oseb. Za ostale udeležence bodo uredili primerna taborišča ob cesti pod Serminim in v okolici Ankarana.

*

Delavci, ki so zaposleni v različnih podjetjih in obratih v Kopru in okolici, bodo z veseljem sprejeli vest, da je Ljudski odbor mestne občine Koper odobril ustanovitev dveh delavskih restavracij in enega gostišča. Dalje je LOMO odobril ustanovitev raziskovalnega podjetja in obratne delavnice »Tapetnik«. Za povečanje in preusmeritev radio-delavnice v Kopru v montažno podjetje radijskih aparatov pa je LOMO določil 80 milijonov dinarjev. Računajo, da bodo vsi ti obrati začeli delovati že v tem mesecu.

*

Zadružni denarni zavod, ki je bil ustanovljen na pobudo kmetijskih združenj koprškega, sežanskega in postojnskega okraja, že redno posluje. Te dni je prevzel vse sklade in tekoče račune kmetijskih združenj v podružnicah Narodne banke v Kopru in v Piranu. Postopoma bo prevzel tudi bančne posle kmetijskih združenj sežanskega in postojnskega okraja.

ŠMARJE

Svet za kulturo in prosveto je na zadnji seji razpravljal o šolskem obisku osemletke na Ravnah, ki posebej iz nekaterih vasi ni zadovoljiv. Iz vasi Krkavče odpade na enega otroka do 43 dni zamud v prvem polletju, iz Padne 30 dni, iz Nove vasi pa 18 dni zamud. Naravno, da to vpliva na učni uspeh otrok, kar zgovorno kažejo primeri ob zaključku prvega polletja. Iz Krkavče je izdelalo samo 24 odstotkov otrok, iz Padne 53 odstotkov, iz Nove vasi pa 45 odstotkov otrok. Pri iskanju vzrokov je svet ugotovil, da nosijo delno krivdo za to starši sami, ker se premalo zanimajo, da bi otroku redno pošiljali v šolo. Nekaj so temu krive tudi slabe poti, posebno tista iz Krkavče na Raven. Občinski ljudski odbor bo poskrbel, da bodo pot čimprej popravili.

Svet je nadalje razpravljal tudi o delu posameznih šolskih odborov in ugotovil, da dobro deluje odbor v Šmarjah. Starši čutijo potrebo in koristnost sodelovanja s šolo in vzgojitelji njihovih otrok.

Gospodarske šole ne napredujejo tako kot bi bilo želeli. Ljudje se pritožujejo, da predavatelji, ki hodijo v njihove vasi, ne razumejo. Želijo, da bi prihajali predavatelji, ki bi snov razlagali bolj po domače in razumljivo. Za predavanje je veliko zanimanje, saj so celo vaščani Puč izrazili željo, da bi še k njim prišel predavatelj. Želijo tudi, da bi bilo več predavanj, kar je razumljivo, saj je občina Šmarje 70 odstotno kmetijska.

—Dn—

PODRAGA

Prosvetno društvo je sklenilo napraviti oder z ustreznimi kulisami. Nabavilo je potreben material. Kulise in ozadje bo poslal tov. France Kopač. Skupni stroški ureditve odra bodo do 80.000 din. Društvo bo na novem oderu večkrat nastopilo kot do sedaj. Skoda, da nimajo na razpolago primerne dvorane, kar bi zelo olajšalo kulturno delovanje.

Zadnjega roditeljskega sestanka so se udeležili vsi starši šolobveznih otrok. Roditelji so prisostvovali tudi pouku.

T. I.

Zadružni denarni zavod v Kopru so ustanovili z namenom, da zbira sredstva in z dolgoročnim kreditiranjem za investicije pomaga pri razvoju kmetijstva na področju koprške skupnosti komun.

*

Predsedniki okrajnih zadružnih poslovnih zvez koprškega, postojnskega in sežanskega okraja so sklenili, da bodo občinam zborom svojih zvez predložili osnutek predloga o združitvi zvez vseh treh okrajev v eno samo zvezo. Da bi delo boljše potekalo, bodo ustanovili medzadružne odbore, v katerih bodo zastopniki vsi predsedniki združenj iz področja vsake komune bodoče koprške skupnosti komun.

DROBNE IZ KORT

Pri nas v Kortah je letos veliko zanimanje za knjige »Prešernove družbe«. Predlanskim je bilo le 15 naročnikov, lani 34, letos pa jih je že 83. Skoro vsaka hiša je sedaj član »Prešernove družbe«. Poverjeniki so se zelo potrudili, in uspeh ni izostal. Ljudje privlačijo tudi razpisano žrebanje nagrad. Večina članov je že ob vnosu poravnala članarino. Do sedaj smo zbrali preko 15.000 din.

Prebivalci Kort in okolice se zelo zanimajo za kinopredstave. Zal, da teh že več časa ni bilo zaradi raznih okvar v centrali v Portorožu. Ljudje znajo ceniti dobre filme in zavračajo slabe. Vsako gostovanje naših gledališč je v Kortah dobro obiskano. Zadnje predstavo koprškega gledališča, ki je gostovalo z dokaj težkim delom »Mladost pred sodiščem«, so ljudje dobro sprejeli in razumeli njeno vsebino. Želimo, da bi nas koprsko in druga gledališča še večkrat obiskala. Ljudje, ki ves teden trdo delajo, si želijo in so tudi vredni gla-

Gospodarski svet okrajnega LO v Kopru je odobril en milijon din Planinskemu društvu v Kopru za gradnjo planinske koče na Slavniku. Planinska zveza Slovenije pa je v ta namen nakazala 1.600.00 dinarjev. Z gradnjo koče bodo začeli že ta mesec.

Planinska koča na Slavniku bo za koprške planince in izletnike, ki se radi spočijejo v prosti naravi, velikega pomena. Koča bo lahko dosegljiva tudi za tiste, ki so vajeni le lahkih sprehodov.

*

Radio Koper bo priredil dne 26. marca v Kopru, dne 27. marca pa v Bujah četrti javni radijski koncert v letošnji sezoni. Narodne pesni bosta izvajala ansambel Dalmatincev Radia Zagreb in Gorenjski kvartet iz Ljubljane.

Ka. Ker je nastala okvara zaradi neurja, se nismo pritoževali. V Portorožu so namestili nov transformator, toda smo tudi sedaj večkrat brez luči. Zeleli bi kratkega pojasnila od podjetja, ker nam res ni vseeno, če nimamo toka cele dni in noči. Radi poslušamo radio, ker smo oddaljeni od središča, si svetimo in kuhamo.

Se nekaj o otroškem vrtec, ki je važna predšolska ustanova. Otroci, ki je dve ali tri leta hodil v otroški vrtec, pride v šolo že nekoliko pripravljeni. V Kortah je veliko mater, da ne rečem skoro vse, ki so zaposlene v tovarni ribjih konzerv v Izoli. Vrtec pa obiskuje največ 10 otrok. Ali je v Kortah res tako malo otrok? Ne! Cele skupine se jih ves dan potepa po vasi in so umazani, razkuženi ter brez nadzorstva. Dokler so otroci brezplačno obiskovali vrtec, jih je bilo 25, čeprav je bila hrana skromna. Lani smo nabavili mnogo opreme in igrač, toda kaj pomaga, ko starši ne razumejo te skrbi oblasti za

Zaselek Škratgati pri Marezigah

dati dobra gledališka dela in filme. Za soboto je napovedano gostovanje SNG iz Trsta. Mi se tega obiska veselimo. Upamo, da ne bo nagajala električna luč, kar se zadnje čase pogostoma dogaja. Odkar smo dobili luč, je bilo do letos vse v redu. Zadnjič smo bili kar 10 dni brez to-

njihove otroke. Raje vidijo, da se zamenjarijo in umazani potepajo po vasi, kot da bi jih poslali v Otroški vrtec. Pošteno bi bilo, da bi tudi v tem pokazali, da so napredni, in da dobro žele svojim otrokom.

Mihalj Družica

Komuna tudi v Vipavi

V zvezi z ustanavljanjem bodočih komun, je imel občinski LO Vipava pretekli teden po vaseh svoje občine zbor volilcev. Na zboru so razpravljali o bodoči komun, ki naj bi bila tudi v Vipavi. Prebivalci vseh vasi dosedanje občine so se izrekli za ustanovitev komune v Vipavi. To so utemeljevali s tem, da je bila Vipava že od nekdaj središče Zgornje Vipavske doline. Na vseh zborih volilcev so bili navzoči zastopniki občinskega LO Vipava, ki so volilec v kratkem obrazložili sestavo bodočih komun, oziroma občinskih odborov.

Blizajo se pomladni dnevi in s tem tudi delo na polju in v vinogradih. Zadnji sneg bo ta dela precej zakasnil. Že bi morali nasaditi krompir, kar pa zaradi snega ni mogoče. Tudi letos se je pokazalo, kako resnično je pregovor, ki pravi: Volk zime ne poje. Ko bo skopnil sneg, bo treba dobro prijeti za delo, ker bo precej zastalo.

T. I.

V nedeljo so v Zadružnem domu v Vipavi gostovali člani Publianske opere — basist Ladko Korošec, mezosopranska Elza Karlovec, sopranistka Milica Polajnar in tenorist Gašper Dermota. Izvajali so

operne arije znanih skladateljev Verdija, Dvoraka, Donizettija, Leoncavala in samospeve Pavčiča in Grbca. Sodeloval je tudi Drago Fišer, član ljubljanskega Radia, ki je zapel več srbskih, bosanskih, makedonskih in dalmatinskih narodnih pesmi.

Ljudje iz Vipave in okolice so napolnili dvorano zadružnega doma in so bili s koncertom zelo zadovoljni. Želijo, da bi to gostovanje ne bilo zadnje.

BOVEC

Socialistična zveza delovnih ljudi skrbi za gospodarski napredek svojih članov. To dokazuje občinska konferenca SZDL, ki je bila v nedeljo v Bovecu ob navzočnosti 80 delegatov. Na konferenci so razpravljali o gospodarskem razvoju na Bovškem in ugotovili, da obstajajo možnosti izboljšanja reje gove in ovac. Kot dodatni zaslužek bi za prebivalce bodoče občine-komune lahko še bolj razvili pletilstvo in podobne obrti, ki ne zahtevajo veliko prevoznih stroškov, ker je kraj zelo oddaljen od železnice. O vsi tem in še o politično-vzgojnem delu je obširno poročal navzočim delegatom predsednik začasnega odbora SZ občine Bovec tovariš Gašperič.

Sem in tja po Sežani

Praznik žena so v Sežani proslavili s kulturno prireditvijo v kino dvorani. Na programu so bile poleg lepego zasnovanega govora Helenice Gernekove, recitacije in godbeni vložki domačega orkestra. Za zaključek je nastopil ženski pevski kvintet, ki je udeležence proslave iznenadil z več narodnimi pesmimi. Pevke je nagradila nabito polna dvorana z navdušenim ploskanjem in so morale dodati svojem programu še eno pesem. Prisrčen je bil nastop pionirjev, ki so posrečeno izvedli priložnostno igrice in Titovo kolo. Po končanem kulturnem programu je bil v prostorih hotela »Triglav« družabni večer s pogostitvijo žena in plesom.

*

Zdaj je sezona zobobola in ima vsakdo pravico, da ga boli zob. Komur seveda ni do tega »užitka«, mu je na razpolago zobna ambulanta. Tam so zelo postrežljivi in prijazni, vendar zobobolniku lahko postrežejo samo z energičnim posegom v področje čeljustnih bolečin in z gromkim »Auuuu!« je zadeva opravljena. Toda človek zobe potrebuje in jih ne kaže kar tako metati iz ust, kakor recimo lešnikove lupine. Zdraviti, plombirati, ohranjati je treba ustni mlinček zaradi redne prebave in estetike. Pa je tako naneslo, da grozi Sežančanom in Sežančankam bridka škrbavost, ker je v zobni ambulanti zmanjka-

DELA NA NOVI CESTI RIŽANA - ČRNI KAL

Novi del ceste Rižana — ovinek pod Četnaro je že tlakovan, vendar cesta še ni odprta za promet, ker bodo po sredini položili vrsto črnih kamenitih kock, kar bo voznikom olajšalo vožnjo v desni in levi smeri. Ko bo opravljeno tudi to delo, bodo cesto odprli za promet.

Pri Četnari pripravljajo in tlačijo nov del ceste, ki gre z zadnjega ovinka naravnost čez majhno dolinico do gostilne. Zidarji gradijo oporne zidove na odseku od zadnjega ovinka do Četnare. Med Četnaro in Črnim kalom čistijo teren za razširitev ceste, ki bo tu v glavnem potekala po starem cestišču. Razširili bodo oba ovinka. Pri Črnem kalu so na delu na ovinku trije veliki buldožerji in en tlačilec. Ta ovinek bo obšel v velikem zavoju stari stisnjeni ovinek. Kljub temu, da so tu dela v polnem teku, se promet vrši neovirano, le da vozijo šoferji z zmanjšano hitrostjo.

Kmečka delovna zadruga Gabrovica

Člani kmečke delovne zadruge v Gabrovici so letos začeli z obnavljanjem sadovnjakov. Do sedaj so posadili že okoli 700 hruškovih, breskovih in oljnih sadik. Deloma so uredili manjše strnjene nasade od 50 do 70 dreves, deloma pa so dopolnili stare opešane nasade. Vse sadno drevje so v zimskem času očistili in poškopili. Sedaj se pripravljajo za pomladansko škropljenje. Po dosedanjih znakih kaže, da bo sadje dalo veliko cvetja, kar je znak za dobro sadno letino. Srednji letni pridelek hrušk je od 70 do 80 stotov.

V novourejenih vinogradih bodo letos pocepili še zadnjih tisoč trt. Predvidevajo, da bodo letos v novih vinogradih pridelali najmanj 150 hl vina.

Zadružniki dobro gospodarijo. Težave imajo v tem, ker v novo vas nimajo dobre dovozne poti.

Upravi

SLOVENSKEGA JADRANA

K O P E R

Santorjeva 26 - Poštni predal 2

lo materiala za popravilo zobovja. Od nikoder ga ni dobiti. »Nimamo«, pravijo v Ljubljani, »Nemamo«, odgovarjajo iz Zagreba. Če pa na primer Sežančana boli zob, da tuli od bolečin, naj si natlači nastrganega hrena v škribino, ali pa naj stoji z eno nogo v ledeni, z drugo pa v vreli vodi. Zobotehniški material za navadna popravila zob, pravijo zobozdravniki, izdelujemo v Jugoslaviji. Ne gre torej za uvoz, niti za devize in carino. Kljub temu materiala ni. Kdo bo rešil te uganke?

Hišni sveti v Sežani »vzorno« poslujejo. O tem smo se prepričali na primer tedaj, ko je zapadel sneg in so se okoli vogalov kopičili nad meter visoki zameti bele padavine. Ker so take količine snega v Sežani prava redkost, je bilo potreba skrbeti, da se čim dalje časa ohranijo nedotaknjene, naj mlado in staro ne bo prikrajšano za zimski užitek. Kako pravičen je pogled na zasneženo kraško prestolnico, ko vsa tiha in mima počiva pod debelo belo odejo! Dva dni je ni dramil noben ropot, ne brnjenje avtomobilskih motorjev, ne kolone z lopatami oboroženih prostovoljnih delovnih brigad, ki bi hitele očistiti ceste in omogočati promet pešcev in vozil. Dohod v nekatere hiše je bil dobesedno zatrpan in le izurjen akrobat si je mogel utreti pot do svojega stanovanja. Ker je bila podoba, da je sneg zametil tudi hišne svete, je morala občinska uprava izdati prebivalstvu poziv, naj pod kaznijo očistijo vsaj pločnike pred hišami. To je do neke mere pomagalo, a ukrep je izzval drugo nevarnost. Kdor je stopil na cesto, se je nanj vsula toča kep in mimo-idoči so morali iskati zavetja, ali pa trpeti, da jih obkleti »napadaleci« zasujejo s kepami. Naša mladina je kljub vsemu prišla na svoj račun, ker je užila vsaj nekaj zimske radosti in ji niso rjavale sanke na podstrešju. Nekateri so se preizkušili tudi v smučanju. In že zavoljo tega so se »okepanci« kmalu potolazili.

—x—

Proslava praznika žena v Postojni

Zaradi izredno slabega vremena in snega je bila proslava praznika žena šele naslednje nedelje. O pomenu praznika žena je govorila tovarišica Zora Tomič. Mladinski pevski zbor gimnazije in SKUD Postojna sta zapela vsak nekaj pesmi. S posebnim zanimanjem so gledalci sledili baletu ljubljanske opere, ki ga je nastavila v Postojno Društvo žena. Svoj del k proslavi so prispevali tudi občinski škola, da so leto proslavo zelo motili nekateri nedisciplinirani otroci, vseh starosti. V bodoče naj bi take poredneže spremljali starši in jih med predstavo dobro nadzorovali. In namreč prvič, da prav otroci kvarijo starejšim dobro pripravljene programe.

Marija Vogrčič

PRESTRANEK

Pri nas je bilo zadnje čase precej razpravljanja, kam naj spadamo pri novi ureditvi, ali k Pirki, ali k Postojni. Da se končno odloči, je bil v soboto zvečer zbor volilcev, ki se je zavlekel pozno v noč. Po daljši časa trajajoči razpravi smo z volitvami zaključili zbor. Volitve so pokazale, da je večina za priključitev k komuni Postojna.

Z.

Znamka
10.— din

Otvoritev 40-metrške smučarske skakalnice v Črnem vrhu nad Idrijo

V nedeljo je bil v Črnem vrhu nad Idrijo smučarski praznik Primorske. Razen številnih tekmovalcev so prihiteli v to prijazno vasico tudi številni drugi ljubitelji zimskega športa iz bližnjih in oddaljenih krajev. V dopoldanskih urah je bila slovesna otvoritev 40-metrške smučarske skakalnice, ki jo je zgradilo domače društvo Partizan po nasvetih priznanega konstruktorja smučarskih skakalnic ing. Bloudka. Otvoritveni govor je imel predsednik društva Partizan iz Črnega vrha Miro Nakrst, predsednik okrajne zveze Partizan iz Nove Gorice Mirko Remec pa jo je simbolično izročil namenu.

Koprski kolesarji se pripravljajo za bližnjo sezono

Na seji kolesarskega društva Proleter iz Kopra so sklenili, da se bodo najboljši člani društva udeležili krajšega treninga v bližini Nove Gorice. Na trening bodo odšli Della Santa, Brajnik, Bonin, Piziga, Vižintin. Rikobon in Brajko. Koprski kolesarji se namreč nameravajo skrbno pripraviti za bližnjo kolesarsko sezono, ki se bo začela 27. marca z otvoritveno spominsko dirko v počastitev spomina tragično premrlega državnega reprezentanta Vidar Ročiča v Beogradu. Na tej dirki bodo koprski Proleter zastopali Della Santa Brajnik in Bonin ter dva mladince ki ju bodo izbrali po skupnem treningu.

Prva dirka v Kopru bo 29. maja in bo veljala za prvenstvo Slovenije. Razen tega bodo organizirali v Sloveniji še dve kolesarski dirki, ki bosta prav tako veljali za prvenstveni. Doslej je bila namreč navada, da so razglasili za najboljšega kolesarja zmagovalca ene same službene dirke.

Koprski Stil si je zagotovil prvo mesto

V nadaljevanju prvenstva koprške nogometne podzveze sta se v nedeljo srečala v Ankaranu glavna kandidata za naslov prvaka podzveze domača Rdeča zvezda in koprski Stil. Koprčani so zasluženoma zmagali s 5:1 in si tako praktično že zagotovili prvo mesto. Za stil so dosegli gole Benčič 2 ter Auber, Klasinc in Mihelič, častni gol za domačine pa je dal iz enajstmetrovke Orlati.

V Bertokih je domače moštvo izgubilo srečanje z Olimpijo iz Padne z 0:3, z istim rezultatom (p. f.) pa je izgubilo B moštvo Aurore z B moštvo Pirana.

Panurg na raznju

(Nadaljevanje s 7. strani)

nih. Nazadnje se eden od njih ovede in zakriči: „Pri Mohamedu, mesto gori, mi se pa tu zabavamo!“ Tako je vsakdo planil na svoje, jaz pa sem odrinil proti vratom. Na majhni vzpetini sem se obmil kakor nekdanj Lotova žena in zagledal vse mesto v plamenih, kar me je nemalo razveselilo. Toda kazni za to škodoželjnost mi je bila kaj kmalu za petami.

»Kako to?« vpraša Pantagruel. »Tako,« pravi Panurg. »Ko sem radostnega srca motril prelepi ogenjček in si govoril: „He, he, uboge bolhe, reve podgane, slamnjače vam gore, kako boste kaj zimovali?“ je pridrvelo iz mesta več kot šest — pa kaj — več kot trinajst sto in enajst pasjih mrcin, malih in velikih; bežale so pred plameni. Ko so zavohali na pol pečeno meso, so se vsi zagnali vame in bi me bili pri priči raztrgali, da se nisem spomnil zdravila, ki zelo pomaga, če vas bole zobje.«

»Kako to,« se spet vmeša Pantagruel, »da bi se bal za zobe? Kaj se nisi ozdravil revmatizma?«

»Strela jasna,« odvrne Panurg, »mar ni še huje ko gnil zob, če te držijo cucki za bedra? Spomnil sem se na slanino, strgal sem jo s sebe in jo zakadil v sredo pasje družine. Cucki pa nanjo in s čekani eden po drugem, kdo je bo več požrl. Name so pozabili, jaz pa sem jih tudi pustil, naj se bratsko pokoljejo med seboj. Da sem le sam odnesel celo in zdravo kožo in živeli sažnjil.«

V tekmovalstvu v skokih za prvenstvo primorske smučarske podzveze so tekmovali člani in mladinci društev Rudar iz Idrije, Partizan iz Črnega vrha, Partizan iz Nove Gorice in člani Primorja iz Ajdovščine. Rezultati so bili naslednji:

Člani: 1. Davorin Mrak (Rudar, Idrija) 209 točk in skoka 29,5 in 28 metrov, 2. Anton Poženel (Partizan, Črni vrh) 201,4 točke in skoka 28,5 in 27 metrov, 3. Rudi Likar (Rudar, Idrija) 108,9 točk in skoka po 24 metrov.

Mladinci: 1. Franc Pelhan (Rudar, Idrija) 195,5 točk in skoka 28,5 in 28 metrov, 2. Vili Krivec (Partizan, Nova Gorica) 186,2 točk in skoka 24 in 26,5 metrov, 3. Ivo Jerab (Rudar, Idrija) 171,7 točk in skoka 22,5 in 21 metrov.

Najdaljši skok na novi skakalnici pa je dosegel Anton Krivec, član Partizana iz Nove Gorice, ki je skočil 31,5 metrov. Vendar ga je na krivini zaneslo in je padel.

V dopoldanskih urah je bilo na Črnem vrhu tudi tekmovalje v slalomu. Na 1400 metrov dolgi progi z višinsko razliko 400 metrov in s 17 vrataci so prav tako nastopili člani in mladinci. Med člani je zmagal Ivo Logar iz Idrije s časom 1:04,2 pred Radom Miklavčičem s časom 1:09,6. Pri mladincih pa je zasedel prvo mesto Franc Šemrl iz Črnega vrha s časom 1:13,2 pred Leskovecem iz Idrije in Vinklerjem iz Nove Gorice.

Skakalne tekme tudi na Bovškem

Mladinska organizacija in telesno vzgojno društvo Partizan iz Bovca sta v nedeljo popoldne organizirala tekmovalje v skokih na 45-metrski skakalnici v Logu pod Mangartom. Skakalnico so zgradili tamkajšnji mladinci iz snega. Skakalo je 5 mladincev, ki so dosegli prav lepe rezultate. Najdaljši skok je dosegel Ivan Mavričič, ki je skočil 35 metrov, drugi pa je bil Anton Štrukelj s 27 metri. Tekme so si ogledali skoraj vsi domačini.

OBJAVA

Okrajni odbor ZVVI Postojna sprejema stranke vsak dan od 9. do 11. ure v pisarni okrajnega odbora Zveze borcev NOV Postojna, Gregorčičev dvored 7/I.

Svoj čas so naši statistiki uvedli nekakšno evidenco in začeli zbirati podatke o tem, kako in v kakšne namene porabimo navadni smrtniki svoje dohodke. Morda so hoteli ugotoviti, zakaj so naši žepi že tam okrog 15. v mesecu v »depresiji« ne glede na to, če je vetrovno ali deževno vreme. No, to pravzaprav ne sodi sem. Hotel sem le povedati, da so anagažirali tudi mojo Juco, ki je uvedla doma pravo pravcato knjigovodstvo. Jaz bi se sicer na tisto, kar je Juca evidentirala, ne zanesel popolnoma, ker vem, da je bil prenekateri »kvartir«, ki sem ga mimogrede posušil, zaveden pod drugo postavko. Sicer mi je žal, ker so morda zaradi tega prišli do napačnih ugotovitev in zaključkov, pa ne morem pomagati.

Saj to ni niti toliko hudo. Neprimerno huje je, da moja Juca s to evidenco ni mogla prenehati. Uvedla je še strožjo kontrolo nad izdatki, ker se je počasi »spraksirala«, tako da ji zdaj res ne morem ničesar več prikriti, čeprav se tako trudim. Rajše pa, kot bi iskal vse mogoče formulacije, s katerimi bi zamaskiral moje »kvartir«, sem prenehal piti. Če se ne

Radio Koper

VALOVNA DOLŽINA 254,6 m

NEDELJA, 20. 3.: 8.15 Z domačih logov za nedeljsko jutro; 8.40 Za naše kmetovalce; 9.00 V veseljem nedeljskem ritmu; 9.30 10. obletnica osvoboditve — tekmovalje šolskih kolektivov; 13.45 Glasba po željah; 15.00 10. obletnica osvoboditve — nagradno tekmovalje Primorskih prosvetnih društev in »Svoboda«; 16.00 Promenadni koncert; 16.30 Izbrano cvetje z domače grede, 19.15 Kontrasti v ritmu; 21.30 Glasbeni mozaik; 22.00 Plesna glasba.

PONEDELJEK, 21. 3.: 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Domači zvoki; 15.00 Čistimo svoj jezik; 15.15 Igrajo veliki jazz orkestri; 15.40 20' valčkov z orkestrom Mantovani; 16.00 Šport doma in po svetu; 16.10 J. Haydn; Simfonija št. 100 v G duru »Vojaškas«; 16.30 Naš tedenski skladatelj in njegov glasbeni portret; 19.15 Večerni predtakti; 20.15 Bosanske sevdalinke; 20.30 Revijske melodije; 21.05 Nočni koncert (Haydn, Mendelssohn); 22.00 Plesna glasba.

TOREK, 22. 3.: 11.00 Šolska ura; 11.30 Mladinski koncertni order; 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Domači zvoki; 15.00 S knjižne police; 15.20 Harmonika v ritmu; 15.30 Al, veš, kaj je to? Pisan spored glasbenih ugank, 16.00 Tečaj angleščine; 16.15 Za vsakogar nekaj; 19.15 Ritmi za harmoniko; 20.15 Melodije iz znanih filmov; 20.30 Arrigo Boito: »Mefistofeles«, opera v 4. dejanjih; 22.00 Plesna glasba.

SREDA, 23. 3.: 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Domači zvoki; 15.00 Kulturno življenje na Primorskem; 15.15 15' Chopinovih valčkov; 15.30 Glasbeni kronika doma in po svetu; 15.40 M. Ravel: Koncert v D duru; 16.00 Zdravstveno predavanje; 16.10 Za vsakogar nekaj; 19.15 Vesele melodije in ritmi; 20.15 V ritmu narodnih pesmi; 20.40 Zabavne melodije; 21.05 Večer komorne glasbe (Winterberg, Peričič, Jarmovič); 22.00 Plesna glasba.

ČETRTEK, 24. 3.: 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Domači zvoki; 15.00 Morja široka cesta; 15.15 Kar si želite z opernega sveta; 16.00 Radijska univerza; 16.10 Za vsakogar nekaj; 19.15 15' z nemškimi zabavnimi orkestri; 20.15 Glasba po željah v hrvaščini; 20.45 Operne melodije; 21.05 Nočni simfonični koncert (R. Strauss, M. Ravel, I. Stravinski); 22.00 Plesna glasba.

PETEK, 25. 3.: 11.00 Dopoldanski orkestralni koncert; 13.45 Glasba po željah; 14.40 Domači zvoki; 15.00 Kulturno pismo; 15.10 Melodije za staro in mlado; 16.00 Tečaj angleščine; 16.15 Za vsakogar nekaj; 20.15 15' z orkestrom Malachrina in Shadwell, 20.30 Z narodno pesmijo po Srbiji in Makedoniji; 21.05 Nočni koncert operne glasbe; 22.00 Plesna glasba.

„Poslušajte in govorite“

20. LEKCIJA

Vprašanja, ki jih začnemo z besedo »who« — kdo. — Who is that? That is Mr. Grey. — Who is that? — That is Mrs. Grey. — Who is that? That is Joan Grey. — Who is that? — That is Tom Grey. Thank you. — Skrajšana oblika: Who's that? — Your friend Tom will put a book on that table. Who will put a book on that table? Your friend Tom will put a book on that table. — Tom is putting a book on that table. Who is putting a book on that table? Tom is putting a book on that table. — Tom put a book on that table. Who put a book on that table. Who nadomešča ime osebe: Joan will put her hat on. Who will put her hat on? Joan is putting her hat on. Who is putting her hat on? Who will in who is imata skrajšani obliki: who'll in who's. Tom will go to the door. Who will go to the door? Who'll go to the door? Tom will go to the door. — Tom is going to the door. Who is going to the door? Who's going to the door? Tom is going to the door. — Tom went to the door. Who went to the door? Your friend Tom went to the door. — Tom goes to his office. Who goes to his office? You go to your office. — I say »Goodbye« to Tom. Who says »Goodbye« to me? I say »Goodbye« to you. Goodbye. — Pri Greyevih. (George Martin se vrne iz Irske. Pogovor med g. in go. Grey.)

Mr. Grey: Hello, Mary. Who took my paper from my room?

Mrs. G.: I took it. I put it on that table.

Mr. Grey: Thank you.

Mrs. G.: Alice and Lucy will come to our house this evening.

Mr. G.: Who is Alice? Who is Lucy?

Mrs. G.: Alice is Mrs. Smith. Lucy is her daughter.

Mr. G.: Oh, yes... George will be here this evening. It's four o'clock. His train is in the station now. Who went to the station? Did Tom and Joan go?

Mrs. G.: No. Tom went. Joan is in the house. She's here. Hello, Joan.

Joan: Hello, Mother. Hello, Father. I was in the garden. I came from Anne's house.

Mrs. G.: Who was there?

Joan: Anne and her mother were there. We'll go to Brighton on Thursday.

Mr. G.: Who'll go to Brighton on Thursday?

Joan: Anne and I will go.

Mrs. G.: Oh Joan, Who will be in the house on Thursday? Father and Tom will be in their offices. I will be in London. George will be here.

Joan: No. George and Anne and I will go to Brighton on Thursday, Mother. (Po vrnitvi v Northgate kaže George slike svojih prijateljev iz družine White iz Belfasta.)

Joan: Who is that, George?

Martin: That is Mr. White.

Joan: And is that Mrs. White?

Martin: Yes, that is Mrs. White.

Mr. Grey: Who are Mr. and Mrs. White, George?

Martin: They are my friends in Belfast. I went to their house. That is their house and that is their car.

Tom: Who is in their car, George?

George: Those are Mr. White's daughters. We went to the sea in Mr. White's car.

Joan: Anne and I will go to the sea on Thursday. We will go to Brighton.

Martin: Who is Anne?

Joan: Anne is my friend. She and I will go to Brighton. Will you go? Mrs. Grey: Oh, yes, George. I'll be in London on Thursday. Mr. Grey and Tom will be in their offices. Anne and Joan will go to the sea. Will you go to the sea, George?

Martin: Oh yes, Mrs. Grey. Anne and Joan and I will go to the sea. Who will get our tickets Joan?

Joan: I'll get them tomorrow. I'll go to the station tomorrow morning.

Mr. Grey: Did you put the car in the garage, Tom?

Tom: Yes, Father. Rover was there. Who put him in the garage?

Joan: I put him there, Tom. He was in my room. He was on my bed.

Tom: Oh yes, and who took my new bed from my room?

Mrs. Grey: Joan and I took it, Tom. We put it in George's room.

Martin: Thank you, Joan. Thank you, Mrs. Grey.

IZID ŽREBANJA TRGOVSKEGA PODJETJA »SOČA« KOPER z dne 16. 2. 1955

Izzrebane so bile naslednje številke:

7072	3603	6710	4231	3383
6068	1182	8812	6379	3411
8006	252	2894	8181	7351
1868	9654	8793	7922	5887
6544	1848	1670	4378	8391
7177	8278	981	5094	8184
7793	7244	3112	2295	2403
7544	6911	2653	9431	7732
4396	8081	231	189	8037
3427	2769	9340	6714	7366
2823	2154	2178	1736	4684
9593	9703	2459	1798	5481
6601	2657	5446	7009	7436
8269	8101	2861	6036	1706
4109	4195	8685	9672	9111
2991	3681	3530	1109	1862
2916	8708	5575	7643	2611
8178	6704	1540	3466	4278
1373	2489	7637	6416	729
233	5120	337	8534	728
6595	1907	4733	2413	3643
8297	3018	9983	4807	9200
5797	67	1674	5492	7134
7697	6026	9941	9669	4990
8093	2768	5499	4298	6903
7160	6332	306	6524	4459

Sporočamo, da smo rok za dvig izžrebanih dobitkov podaljšali do 15. aprila 1955.

Uprava »Soča« Koper

Mali oglasi

S TAKOJSNIM NASTOPOM sprejmemo VAJENCA za železninsko stroko in VAJENCA za drogerijsko stroko. Pogoj: dovršene 4 gimnazije ali osemletno šolo. Ponudbe poslati na Trgovsko podjetje »Mavrica«, Izola ali osebno v Izoli, Verdijeva ulica 1.

Mednarodnega jezika

ESPERANTO

Se lahko hitro naučite v našem dopisnem tečaju. Ako pošljete znamko za din 50.—, Vam pošljemo brezplačno na ogled prve lekcije.

Zveza esperantistov Slovenije Ljubljana, Miklošičeva 7-I.

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Ivan Renko — Tiska tiskarna »Jadrana« — Vsi v Kopru. Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorijeva ulica št. 26, telefon 170, poštni predal 2 — Rokopisov ne vračamo. Celoletna naročnina 500 dinarjev polletna din 250, četrtletna pa din 130.— Tekoči račun pri Narodni banki v Kopru št. 657-T-162

Vas pozdravlja

Vane

Pohitite, Mars bo razprodan

Pri njujorskem Hayden planetariju leži že več mesecev cel kup prošanj za prvo potovanje na Luno. Pri tem je še zelo zanimivo, da je več sto prijavitelcev pripomnilo, da žele iti samo tja in se ne nameravajo vrniti. Svojo željo utemeljujejo s tem, da želijo zadnja leta svojega življenja preživeti na Luni. Življenja na tej »neumni«¹ Zemlji so namreč do grla siti.

Pogledi mnogih Američanov pa so uprti še veliko dlje v vesolje, namreč k planetu Marsu. V Ameriki ne mine dan, ne da bi se časopisi in revije popolnoma resno ukvarjali z vprašanjem osvojitve in naselitve Marsa. Vse pisanje preveča bojazen, da jih ne bi prehiteli kakšne tuje sile, še preden bi se Američanom posrečilo priti na Luno in na Mars in s tem dokazati svoje prvenstvo in si priboriti tudi pravico do teh planetov.

Znano je, da znanstveniki in tehniki v ZDA mrzlično pripravljajo vesmirske rakete in umetne Zemljine satelite kot medpostaje za polet na Luno, Mars in druge planete. Trije dolarski milijonarji v Ameriki, Pratt, Sutton in Ramsey, so pred kratkim ustanovili »Družbo za osvojitve planeta Marsa«² z vsemi potrebnimi statuti. Ta družba ima že popolnoma gotove vse načrte, kako je treba Mars osvojiti in potem na njem delati. Družbeni statuti med drugim pravijo na primer takole: Mars bomo razdelili popolnoma plansko in znanstveno, in sicer med tiste osebe, ki bodo svojo izselitveno pravico nedvoumno dokazale.

V Evropi se seveda vprašujejo, če bodo sploh lahko našli »kupce«³ za te negotove spekulacije. »Marsovska družba«⁴ vabi vsakogar z velikanskimi obljubami in predstavlja Mars kot »Idealno deželo za izselitev v bodočnosti«. K temu pripominja:

1. Izgradnja velikih cest ne bo problem, kajti po znanstvenih ugotovitvah, ki so popolnoma točne, ni na

Marsu nobenega gorovja.

2. Prebivalci Marsa bodo živeli dvakrat tako dolgo kot njihovi bratje na Zemlji (pri tem niti ne pripomnijo, da traja eno leto na Marsu 687 dni).

3. Povprečna temperatura je zelo ugodna.

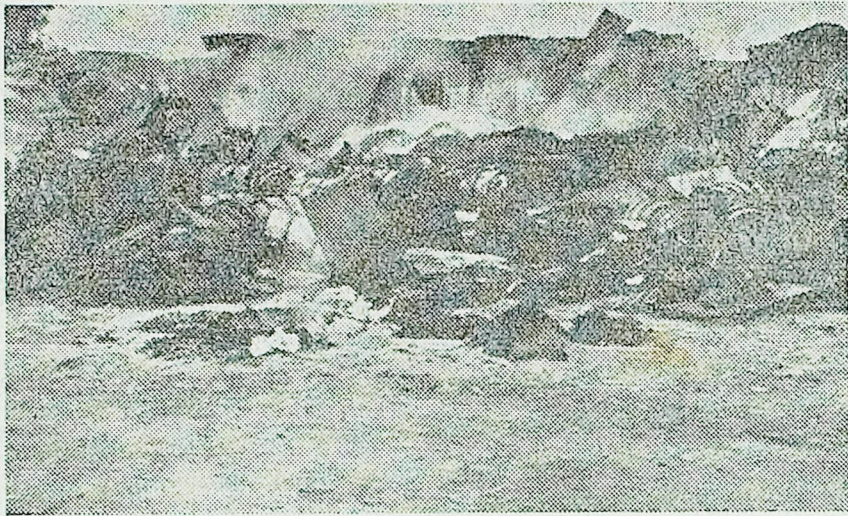
Seveda se resni bralci časopisov in revij smejejo tem vablilnim obljubam in opisom, toda kljub temu je na stotine in stotine Američanov, ki kupujejo delnice »Marsovske družbe«⁵.

Plastična omara z ventilacijo

V Angliji so začeli izdelovati novo vrsto plastičnih omar za obleke. Skozi plastične omare ne morejo prodreti komarji, molji ali drugi insekti, vendar pa so propustna za zrak. Te vrste omar bodo posebno pripravne za shranjevanje krznenih plaščev, ker dovoljujejo kožam, da »dihajo«. Omara je zelo lahka, zložitljiva in prenosljiva, dolga 1,40 m, široka 50 cm in globoka 20 cm. Vanjo lahko obesimo 8 ženskih oblek, en krzneni plašč ali dve moški obleki. Če tej omari pritrdimo kavelj, jo lahko obesimo celo v navadni omari, kjer bolj dragocene obleke zaščitimo pred prahom in molji.

Reklama je vedno potrebna, pa naj gre to za domače copate ali za filmske zvezde. Vendar pa kljub originalnosti in domišljiji reklamnih aranžerjev ni vedno učinkovita. O tem se je lahko prepričala tudi slavna italijanska filmska igralka Gina Lollobrigida, ki je v Parizu reklamirala svoj film »Kruh, ljubezen in ljubosumnost«⁶ tako, da je jahala na prikupnem osličku po pariških ulicah. Pravijo, da Parižanov s tem ni navdušila in je bilo med ploskanjem slišati tudi precej živžganja.

Krvavi spopad na izraelsko-egiptovski meji pri Gazi je, kot smo že poročali, privedel do zaostritve položaja na Bližnjem vzhodu. Egipt je zadevo predložil Varnostnemu svetu, ki je minuli teden razpravljal o tem dogodku. Egiptovska vlada obtožuje Izraelce močnega, premišljenega nasilja na egiptovske obmejne postojanke. Pri tem incidentu je bilo ubitih 39 in ranjenih 32 egiptovskih vojakov. Varnostni svet do sedaj še ni ugotovil krivca in dokončno razsodil. Omejil se je le na to, da je pozval obe stranki, naj se sporazumeta in v bodoče izogibljeta podobnih dejanj. Na sliki vidite prizorišče napada — razdejano egiptovsko obmejno toboirišče — takoj po napadu.

Kako dobimo mehko govedino

Znano je dejstvo, da je meso mirnih živali veliko bolj mehko, kakor od nemirnih in divjih. Zato so znanstveniki izdelali posebno pripravo, ki pokaže, katera žival je bolj mirne krvi in zato tudi bolj primerna za razmnoževanje. Priprava sestoji iz več merilcev, ki natančno zabeležijo, kolikokrat na dan je žival na paši stegnila vrat, da bi žvečila travo, kolikokrat je legla in vstala in celo kolikokrat je pomahala z repom. Pripravo lahko obesijo na katerikoli del

teles. Pi poskusih, ki so jih vršili s to pripravo v Angliji, so ugotovili tudi, katero vrsto trave ima govedo najraje in celo to, koliko zalogaiev trave potrebuje žival za vsak kilogram zvišane teže. Tako so tudi ugotovili, katera vrsta trave vsebuje največ hranljivih snovi.

Nezlomljivo steklo za očala

V nekaterih panogah industrije predstavljajo očala veliko nevarnost za oči. Te nevarnosti ne bo več, ko bomo imeli nezlomljiva stekla, ki jih je zdaj začelo izdelovati neko angleško podjetje. Novo sestavino so izdelali iz navadnega optičnega stekla, ojačanega v teku procesa s posebnim segrevanjem, tako da lahko zdrži udarce, ki bi navadno steklo takoj razbili. Trdnost novega materiala so preizkusili tako, da so metali vanj 44 gr težko železno kroglico z višine 22 mm.

Radioaparati za gluhe

Zdaj bodo mogli tudi gluhi poslušati radio in spremljati televizijske oddaje. Po številnih poskusih so začeli takšne aparate izdelovati v Veliki Britaniji.

Aparat ne oddaja zvokov samo preko zvočnika, marveč ga lahko direktno zvežemo z običajnimi slušalkami za ojačevanje sluha. Tega izuma se morejo posluževati tudi normalni ljudje, predvsem takrat kadar bi utegnili radijski prenos koga motiti.

1955, leto najhujših viharjev

V vseh kulturnih deželah sveta se ukvarjajo najbolj upoštevani znanstveniki z letošnjimi abnormalnimi padavinskimi obdobji in proučujejo vpliv eksplozij atomskih bomb na vremenske prilike.

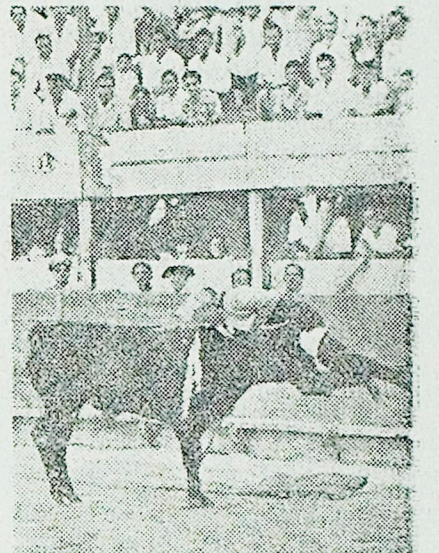
K temu študiju so priključili tudi proučevanje katastrofalnih viharjev zadnjih dveh let in »tehniko dežja«, o čemer so pred kratkim poročali ameriški in avstralski meteorologi. V tem poročilu so izsledki dolgotrajnih raziskovanj. Nalivi dežja, ugotavljajo poročilo, so posebno pogosti in močni v tistih dnevih in nočeh, ko se zemljiska krogla prebija skozi množico meteorjev in meteoritskega prahu.

Znani ameriški meteorolog, prof. dr. Smiley, ki se ukvarja s posebnim področjem neviht in viharjev, pravi, da so tem vremenskim neprilikam posebno izpostavljene Anglija, Belgija in Holandska, kjer zahtevajo ti viharji velike človeške in materialne žrtve.

Profesor Smiley je izračunal ritem in frekvenco teh neurij in ugotovil, da se posebno močne nevihte in

viharji ponavljajo vsakih pet let in da smo letos ravno v tem »viharnem«⁷ ciklu.

Kakšni vplivi povzročijo te periode viharjev in kakšni vzroki jih sprožijo? »Moje trdno prepričanje je,«⁸ je rekel profesor, »da se je znanost do zdaj premalo ukvarjala s te periodnostjo in da vse premalo pozna in upošteva vpliv Lune na zemljo.«⁹ Ameriški profesor je s tem hotel vzeti tem vremenskim neprilikam zadnjo skrivnost. S spoznavanjem teh vplivov, ki imajo prav gotovo velik učinek na naše vreme, bomo v naprej predvideli periode viharjev in nalivov, kar bo vsekakor velike važnosti za vse dežele sveta.

Kako uporabi povprečen Amerikanec svoja leta

Amerika je znana kot dežela statistik in anket. Menda je ni stvari, o kateri se niso razpisali javne ankete in tudi ne stvari, ki je niso še izmerili na vse mogoče načine. Pred kratkim se je statistični urad spravil na to, da ugotovi, kaj dela povprečen Amerikanec v svojem življenju. Poglejmo kaj so ugotovili.

Za izhodišče so vzeli povprečno starost 65 let. Pravijo, da od teh 65 let povprečen Amerikanec uporabi 20 let za dela, 20 za spanje, 16 za zabavo. Eno leto presedi pri telefonu, 5 let uporabi za umivanje, britje in oblačenje, 3 leta pa zapravi pri čakanju na zaročenko, ženo in prijatelje.

Stroj, ki molze krave

Na avstralskih farmah so uvedli nov stroj, ki pomolze hkrati 50 krav. Pripravo poganjata dva elektromotorja. Stroj omije kravam vimena in jih obriše, medtem ko jim trije delavci na seske pritrjujejo sesalke; mleko ne pride v dotik z zrakom in se po ceveh odteka v zbiralne posode.

V eni uri pomolze stroj skoraj 500 krav.

Dnevno 35 umorov

Seveda v Ameriki. Ameriški varnostni organi vodijo točno statistiko o vseh prekrških in kaznivih dejanjih. Za leto 1954 so našeli okrog 2 milijona ali 8% kršilcev več kot v predpreteklem letu. Točnih številker sicer še niso objavili, toda znane so številke iz leta 1953: dnevno 35 umorov, 48 posilstev, 197 roparskih napadov, 252 primerov težkih telesnih poškodb, 608 kraj avtomobilov in 1454 drugih lažjih prestopkov.

Naše telo se vsako leto skoraj popolnoma obnovi

Med drugimi zanimivimi odkritji, ki jih je na vseh področjih znanosti omogočila uporaba radioaktivnih snovi, je vsekakor med najzanimivejšimi odkritje ameriškega znanstvenika dr. Aebersolda, ki pravi, da je ugotovil z dolgotrajnimi poskusi, da se človeško telo neprenehoma obnavlja in da se vsako leto obnovi kar 98% snovi, ki ga sestavlja.

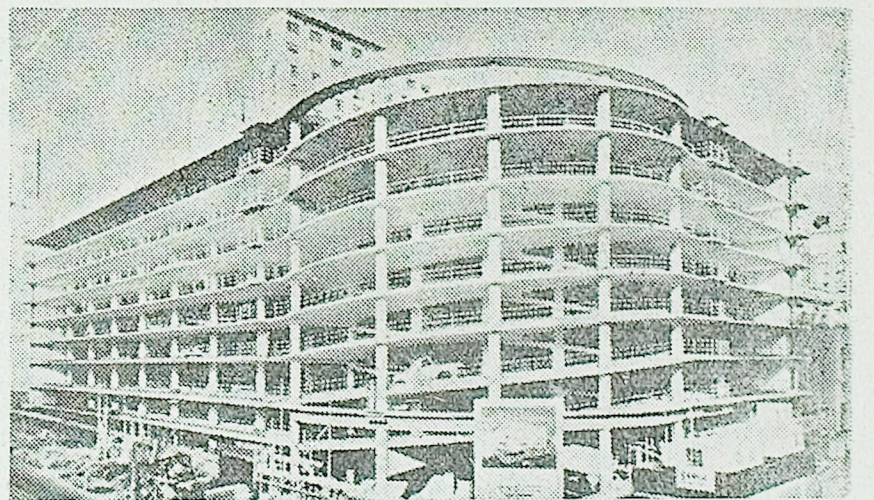
To je ugotovil na ta način, da je vbrizgoval v telo radioaktivne atome posameznih snovi, ki sestavljajo človeško telo. Radioaktivni atomi so se v večini primerov že v mesecu dni zmanjšali za polovico in njihovo mesto so zavzeli novi. Po enem letu je od vseh snovi ostalo v telesu le 2% starih atomov.

Velik uspeh sodobne medicine. Na sliki vidite dekletce, ki se je rodilo z deformiranim prsnim košem, ker ni imelo reber. Njeno srce je bilo popolnoma nezaščiteno. Zdravniki pa niso obupali in so ji s težko in komplicirano operacijo ustavili rebra nekega mrtvorjenega otroka. Operacija je popolnoma uspela in ustavljene kosti tudi normalno rastejo.

Televizija in šola. Zaradi nomanjkanja kvalitetnih predavateljev in olajšanja študija, televizija vedno bolj prodira tudi v šole. Prednost takšnega pouka je velika, saj je televizija omogočila, da najboljše pregovatelje poslušajo hkrati več razredov. S posebno napravo pri teh televizijskih aparatih lahko študent, kadar koli želi, prekine predavatelja in ga prosi za pojasnilo. Vprašanje študenta in odgovor profesorja slišijo vsi poslušalci. Na sliki pogled v učilnico, kjer študenti pozorno sledijo televizijski oddaji.

Zaradi velikega prometa in vedno večjega števila avtomobilov vseh vrst so se velika mesta znašla pred vprašanjem, kako organizirati avtomehanične delavnice za manjša in večja popravila. Se večje vprašanje pa so garaže. Znano je, da ostaja v velikih mestih na ulicah in v vsakem vremenu več tisoč avtomobilov, ki jih nimajo kam spraviti. V ZDA skušajo to vprašanje rešiti z velikanskimi garažami, kjer avtomobile obenem tudi popravljajo. Te garaže, zgrajene v več nadstropjih, imenujejo avtomobilske sanatorije. Na sliki vidite zgradbo, ki jo je zgradila neka privatna družba v središču San Francisca. Garaža je stala štiri milijone dolarjev in lahko sprejme v popravilo in »prenočevanje«¹⁰ 1200 avtomobilov. Garaža je tako urejena in opremljena s potrebnimi stroji, da lahko čez noč izveže generalno reparaturo avtomobila. Družba, ki je garažo zgradila, računa, da se ji bodo investicije v dveh letih izplačale.